KASTAMONU'NUN MANEVİ İKLİMİ

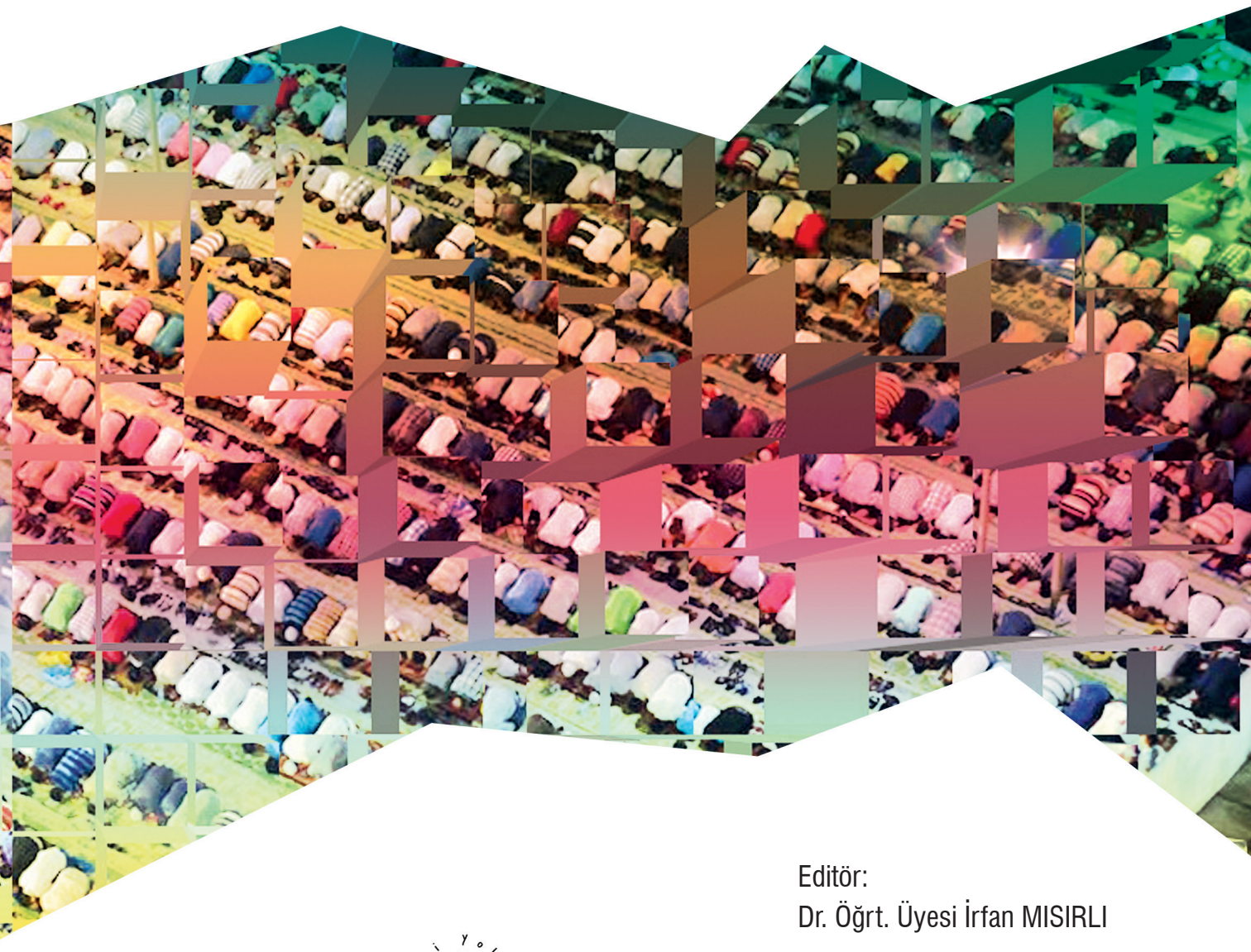

Editör:
Dr. Öğrt. Üyesi İrfan MISIRLI

Yazarlar:
Dr. Öğrt. Üyesi Muharrem AVCI
Ar. Gör. Dilara Eylül KOÇ

KASTAMONU
Ruhani Yolculuk
DETAY YAYINCILIK

DETAY YAYINLARI **: 1031**

1. Baskı : Şubat 2019
ISBN **: 978-605-254-087-9**
Yayıncı Sertifika No : 13188
Matbaa Sertifika No : 26649

©2019 Her Hakkı Saklıdır

*Bu Kitap **"Kastamonu'nun Somut Olmayan Kültürel Mirası Projesi"** kapsamında Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi öğretim üyeleri tarafından hazırlanmıştır. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA) koordinasyonunda yürütülen Bütünleşik Turizm Projesi (BTP) kapsamında yayımlanmıştır.*

Proje Koordinatörleri Prof. Dr. Saim ATEŞ, Turizm Fakültesi Dekanı
Prof. Dr. Kutay OKTAY, Turizm Fakültesi Dekan Yardımcısı

Editör Dr. Öğrt. Üyesi İrfan MISIRLI, Turizm Fakültesi Dekan Yardımcısı

Baskı ve Cilt : Bizim Büro Matbaacılık ve Basımevi
1. Sanayi Caddesi Sedef Sokak No: 6/1 İskitler-Ankara

Kütüphane Bilgi Kartı
Editör: İrfan Mısırlı
Kastamonu'nun Manevi İklimi, 1. Baskı
ISBN: 978-605-254-087-9, 64 sayfa, kaynakça var, dizin yok

DETAY YAYINCILIK

GENEL DAĞITIM ve İSTEME ADRESİ
DETAY ANATOLIA AKADEMİK YAYINCILIK LTD. ŞTİ.
Adakale Sokak No: 14/4 Kızılay/ANKARA
Tel : (0.312) 434 09 49 • Faks: (0.312) 434 31 42
Web: www.detayyayin.com.tr • e-posta: detayyay@gmail.com

ÖNSÖZ

Kastamonu, binlerce yıllık tarihi, muhteşem güzellikteki tabiatı, zengin kültür varlıkları, kendine has ürünleri ve fedakâr insanları ile görenleri kendisine hayran bırakan yurdumuzun eşsiz yörelerinden birisidir. Kastamonu Üniversitesi olarak, Kastamonu'nun sahip olduğu değerlerin ortaya koyulması, tanıtılması, gelecek nesillere aktarılması ve sürdürülebilir bir anlayışla ekonomik değere dönüştürülmesine yönelik olarak yapılabilecek onlarca çalışmanın var olduğuna inanıyor ve çabalarımızı bu doğrultuda yürütüyoruz. Bu anlayış çerçevesinde yürütülen çalışmalardan biri olan bu yayın, Kastamonu'da Somut Olmayan Kültürel Varlıkların Araştırılması Projesi sonucunda ortaya çıkarılmıştır.

Somut olmayan kültürel varlıklar, kültürümüzün elle tutulamayan ancak yüreklerimizde hissettiğimiz önemli değerleridir. Bu değerlerimizin üzerine en az somut kültürel varlıklarımız kadar, hassasiyetle durulması gerekmektedir. Bu noktada, öncelikli olarak, somut olmayan kültürel varlıkların araştırılarak tespit edilmesi, sistematik olarak kayıt edilmesi ve gelecek kuşaklarla paylaşılması önem arz etmektedir. Böylece bir sonraki safhada, bu varlıkların tanınması, tanıtılması ve turistik ve ticari ürünler olarak sunulmasına temel oluşturacak verilerin teşkil edilmesi hedeflenmektedir.

Elbette ki, somut olmayan kültürel varlıklar içerisine birçok konu girmektedir ve bunların hepsinin bir anda incelenmesi mümkün değildir. Bu sebeple, Kastamonu İlinin somut olmayan kültürel varlıkları ilk aşamada dört ana başlık altında ele alınarak bir başlangıç yapılmıştır. Festivaller, Dini Merasimler, Efsaneler ve Kastamonu Yöresel Yemekleri olarak tespit edilen bu dört başlığa, sonraki çalışmalarda diğer kültürel miras konularının ilave edilmesi, Kastamonu İlinin zengin kültürünün daha da derinlemesine incelenmesi açısından gereklidir. Çünkü bu araştırma sürecinde Kastamonu'nun her bir köşesine ulaştıkça araştırmacıların karşısına çıkan kültürel zenginliğin çeşitliliği, somut olmayan kültürel mirasın Kastamonu için ne kadar araştırmaya değer olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu itibarla, bu projenin başından sonuna kadar yürütülmesinde büyük emekleri olan, Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Sayın Saim ATEŞ'e, Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA) koordinasyonunda yürütülen Bütünleşik Turizm Projesi (BTP) kapsamında bu eserin yayımlanmasını gerçekleştiren KUZKA Genel Sekreteri Sayın Dr. Serkan GENÇ'e, bu eserin ortaya çıkmasında bilgilerini bizlerle paylaşan kaynak kişilere teşekkürlerimi sunar, ayrıca araştırmalarımıza bilgileri ve emekleri ile destek sağlayan, sayın ilçe belediye başkanlarımıza, muhtarlarımıza, kamu görevlilerimize, halkımıza, projeyi yürüten öğretim elemanlarımıza ve sevgili öğrencilerimize teşekkür ederiz.

Çalışmanın Kastamonu Kültür ve Turizmine fayda sağlaması dileklerimizle tüm paydaşlarımıza ve okuyuculara saygılarımızı sunarız.

Prof. Dr. Seyit AYDIN

Rektör

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 3

1. BÖLÜM

DİNİ TÖRENLER, RİTÜELLER VE İNANÇLAR İLE İLGİLİ GENEL KAVRAMLAR

1.1. Dini Törenler İle İlgili Temel Kavramlar 9
1.2. Dini İnançlar, Törenler ve Uygulamalar 9
1.3. Ritüellerin Toplumsal İşlevleri 10
1.4. Türk Kültüründe Dini Törenlerin Yeri 11
1.5. Din ve İnanç Turizmi İlişkisi 14

2. BÖLÜM

KASTAMONU'DA DİNİ TÖRENLER, DİNİ UYGULAMALAR, KUTLAMALAR

2.1. İslam İnancı ile İlgili Uygulamalar 19
Hıdırellez 19
Nevruz 21
Yağmur Duası 21
Dini Bayramlar 24
Aşure Günü 31
Kandil Geceleri 33
Mevlit geleneği 34
Nazar ve Nazarlık 36
Hac Geleneği 39
Tasavvuf Geleneği 41
2.2. Hristiyanlık İnancı ile ilgili Uygulamalar 42

3. BÖLÜM

KASTAMONU'DA DİNİ TÖRENLERDE ZİYARET EDİLEN YERLER VE ADAK MERKEZLERİ

3.1. Şeyh Şaban-ı Veli Türbesi 47
3.2. Açıkbaş Sultan Türbesi 49
3.3. Benli Sultan Türbesi 49
3.4. Abdal Hasan Türbesi 50
3.5. Haraçoğlu Türbesi 51
3.6. Baki Sultan (Baba) Türbesi 52
3.7. Ballı Baba Türbesi 52
3.8. Kıyık Türbesi 53

KAYNAKÇA 55

GİRİŞ

Batı Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Kastamonu ilinin tarihine bakıldığında ilk yerleşmeler tarih öncesine kadar gitmektedir ve günümüze kadar Gas, Hitit, Frig, Lidya, Pers, Makedonya, Pontus, Roma ve Osmanlı kültürlerine ev sahipliği yapmıştır. Bu nedenle tarih boyunca Kastamonu, Türk kültür varlığı, dini inançlar ve gelenekler için önemli bir merkez olmuştur.

Din, insanlık tarihinde her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Çünkü kültürün en önemli kaynağı din ve inançlardır. Dini inanç ve ritüeller ise bir toplumu dinamik tutmaktadır. Ayrıca yaratıcı ile olan ilişkilere devamlılık sağladığı da bir gerçektir. 18 bin evliyanın varlığına şahitlik etmiş, "Evliyalar Şehri" olarak bilinen Kastamonu ili de kültürünü günümüze kadar korumayı başarmıştır. Kastamonu halkı herhangi bir sıkıntıya düştüğünde sıkıntısına çare aramak ya da isteklerinin gerçekleştiğinde şükretmek gibi nedenlerle türbe ve dini merkezleri ziyaret etmekte, dini bayramlarda, kandil gecelerinde, hıdrellez ve nevruz kutlamalarında, aşure günlerinde hala dini ritüellerini sürdürmektedir. Bu kültürü yaşatıp gelecek nesillere aktarmak bizim görevimizdir. Bu düşünceyle, Kastamonu iline ait dini ritüeller ve inançları derleyip gelecek kuşaklara yazılı bir eser bırakmak bu çalışmanın temel amacıdır.

Çalışmanın birinci bölümünde yazın taraması yapılarak dini törenler, ritüeller ve inançlarla ilgili genel kavramlar tanımlanmıştır. Daha sonra ritüellerin toplumsal işlevleri, Türk kültüründe dini törenlerin yeri, din ve inanç turizm ilişkisi açıklanmıştır. İkinci bölümde alan araştırması yapılarak Kastamonu ilinin günümüzde varlığını sürdüren Hıdrellez ve Nevruz kutlamaları, yağmur duası, dini bayramları, aşure günü, kandil geceleri, nazar inançları ile duaları, hac ve tasavvuf geleneği hakkında bilgiler aktarılmıştır. Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise Kastamonu ilinin dini amaçlı ziyaret yerlerinden bahsedilmiş ve özellikle halkın dini törenlerde ziyaret ettikleri yerler ve adak merkezleri hakkında detaylı bilgilere yer verilmiştir.

1.
BÖLÜM

Dini Törenler, Ritüeller ve İnançlar İle İlgili Genel Kavramlar

1.1. DİNİ TÖRENLER İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

Rit

Ritler, toplumsal alışkanlıklar olduğu kadar doğaüstü olaylara bağlı inançlara ilişkin törenleri de belirtmektedir. Rit'in toplum için önemli yönünü Fransız sosyolog Cazeneuve, rit ifadesini tekrarlanan ve etkinliği kısmen deneysellik-dışı olan bir eylem olarak açıklamıştır (Akyol, 2009).

Ritüel ve Törenler

Ritüel kelime olarak "ayin" ve "adet haline gelmiş" anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu, 2017). Ritüel, birey ya da gruplarla ilgili bazı değerlerin, uygun zamanlarda, sembolik ve çok fazla değişmeyen ardışık davranış biçimleri ile tekrarlanmasıdır. Tekrarlanan sembolik davranış biçimi olan ritüel, bireysellikten ziyade, grup bilincini ve birlikteliğini ortaya koyan duygusal bir kanal, yeni bilgi ve tecrübeler için bir rehber olarak geçmişi günümüze, günümüzü de geleceğe bağlayan bir bağ olarak da tanımlanabilmektedir (Karaman, 2010).

Ritüel, Fransız sosyolog Emile Durkheim'ın kültür sosyolojisi çerçevesinde değerlendirilen ilk ve temel kavram olarak bilinir. Ritüel, dini ayinleri içerdiği gibi törenleri, şölenleri, bayramları ve toplumsal bağı kuvvetlendiren eylemleri de içermektedir. Ritüeller dini olabileceği kadar dünyevi de olabilmektedir (Alver,2010; Sayılı, 2016). Turner'ın "ayinler", Radcliffe- Brown'un "dinî fiiller, ritüeller ve ayinler", Durkheim'ın "dinî inançlar ve uygulamalar" ifadeleri, belirli bir dinin inanç esasları ve değerler sistemi çevresinde gelişen; sözel formüller ve beden imgelerinden oluşan; kutsala ulaşmayı, onu onaylamayı, itaati veya teslimiyet duygusunu dile getirmeyi, yardım dilemeyi ve şükretmeyi hedefleyen kalıplaşmış tekrarlanan sembolik davranış biçimlerini tanımlamaktadır. Dini geleneğin kurallarına göre şekillenen bu davranışlar, kutsal metinlerin okunması, namaz, dua, oruç, perhiz, kanlı-kansız kurban, kutsal mekânların ziyareti, kutsal bir olayı anmak ve bir durumu dinen sakıncasız hale getirmek veya dinen geçerli kılmak amacıyla yapılan ayinler/ritüeller/merasimler/törenler gibi pek çok faaliyeti kapsamaktadır. (Akarpınar, 2006).

Ritüel, yoğun bir toplumsallaşmaya yol açmaktadır. Çünkü ritüel topluluk içinde gerçekleşmektedir ve bir araya gelişi zorunlu kılmaktadır. Ritüelin anlamı da toplulukla birlikte ortaya çıkmaktadır. Anlam, bütün bir topluluğu, toplumu, o eyleme katılan herkesi sarmaktadır. Bu yönüyle ritüel, sağlam bir bağ kurarak insanları belli eylemler, niyetler ve amaçlar etrafında bir araya getirmektedir (Alver, 2010).

1.2. DİNİ İNANÇLAR, TÖRENLER VE UYGULAMALAR

Din, "ayrılmış ve yasak edilmiş kutsal şeylerle ilgili inanç ve eylemlerin dayanışmalı bir sistemidir" diyen E. Durkheim dinin; inançlar ve uygulamalar (ibadet ve törenler) olmak üzere iki temel kategoriden meydana geldiği görüşündedir. İnanç, insanın zihinsel bir işlemidir. Bu zihinsel işlem, eylemsel alanda törenlerle belirtilmiştir. İnançlar kutsal olanın özünü bildiren tasarımlar, törenler ise kutsal olana karşı geliştirilen davranış kurallarıdır (Akarpınar,2006; Sayılı, 2016).

Ritüellerin Çeşitleri

Ritüeller, "kutsal ve kutsal olmayan ritüeller" ve yapılış amaçlarına ve dönemlerine göre de "geçiş ritüelleri, takvimsel ritüeller ve kriz dönemi ritüelleri" olarak çeşitlendirilmektedir.

Kutsal ve Kutsal Olmayan Ritüeller

Ritüeller çoğunlukla kutsal ve kutsal olmayan olmak üzere iki ana gruba ayrılır. Kutsal ritüeller dini inancın ifadesi ve canlandırılmasıyla ilişkili olanlardır. Dini inanç sistemlerinin doğaüstü güçlerle dua yoluyla iletişime geçmeyi içerdiği varsayılır. Bu güçler ya tanrılarda veya diğer doğaüstü güçlerde bulunur ya da bunlarla sembolize edilir. Diğer bir deyişle, bunlar tıpkı Amerika ve Avustralya yerlilerinin dinlerinde görülen taşlar, nehirler, ağaçlar, dağlar gibi doğanın kendisinde bulunabilir. Kutsal olmayan ritüeller devlet törenleriyle, günlük yaşamla, sporla ve özel olarak dini karakterde olmayan her türlü faaliyetle ilişkilendirilenlerdir (Çevik,2012; Sayılı, 2016)

Ritüeller, yapılış amaçlarına ve dönemlerine göre farklı sınıflandırmalara tabi tutulabilmektedir. Geçiş ritüelleri, takvimsel ritüeller ve kriz dönemi ritüelleri ise en kabul gören sınıflandırma biçimidir. Sınıflandırmalar şu şekilde açıklanmaktadır (Karaman, 2010):

Geçiş ritüelleri, toplumsal organizasyonlar olmalarına karşılık uygulamaların temel nedenleri bireyseldir. Bireyin bir statüden başka bir statüye geçişini sağlayan geçiş/giriş ritüelleridir. Doğum, evlilik, ölüm vb. geçiş ritüellerinin en önemlileri ve evrensel nitelikli olanlarıdır.

Takvimsel ritüeller, dönemler halinde ortaya çıkan, topluluk tarafından organize edilen ve mevsimlerin çoğunlukla başında ya da sonunda yapılan ritlerdir. Doğanın gözlemlenmesi sonucu ortaya çıkan doğal takvimi izledikleri için yazılı hiçbir takvim bulunmamasına rağmen takvimsel ritler olarak adlandırılır. "Halk takvimleri" olarak da bilinen takvimsel ritler, toplumsal ekonomik farklılığa göre çeşitlenmektedir. Nitekim tarımla geçinen yerleşik Türk toplumunda takvim, "ekim ve hasat, bağ bozumu" vb. zamana göre belirlenirken; geçimi hayvancılığa dayalı olanlarda hayvanların üreme "koç katımı" ya da sürüye katılma dönemlerine göre şekillenmektedir.

Kriz ritüelleri, kriz durumlarının yarattığı belirsizlik ve huzursuzluğu gidermek için organize edilmektedir. Kişi veya toplum hayatını tehdit eden durumlarda kişi veya toplum tarafından organize edilirler. Hastalıklardan korunma ya da iyileşme, kıtlıktan kurtulma, yangın, deprem, sel gibi doğal afetlerden korunma ya da tekrarını önlemeye yönelik yapılan kriz ritleridir ve olumsuzluğun ortaya çıktığı her dönemde yapılabilirler. Örneğin; Uygurlar, hastalık veya doğal afetler gibi birey ya da toplumu ilgilendiren durumlarda, olumsuzluğun giderilip yeniden düzenin sağlanması amacıyla "hatm-i hace (hacigân)" yaparlarmış. Hatm-i hace'yi yöneten "hatm-î başı" liderliğinde toplu olarak yapılan bu kriz ritüelinde, hatm-i başında bulunan ve benzer olumsuzluklarda yeniden kullanılan bin adet taşa, farklı sayılarda çeşitli dualar okuyarak belanın def edilmesini isterlermiş. Benzer bir biçimde Anadolu'da sıklıkla icra edilen yağmur duası da bir çeşit kriz ritüelidir.

1.3. RİTÜELLERİN TOPLUMSAL İŞLEVLERİ

Ritüeller en ilkel toplumdan, en modern topluma kadar geçen süre içinde, toplumsal yapıyı şekillendirir ve bu toplum üyelerini birbirine bağlama işlevi olan çimento görevi görür. Sistemi kutsallaştırıp/meşrulaştırır, toplumsal dayanışmayı sağlar ve düzeni devam ettirme işlevi de vardır. Toplumun birlikteliğinin sağlanması, pekiştirilmesi sonucu bu beraberlik duygularının kuşaktan kuşağa aktarımı ritüelin temel görevleri arasındadır (Akyol, 2009).

Biçim ve içeriği itibariyle kültürel etkilere açık olan ritüeller kültürel çeşitliliklerinin ötesinde sosyal yaşamda benzer ve ortak pek çok etkiyi yaratmaktadır. Ritüeller, her şeyden önce, sosyal bütünleşmenin önemli bileşenlerindendir. Ritüeller, grubu bir arada tutmakta, dayanışmayı artırmakta, topluluğun ortak ruhunu güçlendirmektedir. Uyum içinde tekrarlanan ritmik hareketler, grup üyelerinin birliktelik düşüncelerinin pekişmesine katkı sağlamaktadır. Bunun yanında ritüeller, tem-

sil ettikleri topluluğu diğer topluluk ya da toplumlardan farklılıklarını ortaya koyan bir kimliktir. Ayrıca, ritüel bireyin toplum içinde nasıl hareket edeceğini de göstermektedir. Her yeni olay karşısında yeni arayışlar arama zorunluluğunu ortadan kaldır ve duygusal bir bağ ile geçmişe bağlılığı sağlar. Böylelikle yeni nesillere de nasıl davranacakları öğretilmiş olmaktadır (Karaman, 2010).

Bunlara ek olarak, ritüeller, insanların neyi önemli ve gerekli bulduğunu söylemelerinin bir yolu olarak da karşımıza çıkmaktadır. Ölüm, hastalık ve şiddet gelişmiş bir toplumda her gün karşılaşılan olaylardır. Bilimsel bir açıklama bulunmadığında insanlar, ister istemez ritüeller ve dinler gibi sembolik anlamlar içeren kavramlara eğilim gösterirler. Günümüzde meydana gelen teknolojik gelişme ile de ritüel etkinliklere katılım artmıştır. Örneğin, Magnarella, Türkiye'de hacca gitme eğilimindeki artış ile teknolojik gelişme arasında bir ilişki kurmaktadır (Karaman,2010).

1.4. TÜRK KÜLTÜRÜNDE DİNİ TÖRENLERİN YERİ

Din, ilk insanlardan günümüze ulaşan süreç içerisinde her zaman var olmuş; toplumların siyasi, sosyal ve kültürel yapılarının şekillenmesinde önemli yere sahip bir olgudur. Hayatın geçiş aşamalarında insanoğlunun yaşamı süresince geçirdiği birtakım önemli olaylar doğum, evlenme ve ölüm gibi kültürel, sosyal, psikolojik, antropolojik vb. açılardan önem taşıyan çeşitli uygulamalar inançsal temele dayandırılmaktadır (Günay ve Güngör, 2003).

Türklerin evrensel dinlerle temasa geçmeden önce ilk dinlerine, yine ilk tarihi belgeler (Çince Yıllıklar, Orhun Abideleri, vb.) ışık tutmaktadır. Eski Türklerde Gök Tanrı inancının yanı sıra, Yaygın Kutsal olarak nitelendirilen ve birtakım tabiat kuvvetlerine inanış şeklinde tezahür eden mitsel, efsanevi ve destani niteliklere sahip olan inanç sistemlerine ve bunun yanında çok çeşitli toplumlarda görülen ve atalara saygıyı esas alan Atalar Kültü inanç geleneği vardır. Türklerin, inanç dairesi, içerisinde bulundukları dine ait, dinsel uygulamalar adının da verilebileceği bir takım inanç uygulamalarını (kurbanlar, ayinler, dini ritüeller vb.) gerçekleştirdikleri tapınaklar mevcuttur (Günay ve Güngör, 2003).

Tarihi kayıtlara göre, Türklerin Hunlardan beri birçok tören ve faaliyetleri vardır. Hunlar ilkbaharda "Lung-cıng" isimli yerde topluca bayram yapmaktaydılar. Bu bayramda hem inançla ilgili adetler yerine getirilmekte hem de çeşitli yarışlar düzenlenmekteydi. Dini adet olarak "Gök Tanrı" ve kutsal sayılan "Yer" için at kurban edilmekteydi. Bu ritüelden sonra yarışlara ve eğlencelere geçilmekte, bayramın bu bölümünde Hun Türklerinin en çok sevdikleri yarış olan at yarışları yapılmaktaydı. Bu anlamdaki bayram ve festivallere Göktürklerde de rastlanmaktadır. Göktürkler, her yıl belli bir zamanda "Ecdat Mağarası" nda atalarına kurban kesiyorlardı. Göktürkler de Hunlarda olduğu gibi beşinci ayın ikinci yarısında "Gök Tanrı" ve "Kutsal Yer ve Su" için kurban kesmekle başlıyorlardı. Kurban kesiminden sonra topluca eğlenceye geçilmekte, özellikle kızlar ayak topu (tepük) oynamaktaydı. Kımızlar içilip şarkılar söylenmekteydi (Koca, 2002; Yüksel, 2011).

Anadolu coğrafyası birçok uygarlığın, din, inanç sistemlerinin buluştuğu kültürlerin ortak kaynağı olmuştur. Türkler Anadolu'ya gelince getirdikleri Orta Asya Türk kültürünün yanı sıra İslamiyet ve Anadolu kültürleriyle tanışmıştır. Törenler, inançlar ve inanmalar ve bunlara bağlı uygulamalar yaşamda önemli yer tutmaktadır (Artun, 2002).

Geleneksel Türk dini inanışları içerisinde en köklü ve günümüze ulaşan kurban geleneğidir. Kanlı ve kansız kurban olmak üzere ikiye ayrılan kurban ibadeti Türk toplulukları tarafından yerine getirilmektedir (anadoluturkmenleri.com, 2016). Gök Tanrı'ya, atalara, kutsal sayılan yere kurbanlar sunulmaktadır. Cenaze törenleri eski Türklerde önemli bir toplantıdır. Yoğ töreni ölünün defnedilmesinden sonra düzenlenmektedir. Yoğ töreni, "ölü aşı" olarak da değerlendirilmektedir. Toplumsal

toplantı ve törenler içerisinde bayramlar önemli yer tutmaktadır. Türklerde bayramlar, sevinçlerin yaşandığı, eğlencelerin düzenlendiği özel günlerdir. Nevruz, baharın gelişiyle birlikte kutlanmaktadır (Mandaloğlu, 2012).

Özellikle Anadolu'nun Türkleşmeye başlama süreci, aynı zamanda İslamlaşmaya başlama sürecidir. Türkler Anadolu'ya gelmeden bir asır önce İslamiyet'i kabul etmişlerdir. Anadolu'ya gelen Türkler de genellikle göçebe bir yaşam sürmektedirler ve onlar da Müslüman olmakla birlikte eski inanç ve geleneklerini sürdürmekteydiler. Nitekim Haçlılar zamanında, eski Türk inancına göre ölülerini silahlarıyla gömen Türklere rastlanmıştır. Gerek Anadolu tarihi gerekse Türk tarihi için önem taşıyan bir olay da Moğol istilasıdır. Moğol istilası ile Anadolu'da tasavvufun ve tarikatların gelişmesi her tarafta tekke ve zaviyelerin açılması, Şeyh ve Müritlerin çoğalması; İslamlaşmayı da hızlandırmıştır. Örneğin, Mevlana, Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Veli gibi Anadolu'da yetişen Türk Sufileri, Mevlevilik ve Bektaşilik gibi Türk tarikatlarının meydana gelmesi örnek olarak verilebilir (Günay ve Güngör, 2003).

Toplumsal hayatın ve ilişkilerin önemli bir parçası olarak kabul edilen törenler toplumdan topluma ve gelişim sürecine bağlı olarak değişik şekillerde karşımıza çıkmaktadırlar. Dinin bu değişime ve farklılığa karşı çıkması söz konusu olmadığına göre toplumsal törenler, dinin gözettiği temel değerler ve bunları koruma amacıyla getirdiği ilkeler söz konusu olabilmektedir (Göçer, 2014).

Bugün uyulan birçok adet ve inanma kalıpları eski Türk inançlarının günümüze gelmiş şekilleridir. Halk bu adet, inanma ve bunlara bağlı pratiklerin eski geleneklerden geldiğini bilmektedir. Bu da bize bir çoğu ritüel işlevini kaybetmiş Türk inanç kalıntılarının "adet" adı altında yaşadığını göstermektedir. Eski inançlara dayanan adet inanma ve bunlara bağlı pratiklerin bazılarının halk arasında İslamiyet'in gereğindenmiş gibi kabul edilip yaşatıldığı görülmektedir (Göçer, 2014). Örneğin, Batı Türkistan Semerkant çevresinde yaşayan Müslümanlar "Çoban Ata" tepesinde bir dini tören yapmaktadırlar. Törenden sonra herkes ağaçlara bez parçası bağlar. Bağ mezar pınarı vardır. Pınar üzerinde tuğ asılmış, burada her yıl kurban kesilirmiş. Yeni kurgan istasyonu civarında "Sadu Vakkas Mezarı" vardır. Çevresi bağlanmış bez parçalarıyla doludur. Mezar üzerinde tuğ vardır. Bez parçası bulunmazsa ya bir boncuk ya da atın yelesinden, kuyruğundan bir kıl bırakılmaktadır. "Evliya tirek" (yani evliya kavak) diye adlandırılan bir kavak ağacı vardır. Çocuğu olmayan kadınlar bu ağacın altında dua ederler, bez parçası bağlarlar. "Hazreti Beşir mezarı" vardır. Yanındaki yaşlı çınar ağacı mübarek (kutluk) sayılır. Bu ağaca o kadar çok bez parçası bağlanmıştır ki dalları görünmez hale gelmiştir. Doğu Anadolu'da yaşayan Oğuz boylarının hayatını, geleneklerini aksettiren Dede Korkut hikâyelerinde Şamanizm kültlerinden dağ, su, ağaç, kültleri açık olarak göze çarpmaktadır (İnan, 2002).

Türk kültüründe geçmişten günümüze en çok karşımıza çıkan törenler aşağıda verilmiştir.

Nevruz

Türk dünyasının ortak kültürel değeri olan Nevruz, en eski dönemlerden bugüne kadar yaşayagelmiştir. Bu yazın başlangıç bayramının kökeni, İslam ve Hristiyanlık öncesi İlkçağ Anadolu, Mezopotamya ve Orta Asya kültürlerinde aranmıştır. Mezopotamya ve bütün Doğu Akdeniz çevresindeki ülkelerde bazı tanrılar adına bahar veya yazın gelişiyle ilgili birtakım ayinlerin yapıldığı bilinmektedir. M.Ö. 3.bin yılının sonlarında, Mezopotamya ovasını sulayarak etrafı yeşillendiren Fırat ve Dicle nehirlerinin hayat verici gücünü simgeleyen Tammuz (Dumuzi) adına bahar mevsimi başlangıcında Mezopotamya'daki Ur şehrinde görkemli ayinler yapıldığını gösteren tabletler bulunmaktadır. Tammuz, tabiatın ölüşü (sonbahar, kış) ve dirilişiyle (ilkbahar, yaz) birlikte ölen ve yeniden dirilen

bir tanrı kabul edilmiştir. Yeşillik ve bereketin timsali olan Tammuz kültü, İbraniler kanalıyla Suriye ve Mısır üzerinden eski Yunanistan'a ve Anadolu'ya geçmiş, burada da aynı tanrı Adonis adıyla tanınmıştır. Louvre Müzesi'nde bulunan Boğazköy tabletleri, benzer ritüellerin Hititler zamanında Anadolu'da yaz başlangıcında bitki ve yeşillik tanrısı Telipinus için yapıldığını göstermektedir. Ayrıca eski İran'da yine yeşillik ve su kavramlarıyla ilgili Haurvatat ve Arneretat adlı iki tanrı için bahar mevsiminde özel ritüeller yapıldığı, Nevruz'un da bunlardan doğduğu bilinmektedir (Ocak, 1998).

Nevruz; Orta Asya'da yaşayan Uygur, Türkmen, Özbek, Azeri, Kazak, Kırgız gibi Türk topluluklar ile Anadolu ve Balkan Türklerinin ve İranlıların "yeni gün" ve yılbaşı olarak kabul ettikleri gündür. Türklerde bahar, yılbaşı, Nevruz ve benzeri geleneklerle ilgili olarak Türk destan ve efsaneleri oldukça önemli ipuçları vermektedir. Örneğin, Ergenekon Destanı (Tepekaya, 2002; Tutar, 2002).

Divan-ü Lügat-it Türk'te, On İki Hayvanlı Türk Takvimi'nde yılbaşı 21 Mart, yani Nevruzdur. Türkler bugüne "yeni gün" demektedirler. Uygur Türklerinde Nevruz geleneği büyük Türk bilgini Kaşgarlı Mahmud'un kişiliğinde bir efsane olarak ortaya çıkmıştır. 11. Yüzyıldan itibaren Doğu Türkistan'daki Kaşgar şehrinde Kaşgarlı Mahmud'a ait olduğuna inanılan mezar "Hazreti Mollam Mezarı" olarak ün kazanmıştır. Her Nevruzda burada tören yapılması gelenek haline gelmiştir (Tepekaya, 2002).

Nevruz bayramı milattan önceki devirlerde şekillenmiş, Hun, Göktürk, Uygur, Kazak, Kırgız, Özbek ve Tatar Türkleri tarafından da kutlandığı için Türk topluluklarına komşu olan Çinlilerin hayatında derin etkiler bırakmıştır. Kıbrıs Türkleri ve Bulgaristan Türkleri arasında Nevruz geleneği yaşatılmakta ve genel olarak "Mart Dokuzu" adıyla bilinmektedir (Tepekaya,2002).

19.yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu döneminde nevruz geleneği canlı bir şekilde devam etmiştir. Osmanlı Devleti'nde devletin kurucusu Osman Bey'in babası "Ertuğrul Gazi'yi Anma Törenleri" II. Abdülhamid zamanına kadar Mart Dokuzu'na rastlayan Nevruz günü yapılırdı.

Örneğin, Kastamonu'da çıkan Köroğlu gazetesinin 2 Nisan 1330 (1914) tarihli sayısında "Milli Bir Bayram" başlığı altında manşetten verilen Nevruz kutlaması anlatılmaktadır. Gazetenin verdiği bilgiden anlaşıldığına göre Nevruz kutlamasını Türk Gücü Cemiyeti Kastamonu şubesi düzenlemiştir. Aynı gazetenin Türk Gücü Kastamonu Şubesi'nin müracaatı üzerine çıkardığı ilavesinde Nevruz'un Türklerin en eski bayramı olduğu vurgulanarak Nevruz'u yaşatmak için tüm Kastamonululular Nevruz törenlerine davet edilir (Tepekaya, 2002).

Nevruz kutlama geleneği Türkiye Cumhuriyeti döneminde de devam etmiştir. Ancak bu kutlamalar daha çok mahalli olarak devam etmiştir. Nevruz kutlamaları 1990'lı yıllardan sonra resmi devlet töreni ile de kutlanmaya başlanmıştır. Bunda da Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra 1990 yılında bağımsızlıklarını kazanan Türk cumhuriyetlerinden Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan ile Rusya Federasyonu bünyesindeki Tataristan'ın 21 Mart Nevruz gününü milli bayram ilan ederek kutlamalarının etkisi olmuştur. (Tepekaya, 2002).

Hıdırellez

Daha çok Batı Türklerinin arasında kutlanan bir halk bayramıdır. Osmanlı Devleti'nde 6 Mayıs (23 Nisan) halk arasında yaz mevsiminin başlangıç tarihi sayılmaktaydı. Hızır ve İlyas isimlerinin halk ağzında aldığı şekilden ibaret olan hıdrellez, İslam öncesi eski Orta Asya, Ortadoğu ve Anadolu yaz bayramlarına dayanan, Hızır yahut Hızır ve İlyas kavramları etrafında dini bir kimliğe bürünmüş halk bayramının adıdır. Bu bayram, merkezini özellikle Anadolu ve Balkanlar'ın, Kırım, Irak ve Suriye'nin teşkil ettiği Batı Türkleri arasında, 6 Mayıs (23 Nisan) günü kutlanmaktadır. Hıdrellez, halk arasında ölümsüzlük sırrına erdiklerine ve biri karada, diğeri denizde darda kalanlara yardım ettik-

lerine inanılan Hızır ve İlyas peygamberlerin yılda bir defa bir araya geldikleri gün olarak kabul edilir (Ocak, 1998)

Askere Uğurlama, Asker Karşılama Törenleri

Asker uğurlama, karşılama Türk halk kültüründe günümüzde de sürdürülen bir gelenektir. Askerlik insan hayatında bir geçiş dönemi olması yönüyle çeşitli aşamaları yüzyıllardır tören olarak kutlanmaktadır. Askere gönderme, karşılama törenleri dinsel, toplumsal ve kişiseldir. Bu törenlerde yemek yeme, ziyafet verme, adak, kurban vb. iç içedir. Bu önemli aşamanın çevresinde birçok inanç, adet, töre, tören, ayin, dinsel ve büyüsel işlem kümelenerek söz konusu geçici bağlı bulunduğu kültürün beklentilerine ve kalıplarına uygun biçimde yönetmektedir. Bunların hepsinin amacı da askere gidecek kişinin yeni durumunu belirlemek, kutsamak, aynı zamanda askere gidecek kişiyi askerlikte yoğunlaştığına inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilerden korumaktır. Askere yolcu etme ve karşılama çevresinde kümelenen adetler, gelenekler, törenler ve bunların içinde yer alan işlemler ve uygulamalar o yörenin geleneksel kültürünü de yansıttığı için önemlidir (Artun, 2011).

1.5. DİN VE İNANÇ TURİZMİ İLİŞKİSİ

Turizm yalnızca ekonomik bir olay olmayıp toplumsal, politik ve çevresel yönleri de olan ve dolayısıyla toplumsal bir yapıyı etkileyen bir harekettir. İnsanoğlu var olduğu günden beri hak veya batıl bir takım şeylere inanmıştır. İnsanlığın varoluş tarihinden günümüze kadar birçok değişik din ve inanç grupları ortaya çıkmıştır. Dinler inananlara belirli kurallar ve hükümler bildirmiştir. Bunlardan en önemlilerinden biri de seyahat faktörüdür. Turizm, seyahat olgusu üzerinde büyük bir etkisi olan din ile çok yakından ilgilidir. Dini bayramlar, ayinler, dini festivaller, inançlar ve dinsel olaylar turist davranışlarını etkileyen ve insanları inanç turizmine yönlendiren önemli faktörlerdir. Din adamlarının kutsal mekânların ziyaretine önem verdiklerinden dolayı insanlar da kitleler halinde kutsal mekânları ziyaret etmeye başlamıştır. Böylece kutsal kabul edilen mekânların bulunduğu bölge veya yörenin ekonomisine katkıda bulunmuştur (Demircan, 2014).

İnanç turizmi, "insanların sürekli olarak yaşadıkları, olağan gereksinimlerini karşıladıkları yerlerin dışında, dini gereksinimlerini yerine getirmek, inanç çekim merkezlerini görmek amacıyla yaptıkları gezilerin turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesi" olarak tanımlanmaktadır (Demircan, 2014). Ancak en basit tanımı ile dini merkezlerin ve dini olarak önem taşıyan yerlerin ziyaret edilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Çokişler, 2013).

İnanç turizmi genellikle üç şekilde ortaya çıkmaktadır (Çakmak, 2014):

- Hac gezisi olarak, kutsal yerlere yapılan bireysel ya da grup halinde yapılan ziyaretler,
- Belirli dini tarihlerde, önemli dini olayların yıl dönümlerinde gerçekleşen büyük ölçekli toplantılar,
- Turistik bir güzergâh üzerindeki önemli dini yerleri ve yapıları, turun süresini dikkate almadan ziyaret etmek için gerçekleştirilen turlar.

Günümüz Türkiye'si ve geçmişin Anadolu toprakları tarihin bilinen en eski çağlarından bu yana toplumların önemli bir coğrafi bölgesi olmuştur. Anadolu topraklarından geçmiş tüm toplumlar; yaşayışlarını, kültürlerini ve en önemlisi dinsel inançlarını bu topraklara miras olarak bırakmış, onları izleyen toplumlar ise bırakılan inanç değerlerini büyük bir hoşgörü çerçevesinde günümüze kadar ulaştırmıştır (Çakmak, 2014).

Türkiye'de 1993 yılı itibariyle ilk olarak üç büyük semavi dine ait olan ve günümüze ulaşan eserlerin, yapıların ve ibadet merkezlerinin envanteri, Türkiye genelinde, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı, Valilikler ve çeşitli üniversitelerin yardımları ile oluşturulmuş ve böylece inanç turizmini geliştirme hareketleri başlamıştır. Ayrıca Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı, 2007-2013 dönemi içerisinde oluşturulan planlar doğrultusunda inanç turizmi bir koridor şeklinde değerlendirilerek Tarsus (St.Paul'un doğum yeri), Hatay (Dünyanın ilk kilisesi St. Pierre), Gaziantep (Antik dönem inançlarının yanı sıra Musevilik, Hristiyanlık ve Müslümanlık için önemli dini merkezlere sahip, örneğin, Yuhanna İncili'nin Yuhannes tarafından yazılarak çoğaltılmasına ev sahipliği yapan Rumkale), Şanlıurfa (Hz.İbrahim'e ev sahipliği yapmış Harran) ve Mardin (Süryanilerin merkezi kabul edilen Deyrulzafaran Manastırı) yörelerini kapsayan ve bu bölgelerde tarihi yapıların restoresi ile küçük otellerin desteklenmesi planlanmıştır (Çakmak,2014).

Somut olmayan kültürel miraslarımızın sözlü ürünlerinin en önemlilerinden biri olan efsaneler ilk turizm hareketlerinin görülmeye başladığı dönemlerden beri turizme konu olmuştur. Tüm dünyada olduğu gibi inanç turizmi açısından da bazı efsaneler ön plana çıkmaktadır. Özellikle Meryem Ana'nın ömrünün son günlerini Efes antik kentinde geçirmesi efsanesi Hıristiyan dünyasında Efes'in kutsal bir hac yeri olarak ilan edilmesini sağlamıştır. Bunun dışında Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi, Yedi Uyurlar, Hacı Bektaş-ı Veli, Yunus Emre ve Mevlana etrafında oluşturulmuş efsaneler günümüzde inanç turizmi amacıyla kullanılmakta olan dikkat çekici ürünlerdendir (Kurt, 2009).

İnanç turizmine konu olan bir başka durum ise, kutsal olduğuna inanılan yatır ve evliyaların türbelerine yapılan ziyaretler ve bu ziyaret sırasında yapılan bir takım tören ve uygulamalardır. Eski Türk inançlarından atalar kültü, günümüzde farklı uygulamalar ve inanışlar arasında varlığını devam ettirmektedir. İstanbul turlarında Telli Baba, Eyüp Sultan Türbesi; Kapadokya turlarında Hacı Bektaş-ı Veli Türbesi; Ödemiş, Gölcük turlarında İmam Birgivi Türbesi gibi pek çok kutsal mekân, yurt içi turlarında sıklıkla ziyaret edilerek turizm amacıyla kullanılmaktadır (Kurt, 2009).

2.
BÖLÜM

Kastamonu'da Dini Törenler, Dini Uygulamalar, Kutlamalar

2.1. İSLAM İNANCI İLE İLGİLİ UYGULAMALAR

Hıdırellez

Eski Türkler ateşin kötülükleri, hastalıkları kovduğuna ve yok ettiğine inandıkları için ateşi kutsal sayarlardı. Hızır ile İlyas peygamberin yeryüzünde buluştukları an olarak bilinen Hıdrellez günü Abana çarşı merkezinde geçmişten günümüze gelen ateş yakma ve üzerinden atlama geleneği ile kutlamaktayız. Ayrıca ilçemizde bulunan yaşlı teyzelerimiz ve annelerimiz şifa kaynağı olan 'Hıdrellez yoğurdu' denilen mayasız yoğurt yapmaktadırlar. Bu yoğurt bir yıl boyunca damızlık yoğurt olarak kullanılmaya devam edilirdi. Bu yoğurdun üzerine nazar değmesin diye çörekotu ekilirdi. Hıdrellez günü elde edilen yoğurt mayası sadece akrabalara dağıtılır, herkese verilmezdi. [1,2]

Araç ilçe merkezi ve köylerinde Hıdırellez şenlikleri yapılmaktadır. İlçemizde uzun yıllardır halk, belediyeden duyuru yapılarak Cidalcızade Ahmet Camii'ne çağırılır. Burada katılan kişilere Hıdırellez günü için yemekler yapılıp sunulur ve Mevlid-i şerif okutulur. Okunan Mevlid-i Şerif ölmüşlerin ruhuna bağışlanır.[9]

Cide ilçesinde bir sene Hızır günleri ve Kasım günleri diye ikiye ayrılır. Mayıs ayının 6'sında Hızır günleri ile yaz başlar, o gün baharın gelişini temsil eder ve 8 Kasım'a kadar sürer. 8 Kasım'dan 6 Mayıs'a kadar olan süre Kasım günleri adıyla kış mevsimini oluşturur. Bu yüzden 6 Mayıs günü kış mevsiminin sona erip sıcak yaz günlerinin başladığı anlamına gelir ve bugün kutlanıp bayram yapılır.[16]

Devrekani ilçemizde eskiden Hıdrellez günü bağ ve bahçe işleri görülmez, tarla sürülmezdi. Hıdırellez kutlamalarının olduğu hafta camilerimizde genellikle belediyemiz tarafından bazen de kaymakamlığımız tarafından aşure dağıtımları yapılıyor.[25,30]

Pınarbaşı ilçemizde her yıl 6 Mayıs günü Hıdırellez kutlamaları ilçemizi Bartın'a bağlayan anayol üzerinde ilçemize yaklaşık 20 km mesafede bulunan Mirahor Köyü sınırları içerisinde bulunan Zarı Pınarı ve Yörük Türbesi adı verilen mevkide, Ali Danişment Türbesi ve etrafında bulunan ormanlık ve yeşil alanda binlerce kişinin katılımıyla yapılmaktadır. Hıdırellez hem bir şenlik havasında hem de türbe ziyareti şeklinde dini yönü olan halkın büyük çoğunluğunun katıldığı kurbanların kesilip pilavların piştiği bir panayır şeklinde kutlanmaktadır. İlçe müftülüğümüz tarafından organize edilen mevlit ve ilahi programı düzenlenmektedir. İlçemiz ve Bartın esnafının çoğu sergi açmakta ve halkın alışveriş yapacağı ihtiyaçlarının karşılanabileceği ortam hazırlanmaktadır. [31,32,35]

Tosya ilçemizde Hıdrellez kutlamaları genellikle diyanetin önderliğinde yapılmaktadır. O hafta içerisinde pazartesi günü aşure aşı pişirilir ve dağıtılır. Bazı mescitlerde ve evlerde Kuran-ı Kerim okunur.[42]

Ağlı ilçemizde günümüzde Hıdrellez kutlamaları pek yapılmamaktadır ancak geçmiş yıllarda yapılırdı ve kötü ruhların kötülüklerinden korunmak için ahır kapılarına zincirler asılırdı ve evlerin kapıları sürgülenerek kilitlenirdi.[49]

Daday ilçemizde 6 Mayıs günü baharın gelişi ile Hıdrellez kutlamaları harman gibi yerlere gidilerek genellikle Otluk Köyü Sağnıç Mahallesinde yapılır. Köylüler Hıdırellez akşamı toplu halde adaklarını keserler ve sabaha kadar yemekler pişirilir, genellikle yöremize özgü olan ekşili pilav yapılır. Mezarlık ve köy odalarında da helva ikramları yapılmaktadır. [57,59,61]

Doğanyurt ilçesinde günümüzde Hıdrellez kutlamaları pek yapılmamaktadır ancak eskiden Hıdırellez zamanı hayvanların boynuzlarına kırmızı boya sürülüyordu. Hayvanların boyandığını gördüğümde Hıdırellez'in geldiğini anlıyordum.[65,66]

Hanönü ilçesinde 1980li yıllarda Yukarı Çakır Çayı köyü, Ayvaca Mahallesinde Hıdırellez programı yoğun olarak yapılıyordu. Bu mahalle Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerinin doğum yeri kabul edilen eski mezarlık civarıdır. Ayrıca eskiden Hıdrellez gününde ot koparılmaz, çalışılmaz, ağaç kesilmezdi böyle bir inanç vardı. [67,68]

İnebolu ilçesinde Hıdrellez gününde eskilerde yapılan birkaç uygulama vardı. Bunlar; süte maya katmadan yoğurt yapmak ve o gün toprak işleri yapılmazdı örneğin kara saban vardı eskiden, o gün sabana kimse el sürmezdi.[75]

Küre ilçesinde, çocukluğumuzda Hıdrellez kutlamalarının yapıldığı yer bugünkü hastane binasının bulunduğu yerdi. Eskiden orası çimenlikti (harmandı) ve orada yumurta pişirilirdi. Annelerimiz komşularımız ekmek yaparlardı. Bir de komşular kendi aralarından birini görevlendirir ve o kişi eline bir bardak ve bir tas alır. Mahalledeki her kapıyı çalıp bir bardak zeytinyağı bir tas da un ister. Bütün mahalle dolaşılır. Hıdrellez günü öğle vakti eskiden hoca tarlası diye adlandırdığımız yere (bugün yatılı bölge okulu), Yumuşacık ya da Ayrancı'ya pikniğe gideceğiz gözleme yapacağız siz de buyurun denir. Toplanan un ve yağ ile onları veren kişilerle birlikte oraya gidip gözleme yapılırdı, ip atlanırdı, ateş yakılırdı, çocuklara yumurtalar boyanırdı fakat bu gelenekler eskilerde kalmıştır şu an böyle uygulamalar kalmamıştır. Ayrıca eskiden Hıdrellez günlerinde hayvanların koşulmaması gerektiği gibi bir inanç da vardı. [78, 80,81]

Taşköprü ilçemizde Hıdırellez günü uçurtma uçurulmaktadır. Erik Köyü, Tavukçuoğlu ve Tepedelik gibi bazı köylerde Hıdrellez kutlaması için kurbanlar kesilir, pilavlar ve yemekler yapılır. Köylerde toplu olarak duaya çıkılır ve Allah'ın vermiş olduğu nimetlerin korunması bir diğer deyişle toprağın canlanması için dua okunur. İlave olarak doğal afetlerin toprağa zarar vermemesi için Kur'an-ı Kerim okunarak toprak çizilir. Çorba, tatlı, sarma, keşkek gibi çeşitli yemekler pişirilmekte ve ikram edilmektedir. Hıdrellez gününde "Gavur Kürkü" denilen büyük ateşler yakılır, yumurtalar yabani sümbül ile boyanır. [86,87,88,92]

Çatalzeytin ilçemizde Hıdırellez için eski dönemlerde yumurta soğan kabuğu ile pişirilip yenilir, dağıtılır ve birbiriyle tokuşturulup eğlenceler yapılırdı. Ayrıca Türkmen pazarında insanlar toplanır, küçükbaş hayvanlar kesilip yenilirdi. Türkeli'nde de incir ve üzüm dağıtılarak güreş yapılır, çevre illerden ve ilçelerden izlemeye gelirlerdi ve ağaç dikilirdi.[94,95]

İhsangazi ilçemizde bahar ayına denk gelen Mayıs'ın ilk haftasında kutlanılıyor. Özellikle Çiçekpınar köyümüzde çok eski yıllardan beri "Divan Mevlidi" şeklinde kutlandığını biliyoruz. Daha sonra bu köyden örnek alarak çevre köylerde Hıdırellez için Divan Mevlitleri yapılmakta ve normal mevlit formatında devam etmektedir. Öncesinde vaazlar verilmekte ve köylüler tarafından her gelene yemek ikram edilmektedir. Yemek olarak da özellikle Keşkek ve ilçemizle özdeşleşmiş olan siyez bulgurundan pilav yapılır. Bu pilavı yapmak için komşular bir araya toplanır ve herkes kendi evinde bulunan pilava katılacak ürünlerden birer ürün getirip toplu olarak bir yerde pilav pişirirler. Daha sonra pişirilen bu pilav komşular arasında yenilir ve yakın komşu ve akrabalara ikram edilir.[96,100]

Kastamonu'da çeşitli yerlerde hala Hıdırellez kutlamaları devam ediyor. Bu kutlamalar genellikle adak kurbanlarının kesilmesi ve o bölgenin insanının göç etmişse şehir dışından köyüne gelmesi belli bir türbenin etrafında toplanarak hazırlanan yemeklerin yenilmesi mevlitlerin okutulması ve duaların edilmesi şeklindedir.[102] Genelde köylerde Hıdrellez kutlaması yapılır ancak merkezde de Kastamonu'ya 27 km. uzaklıktaki Ahlat köyünde bulunan Benli Sultan Türbesi'nde yapıldığını duymuştum.[108]

Nevruz

Abana ilçemizde nevruzla ilgili gelenek olarak sadece, Afganistan ve Özbekistan yörelerinde meşhur olan Afgan pilavı ya da Özbek pilavı, bir diğer adıyla "Nevruz Pilavı" yapıldığını biliyorum.[1]

Araç ilçemizde nevruz ile ilgili uygulama olarak sadece dilekler bir kâğıda yazılır ya da çizilir ve gerçek olsun diye balkona ya da gül ağacına asılır.[6]

Azdavay ilçemizde önceleri nevruzda koçlar kesilirdi. Şimdilerde ise bu gelenek azaldı.[14]

İhsangazi ilçemizde, küçüklük yıllarımda yumurta boyama işleri yapılırdı. Yumurtalar maviye boyanırdı. Yumurta tokuşturma ve yumurta taşıma yarışmaları yapılırdı. Yemek olarak yumurta pişirilirdi ve İhsangazi'ye özgü olan Siyez bulguru pilav yeme yarışmaları yapılırdı. Yarışmadan sonra pilav dağıtılırdı. Ama daha sonraki yıllarda bu gelenek unutuldu. Şimdi ise yeniden bu gelenekleri canlandırmaya çalışıyoruz. Üniversitemizde de Nevruz kutlamaları yapılıyor.[98]

Taşköprü ilçemizde Nevruz kutlaması Hıdırellez'den yirmi gün öncedir. Ancak genellikle Nevruz olarak değil de bahar bayramı adı altında kutlanır. Gâvur kürkü denilen büyük ateş yakılır. Ayrı olarak üzerinden atlamak için küçük ateşler de yakılır. Ermenilerin yumurta boyaması gibi yumurtalar soğan kabuğu, sümbül, gövenek otu gibi bitkiler ile boyanır, yumurtalar tokuşturulur ve bu etkinlikler sabaha kadar sürerdi.[87]

Nevruz dediğimiz hadise bir takvim olayıdır ve Türklerde yeni yılın başlangıcıdır. Anadolu'da pek çok yerde geleneksel olarak kutlanmaya devam etmiştir ancak Kastamonu'da geleneksel bir kutlama günümüze gelememiştir. Bugün kullandığımız takvimde 21 Mart'a denk gelen Nevruz Rumi takvimde 9 Mart'a denk gelmektedir ve halk arasında "Mart Dokuzu" olarak bilinmektedir.[102]

Yağmur Duası

Araç ilçemizde öyle seneler oluyor ki kuraklıktan köylerde ekilen mahsuller kurumaya yüz tutuyor. O zaman ilçe müftülüğünün öncülüğünde belirlenen bazı mekânlarda yağmur duasına çıkılıyor. Genellikle köylerden, ilçe merkezinden katılımlar oluyor.[9]

Cide ilçesinin köylerinde ihtiyaç durumunda yağmur duasına çıkılır. Kurbanlar kesilir ve yağmur yağması için dular edilir.[23]

Devrekâni ilçesinde Karatepe diye adlandırılan tepeye çıkılır ya da büyük bir alanda toplanılır. Yağmur duasına çıkmak için tüm ilçe davet edilir. Çevre köylerin de katılımı ile bereket duası okunur ve ikramlar yapılır.[29,30]

Ağlı ilçesinde yağmur duasına çıkılmaktadır. Tunuslar ve Mehmet Muhammed Türbesi tepesine çıkılarak dua edilmektedir.[44]

Pınarbaşı ilçesinde yağmur duasına çıkılmaktadır. Merkezin 2 km. uzağında bulunan pınarın olduğu yerde yapılmaktadır. Pınar çevresinde kurbanlar kesilip, yemekler pişirilmiştir. Yağmur duasına katılanlara yemek ikramı yapılmıştır. İlçe müftümüz dâhil olmak üzere birkaç hoca tarafından dualar okunmuştur. Yağmurun yağması için akla gelen bereket duası vb. bilindik dualar okunmaktadır.[34]

Şenpazar ilçesinde yağmur duasına çıkılmaktadır. Şeyh Şir- Alibani Türbesine gidilerek dualar edilmektedir.[37]

Tosya ilçesinde yağmur duasına bazı köylerde araziye çıkılarak bazılarında ise camilerde mevlit okutulup, namaz kılınıp, hatim indirilip ardından yemek ikramı ile sonlandırılmaktadır.[51]

Daday ilçesinde hasat zamanında ya da uzun süre kuraklık olunca yağmur duası yapılır. Birkaç köy birleşerek meydanda toplanılır ve toplu halde türbelerde dualar edilir. Sorkun Köyü Tekke Mahallesi'nde adaklar adanır ve kurbanlar kesilir. Kesilen kurban eti pilavla birlikte dağıtılır.[56,57,58]

Hanönü ilçesinde yağmur duasına halen daha çıkılmaktadır. Karaoluk, Gökçeağaç, Erik köylerinde yapılır. Genellikle ilçede yer alan derneklerle muhtarların işbirliği ile halk toplanır ve yağmur duası yapılmaktadır. Yağmur duası için ilmihallerde olan dualar okunmaktadır. Ayrıca Rahmet duasına değinilir. Dua sonrası bereket için halka yemek dağıtılır.[67,68]

İhsangazi ilçesinde geçmişte yağmur duasına daha sıklıkla çıkılırdı ancak son zamanlarda pek yapılmamaktadır. Yağmur yağmadığı, ekinler, bahçeler susuz kaldığı dönemlerde halk yağmur duası için, yörede dini yer olarak bilinen veya burada daha önce dine kendini adamış kişilerin bulunduğu yerlerde toplanır. Özellikle ilçemizde Haraçoğlu Türbesi vardır. Burası yağmur duası için seçilmektedir. Yağmur duası okunurken Allah'a yalvarma anlamında yavrulu koyunlar kuzularından ayrılır, evlatlar annelerinden ayrılır. Bu şekilde Allah'tan yağmur dilenir ve onların rızıklarının istenmesi anlamına çevrilen bir dua okunurdu. Yağmur duaları peygamber efendimiz (s.a.v) zamanından günümüze gelen şekli ile okunmaktadır. Allaha yalvarılır, tövbe istiğfar edilir ve Yüce Allah'tan bereket beklenir. Onun dışında "Salat-al İstikhara" dediğimiz iki rekât namaz da kılınır. Burada yapılan yağmur duasında yemek hazırlanır, ikram edilir. Bazen de ikramlardan sonra mevlit okunur, mevlitten sonra ise dini yönü en ağır basan yaşlı hocalar veya din görevlileri rehberliğinde yağmur duası edilmektedir.[98,99,100,101]

Küre ilçesinde neredeyse on ay boyunca kış olmaktadır ve bu yüzden yağmur yağması için dua edilmez ancak yağmur kesilsin diye dua edilmektedir. Küre ilçesinde çok sıcak yaz günlerinde, özellikle de Temmuz Ağustos dönemlerinde mutlaka Cuma günü yağmur duasına çıkılmaktadır. Yağmur duası genellikle belli başlı türbelerde yapılmaktadır. Yemekler ikram edilir. Dini sohbet edilmektedir ve ardından düzlüğe çıkılıp dua edilmektedir. İlmihallerde bulunan yağmur duası edilerek Allah'tan rahmet istenmektedir. Yağmur duasında, hamurun yufka yapılıp el ile doğranarak kaynar suya atılıp pişirilmesi ile "tutmaç" yapılır. Erik pestilleri ıslatılarak pişirilen tutmaçların üzerine sürülür ve yenir. Bu sırada imamlar dualar ederler ve genellikle yağmur duasından sonra yağmur yağar. [77,78,79,81]

Seydiler ilçemizde yağmur duasına çıkılır. Genellikle kurak zamanlarda, hasat zamanı kuraklık olmasın diye yağmur duasına çıkılacağı önceden halka duyurulur ve herhangi bir ırmağın kenarında toplanılarak yağmur duası edilir. Yağmur duası yapılan yerde kurban kesilir ve kesilen kurbanın eti pişirilerek halka dağıtılır.[82,85]

Taşköprü'de yağmur duasına çıkılmaktadır. Özellikle Tepedelik, Erik ve Tavukçuoğlu köylerinde hemen hemen her sene yağmur duasına çıkılmaktadır. Zaman olarak bahara doğru, Hıdırellez zamanı ya da kuraklık olduğu zaman yağmur duasına çıkılmaktadır. Yağmur duası yedi güne kadar devam edebilir. Tepeler gibi yüksek yerler ve özellikle su kenarı olan yerler yağmur duası etmek için seçilir ve buralarda dua edilir. Taşköprü ilçesinin Obrucak köyünde bulunan Nevruz Sultan türbesi bölgeye hâkim bir tepenin üzerindedir. Yörede Nevruz Sultan'ın aslen Ilgaz'dan gelme, birisi Ilgaz'da diğeri Taşköprü civarında olan arkadaş veya kardeş üç veliden birisi olduğuna inanılsa da isminin nereden geldiğiyle ilgili bir bilgi yoktur. Nevruz Sultan türbesi Taşköprü halkının yağmur duasına çıkılan önemli yerlerden biridir. Taşköprü ve çevre köylerden gelenler tarafından topluca ziyaret edilerek türbenin bulunduğu yerde yağmur duası yapılır. Yağmur duasına çıkma dönemlerinde yaklaşık iki bin kişinin ziyaret ettiği türbe civarında dokuz büyük kazan kurularak yemekler pişirilir. Türbede metfun bulunanın himmetinden yararlanmak için yapılan münferit ziyaretlerin dışında ayrıca her yıl Kasım ayında adak kurbanı olanların kurban kesmek için ziyaret ettikleri yerlerden birisi konumundadır (archive.org, 2017). Kurban kesilir ve kurban eti ihtiyaç sahiplerine dağıtılır. Mevlit

okunduktan sonrası ise halk pişirilen Keşkeği ve yemekleri hep beraber yemektedir. Ayrıca yağmur yağması için bir annenin ilk oğlunu suda yıkarlar ve ardından kurban keserek kanını dereye akıtırlar. Bu uygulama bizim kültürümüze Hititlerden geçmiştir diyebilirim çünkü Hititlerde de bereket için çocuk yıkandıktan sonra kurban edilirmiş. Yağmur yağdıktan sonra ise şükür duası yapılmaktadır. Küs olan kişiler de barıştırılmaktadır.[86,87,88,89,92]

Kastamonu merkezde yağmur duasına kurak mevsimlerde yağmura ihtiyaç duyulduğu zaman çıkılır. Yağmur duasının temelini hadislerde bulabilmek mümkündür. Peygamber efendimiz (s.a.v)'in de bu duaya çıktığını bilmekteyiz. Yağmur duaları yapılan yerler köyüne göre değişiklik gösterebilmektedir ancak genellikle bir bölgeye hâkim bir tepe vardır ve o tepede genellikle bir ardıç ağacı bulunur. Ardıç ağacının dibinde bir mezar vardır. Bu mezarın kime ait olduğu pek bilinmez. Erkekler genellikle burada toplanır ve dua edip yemek yerlerdi. Yağmur duasına yer olarak; Taşköprü- Germeç (Ali Efendi Türbesi), Örenli Köyü Türbesi, Şeyh Şaban-ı Veli Türbesi ve yüksek tepelerde çıkılmaktadır. Yağmur duasının özel duası vardır. Yağmur duasını kimin yapacağı konusunda ve genel duanın kabul saati ile ilgili belirli kriterler vardır. Belli zaman dilimlerinde dualar daha çok kabul edilir ve ağzı dualı, ibadetlerini yerine getiren kişiden dua yapması istenir. Bu kişi ile birlikte halk dua edilecek yere gider ve istiska duası ile birlikte birçok bereket duası okunur. Hatta ben bir yağmur duası olayına şahitlik ettim ve hocanın yağmur duasından sonra yağmur yağmaya başladı. Ayrıca yağmur duasına çıkarken Allah'tan rahmet dilediğimiz için kıyafetlerin ters çevrilmesi gibi veya biraz mağdur şekilde giyinmek gibi adetler vardır. Duaya şeklimiz ile garip kaldık anlamı yüklenir çünkü yağmur yağmadığı zaman büyük bir sıkıntı yaşanır. O ruh haliyle yağmur duasına çıkılmasını sağlamak üzere böyle bir uygulama da vardır. Dua yapılacak mekâna koyun, kuzu gibi hayvanlar da çıkarılır ve Allah-ü Teâlâ'ya yağmur yağmazsa bizim halimiz nice olur denmektedir. Günümüzde yağmur duaları bir dönüşüm geçirdi yağmur duası yapılmasa da bunlar köyde mevlit ve şükür duası şeklinde devam ediyor ama burada tam yağmur duası ritüellerini görmüyorsunuz. Köylü adaklarını kesiyor, yemeklerini yapıyor ve topluca yeniliyor. Buna "Köy Mevlidi "adı veriliyor.[102,103,106,110,111]

" Ya ilahi zati paki hürmetine el aman Âmin
Kulların kapuna geldük çağrışırlar Rabbena Âmin
Ehli İslam eskerine eyle imdat el aman Âmin
Başı açık yalın ayak hürmetine el aman
Âmin Rabbiyessir velatüessir rabbitemmim bil kayr Âmin
Başı açık yalın ayak hürmetine el aman Âmin
Ya ilahi sana geldik eyle imdat el aman Âmin"

Yukarıda verilen ilahi ve arasında söylenen Âmin nidası, kadınlar ve çocuklar tarafından kabir ziyaretine giderken ve yağmur duasına gidilirken söylenirmiş (Erdoğdu, 2008).

Dini Bayramlar

Abana ilçemizde bayram boyunca yöresel halk oyunları ekibimiz davul ve zurna çalar. Bayram büyük bir sevinçle karşılanır. Bayrama yakın çocuklar için bayram alışverişi yapılır. Bayramdan bir gün önce çocuklara banyo yaptırılır -temiz ve güzel olmaları için- ve gelen misafirlere ikram etmek için yemek hazırlıkları yapılır. Bayramın ikinci günü meydanda etkinlikler yapılır. Katılan halka pilav ikram edilir. Ramazan aylarında kurulan komisyon ile birlikte Abana'daki ihtiyaç sahiplerine gıda yardım paketleri dağıtılmaktadır. Ramazan bayramı öncesinde afişler bastırılır, oruç hakkında halkımıza kitapçık ve afişler dağıtılır. Camilerin ilan panolarına afişler asılır. Sahura davulcu eşliğinde kalkılır. İftar yemeği vermek için lokantalarla anlaşılıp kimsesizler ve durumu olmayanlar için iftarlar yapılır. Köylerimizde her akşam iftar vardır ve ilçeden köylerimize iftar için gideriz. Kurban bayramı öncesinde de kurban kesim yeri ve kurban satış yeri hazırlanır. Kurban kesim yerlerinde kesilir ancak kendi bahçesinde kesmek isteyenler de belediyeden izin alarak kesebilmektedir. Halk nerede ve nasıl kurban kesmeli, kitapçıklarla aydınlatılır.[1,3,4,5]

Araç ilçesinde, bayramdan önce arife günü mezarlıklara gidilerek ölmüşlerin ruhlarına dualar okunmaktadır. Mezarlıklar ve camiler temizlenir. Bayramda yiyecek içecekler hazırlanır. Her evden yemek gelir. Herkes aynı bakır tastan yemek yemektedir. Bayramlarda camilerimize yoğun bir katılım oluyor. Onun için camilerimizde bunun önlemleri alınıyor. Yine arife akşamları uygun yerlerde toplanıp insanlar hasbihâl ediyorlar. Bayram namazlarından sonra toplu bayramlaşma olur ve kimi yerlerde halk birlikte kahvaltı yapar. Kahvaltıdan sonra evlere gidilmeden mezarlık ziyareti yapılır. Ayrıca Abdal Paşa Türbesi'nde toplu dua merasimi olur. Eskiden zıyrat denilen bir gelenek vardı. On sene öncesine kadar yapılıyordu. Zıyrat geleneğinde her evden ekmek getirilir, bu ekmekler ortaya konulur ve dua edilerek ekmekler okunur. Okunulan ekmekler eşit bir şekilde kesilip katılımcılara dağıtılır. O alınan parça ekmek bereketli olsun diye de buğday-tahıl ambarının içine atılırdı. Ramazan ayına özel yöremizde ev yapımı erişte, tarhana çorbası, mantar turşusu yapılmaktadır. Bayramlarda ise miyane helvası, ekşili pilav, patates salatası ikram edilmektedir. Ramazan ayında ilçemizde bir iftar çadırı kuruluyor. Orada birlik beraberlik içerisinde iftarlar yapılıyor. Yine belediyemizin yaptığı bir uygulamayla mahallelerdeki dul, kimsesiz, yardıma muhtaç kimseleri tespit ederek onların evlerine her iftar öncesi yemek getiriyoruz onların da bu Ramazan coşkusunu yaşamaları sağlanmaktadır. Ayrıca ilçemizin köylerinde nöbet usulü iftar programları verilmektedir. Bazı hayırsever köylüler evinin bir odasında ya da caminin bir köşesinde davet vermektedir. Burada da yöremiz yemekleri ikram edilmektedir. Kurban bayramı hazırlıkları için öncelikle kurbanlıklar hazır edilmektedir. Kurban bayramından iki hafta önce kurbanlıklar gelir. Kurbanlık almak isteyenler kurban satın alırlar. Toplu kesim yerlerinde hayvanlar kesilir. Kendi bahçesinde kesmek isteyenler ise bahçelerinde kesebilmektedirler. Kesilen kurbanlar köylerimizde ihtiyaç sahiplerine verilmektedir.[6,7,8,9,10]

Azdavay yöremizde her evde ve ilçe genelinde bayram temizliği yapılmaktadır. Dini bayramlar öncesinde gurbetçilerin büyük bir çoğunluğu Azdavay'a gelir ve Azdavay'ın nüfusu en az beş kat artar. Bayramlar aileler arasındaki bağların kuvvetlenmesine yardımcı olur. Bu durum göç etmiş olan insanların topraklarına bağlılığını ve buraları unutmadığını gösteren bir durumdur. Havanın güzel olduğu aylara dek gelen bayramlarda bayramlaşmalar dışarıda yapılmaktadır. Küsler barışır. İkram olarak şeker ve tatlı sunumu yapılır. Bayram namazlarında ön sırada yörenin en yaşlıları durur ve namaz bitiminde en büyükten başlanarak tek tek büyüklerin eli öpülür, bayramlaşılır. Ramazan bayramında bayramlaşmak için birçok köyümüzde üç gün bayram çıkartması olur. Her bir mahallede birlikte yemek yemektedir. Kurban bayramında ise herkes kurbanlıklarını alır ve genelde herkes kendi bahçesinde kurbanını keser. Köylerimiz birkaç mahalleden oluşmaktadır. O mahallelerden her biri bayramın birinci, ikinci ve üçüncü günleri birlikte bayramı kutlarlar. Kurban kesiminde sonra

etler pişirilir ve misafirlere ikram edilir. Ayrıca kurban kesmeyenlere de kurban etleri dağıtılmaktadır.[11,12,13,14,15]

Cide ilçesinde köylüler köy meydanlarında toplanırlar, bayramı nasıl yapacaklarını konuşurlar, para toplarlar ve o paraya göre bayram kutlarlar. Erkekler ayrı bir evde kadınlar ayrı bir evde pişirilen yemekleri yerler. Dışardan gelen misafirlerin kim olmasına bakılmaksızın misafir ederler. Ramazan ayına özgü hurma ve güllaç evlerin olmazsa olmazlarındandır. Oruçlar tutulur ve her akşam teravih namazına gidilir. Bayramlarda tatlılar hazırlanır, ev ziyaretleri yapılır, büyükler mendillere harçlıklar koyup küçük çocuklara tatlı ile birlikte hediye ederler. Kurban kesimi sabah namazı ile başlamaktadır. Kurbanlık kıbleye doğru yatırılır ve Allah rızası için diyerek kesilir Kurban kesebilecek imkânı olanlar kurban keser. Kurbanlar şahsa, akrabaya ve yoksullara ayrılmak üzere üç paya ayrılır. Ayrıca kurbanlık eti pişirilir ve misafirlere ikram edilir. [17,18,20,21,23,24]

Devrekâni ilçemizde bayramlarda çocuk sevindirmek amacıyla yeni giysiler alınır, ikramlıklar hazırlanır. Birbirimizin bayramını kutlamak için misafirler gelir, biz misafirliğe gideriz böyle bayramlaşmalar olur. Çocuktan yaşlısına her kesimde bir bayram heyecanı yaşanır. Büyükler çocuklara vermek üzere bayram harçlıkları hazırlarlar. Yöremizde kurbanlıklar bir ay önceden alınarak hazırlanır. Kurban kesmek isteyenler ya belediye mezbahanelerinde ya da şahıslarına ait bahçelerde kurbanlarını keserler. Kurbanlar müftünün de katkısıyla kesilir. Genellikle bayramın birinci günü kurbanlar kesilir ikinci günü ilçe belediyesi ve kaymakamlık tarafından belediye düğün salonunda bayramlaşma programı düzenlenir. Halka kavurma dağıtılır. Ramazan ayında yöremizde tarhana olmazsa olmaz bir yemektir. Hemen hemen her sofrada bulunur.[26,27,29]

Ağlı ilçemizde arife günleri mezar ziyaretleri yapılıp, ekmek dağıtılır. Bayram namazından sonra bayramlaşmak için köy konağında veya evlerde toplanılır, helva ve ekmek getirilip dağıtılır. Ramazan ayı içerisinde eşe dosta iftar yemekleri verilir. Bayramlarda ikram edilmek üzere genellikle börek ve tatlı yapılmaktadır. Kurban bayramında ise İslami usullere göre kesilen kurbanlar evlerde kavurma yapılıp halka dağıtılır.[44,45,47,48]

Bozkurt ilçemizde eskiden her bayramların olmazsa olmazı kaşık helvası yapılmaktaydı. Kaşık helvası aynı zamanda Bozkurt ilçesine ait bir helvadır. Bayramların ikinci günü Bozkurt'un köylerinde pilav pişirilmektedir. Ramazan aylarında ve bayramlarda su böreği, köylerde ise etli patates pişirme geleneği vardır. İçecek olarak da komposto ikram edilmektedir. Kurban kesimi belediyenin göstermiş olduğu alanlarda yapılır. Kurbanın üçte biri ise ihtiyaç sahiplerine dağıtılır.[51,52,53]

Pınarbaşı ilçesinde dini bayramlar öncesi arife günü köy veya mahalle halkı toplu olarak mezarlıklara giderek Kur'an-ı Kerim okur ve dua edilmektedir. Ardından gönüllü kişiler ile halkın evde hazırlamış olduğu yufka ekmek ve helvalar toplanıp eşit paylara ayrılır ve mezarlığa gelen herkese dağıtılmaktadır. Bayramlar öncesi evlere şeker, çikolata alınır. Kıyafet ve ayakkabı alışverişi yapılır. Kurban Bayramı öncesi kurban kesecek kişiler kurbanlık hayvan temini yapmakta ve kesilecek kurbana arife günü kına sürülmektedir. Bayram namazı çıkışında cami önünde cemaat büyükler başta olmak üzere küçüklerle birlikte halka oluşturur ve bayramlaşma gerçekleştirilir. Herkes birbiri ile bayramlaştıktan sonra hoca dua ederek bayramlaşma merasimini sonlandırır. Bazı köylerde sabah ve öğlen namazından sonra "keşkek çorbası" ikramı yapılır. Ayrıca yöremize özgü olan "kara çorba" ikramı da yapılır. Ramazan bayramında tatlılar, börekler ve yaprak sarma ikram edilmektedir. Kurban kesimi imkânı olanlar kendi çabaları ile kesmektedirler, imkânları bulunmayanlar ise ilçe merkezinde oluşturulan kesim merkezlerinde kurbanlarını kesmektedirler. Ayrıca mahalle mahalle her yıl sırayla bayramlaşma gerçekleşmektedir. Bu bayramlaşma törenlerinde her mahalleden gelen belli bir miktardaki pay olan etler pişirilir ve toplu bir şekilde yenilir.[31,32,34]

Çatalzeytin ilçemizde bayramlar öncesi bayram alışverişi yapılır. Bayramlıklar, bayramda misafirlere sunmak için tatlı ya da ikram edilecek yiyeceklerin malzemeleri, yiyecekler alınır. Dini bir gelenek haline gelen kabristan ziyaretleri vardır ve mevlit okunmaktadır. Ramazan aylarında bir gün toplu iftar yemeği verilir. İftar saatinde orucun açılması için top patlaması ve sahura kalkmak için ramazan davulu gelenek olarak sürdürülmektedir. Eski zamanlarda bayram namazını her esnaf kendi müşterisiyle kılar ve namaz sonrası evine getirerek ona ikramlarda bulunurdu. Bayram namazı sonrasında halk halka şeklinde dizilerek bayramlaşma yapılır. Yaklaşık bu bayramlaşma bir saat sürmektedir. Köylerde ise köy odalarında toplanılır ve yemek dağıtımı olur. Özellikle gurbetten gelenler için toplanılıp sohbetler edilir. Bayramlaşma sonrasında pilav dağıtılır. Yine Kurban bayramında belediye tarafından pilav dağıtılarak etli pilav şenliği yapılmaktadır. [93,94,95,96,97]

Daday ilçemizde arife günü mezarlık ziyaretleri yapılır. Gözleme ve katmer yapılıp geleneksel olarak helva dağıtılır. Köylerde ise kadınlar ev baklavaları açarla. Şehir dışından ilçemize gelenler kabristanda dua ederler ve mezarlık çıkışı simit ile çikolata dağıtırlar. Bayram namazı çıkışında yaşlıdan küçüklere doğru bayramlaşma töreni olmaktadır. Bayramlaşmadan sonra köy konağımız vardır. Burada sabah kahvaltısı düzenlenir ve yemek verilir. Selalmaz köyünde namaz çıkışı zıyrat kesilir. Evlerden ekmek, şeker, helvalar getirilir ve camide dağıtılır. Kastamonu ilimize özgü yöresel yemeğimiz olan ve tavuk eti ya da hindi eti ile hafif pişirilmiş köy yufkası kullanılarak yapılan "Banduma" ve "Kıymalı Tarhana Çorbası" Ramazan aylarında oldukça sık yapılmaktadır. Daday'da maddi durumu iyi olan kişiler kurban kesmektedir. Bayram namazından sonra kurban kesilir. Evlerde hemen ciğer pişirilir. Etler pay edilir ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılır. [56,57,58,61]

Doğanyurt ilçemizde Ramazan bayramı gelmeden önce imkânı olan kişiler ihtiyaç sahiplerine günlük yiyecek ihtiyaçlarını karşılamaları için Ramazan kumanyası dağıtırlar. Ramazan başladığında da her akşam belirlenen bir lokantada iftar veririz. İftar verdirme şeklimiz ise şöyledir; maddi durumu iyi olan esnaflara veya esnaf dışı imkânı olan kişilere gideriz. "Bu akşam iftar vermek istiyor musun?" diye sorarız. Bu kişilerinden katılım sağlayamadığımız zaman ise belediyemize başvururuz. Merkez Camii'nde bayram namazları çıkışında herkes birbiriyle bayramlaşır. Sonra dua edilir. Bayramlarda daha sonra limanda bulunan sosyal tesiste halk toplanır ve bayramlaşır. Dört gün süren kurban bayramında herkes kendi ekonomik durumuna göre büyükbaş veya küçükbaş olarak kurbanlık keser. Genelde büyükbaş kurbanlıklara iki, üç ya da daha fazla ortak ile beraber, küçükbaşlar tek kişi olarak kesiliyor. Kurban bayramında kaymakamlığımızla bir gelenek haline getirdiğimiz bayramlaşmayı birlikte yaparız.[62,63,64]

Hanönü ilçemizin nüfus kayıtlarındaki nüfusu yaklaşık yirmi bindir ancak ilçemiz çok göç verdiğinden dolayı şuan nüfusu dört bin kadardır ve bu vatandaşlarımızın çoğu köylerinde ikamet etmektedirler. Bu nedenle dini bayramlarımızda gurbetten çok sayıda vatandaşımız gelmektedir. Bazı köylerde bayramlar ortak alanlarda, bazılarında ise evlerde ikramlar yapılarak kutlanır. Bayram öncesi genellikle yiyecek pişirme ile ilgili hazırlıklar yapılmaktadır. Köylerde bayram namazı sonrası halka olunur ve bu şekilde cemaat birbiriyle bayramlaşır. Ramazan bayramında ikramlık olarak unlu tatlılar daha fazla yer alır fakat Keşkek olmazsa olmaz yiyecekler arasındadır. Arife günü ise kabristan ziyareti yapılmaktadır. Kurban bayramı öncesi kurbanlık seçme işleri sonlandırılır, Ramazan bayramı öncesi ise ikramlıklar hazırlanır yani bayram şekeri alımı veya tatlıların yapımı tamamlanmaktadır. Ülkemizin her yerinde olduğu gibi Hanönü'nde de Ramazan pidesiz iftar sofrası kurulmamaktadır. Ayrıca iftar çadırları kurularak buralarda ihtiyaç sahipleri için iftar yemeği verilmektedir hem de halk bir araya gelerek birlik beraberlik içinde iftar edilmektedir. Komşu ve akrabalar da birbirlerini güzel sofralar hazırlayarak iftara çağırmaktadırlar. [67,68,71]

İhsangazi ilçesinde dini bayramlar öncesi hazırlıklar için her bölgede olduğu gibi aileler kendi evlerini temizleyerek başlarlar. Biz de belediye olarak çarşı ve dini yerlerin etrafında temizlik yapıyoruz. İlçemize gül suyu dağıtıyoruz. Arife günü bazı köylerimiz öğlen namazına müteakip bazıları ise ikindi namazına müteakip öncelikle kendi köylerindeki veya yakın yerlerde bulunan kabristanlara din görevlileri eşliğinde ziyaretler yapılmaktadır. Bazı köylerimizde kabristana giderken ikramlıklar hazırlanır ve herkesin getirdiği ikramlıklar karıştırılarak, mezarlık ziyaretine gelen kişilere dağıtılır. Özellikle de Ramazan bayramında şeker bayramı olarak kabul görmesi münasebeti ile evlerimizde bir takım tatlılar hazırlanmakta ve bayram ziyaretine gelenlere ikram edilmektedir. Bütün ülkemizde olduğu gibi İhsangazi ilçesinde de bayram öncesi büyük heyecan yaşanmaktadır. Her aile çocukları ile beraber temiz elbiselerini giyer ve bayram sabahına hazırlanır. Aile büyükleriyle bayramlaşırlar ve toplu halde namaza gidilir. Bundan yirmi ya da otuz yıl önce bayram namazı genellikle merkezi bir yerde bulunan bir camide bütün köy ile beraber kılınırdı. Şimdi ise genellikle her köyde ve bölgede camii olduğu için insanlar bulunduğu bölgede bayram namazını kılmaktadır. Bayram namazı kılındıktan sonra cemaatin daha da birbiri ile kaynaşması, küslerin barışması, dargınlıkların bitirilmesi için namazdan sonra halka şeklinde bir bayramlaşma yapılır. Buna "Musâfaha" denmektedir. Daha sonra özellikle ilçemizde köylerden, mahallelerden gelen bütün vatandaşlarımızla belediyede bayramlaşma töreni yapılıyor ve bu da yaklaşık üç saat sürüyor. Heyetler şeklinde köylerden ve mahallelerden gelerek orada bayramlaşmaya katılıyorlar. Bu gelenek uzun yıllardan beri yöremizde devam ediyor ve bu da çok güzel bir gelenektir. Camide bayramlaşan insanlarımız kendi evlerine geldiklerinde yine halka yaparak her aile, aile büyüğünden başlamak üzere kendi bayramlaşmasını yapmaktadır. Bayram şekeri ve kolonya ikramı bayramlarımızın bir geleneğidir. Ama burada daha çok komşular birbirlerini ziyaret ederek yemek ikramları şeklinde olur. Her mahallede aileler yemek yapıp caminin mahalle odasına getirirler ve muhtelif sofralar kurularak toplu yemek ikramları şekline de dönüşmektedir. Bayram törenleri önemli bir kültürel etkinlik ve dini kimliğimizi yansıtan bir gelenek olarak devam etmektedir. Ayrıca bazı köylerde veya mahallelerde insanlar bayram namazını kıldıktan sonra köy konağında veya camii yemekhanesinde toplanıp hep beraber kahvaltı yapıyorlar. Bazı bölgelerde ise insanlar bayram namazından sonra birbirlerinin evine giderek bayramlaşıyorlar ve ikramlar yapılıyor. Ramazan ayında genellikle ikramlık olarak her evde tarhana çorbası onun arkasından da siyez bulgurundan yapılan pilav olur. Tatlı olarak da un, tuz, maya ve su ile hazırlanan şerbetli yöresel bir tatlı olan "Cırık tatlısı" ikram edilir. Ekonomik durumu iyi olanların kurban kesmesi gerekir. Günümüz şartlarında genellikle birkaç dost ve akrabanın bir araya gelerek kurbanlık almaktadırlar. Alınan kurbanlığa arife günü kına yakılarak kurban kesimine hazırlanmaktadır. Bayramın birinci günü bayram namazının kılınmasından sonra bir hoca efendi davet edilir. Hoca efendi kurbanda hak sahibi olanlardan birer kişi çağırarak tekbir getirilir ve kesim işlemine geçilir. Yöremizde kurban keserken genellikle işin ehline kurban kestirilir. Kurban etleri de üçe ayrılarak bir kısmı aileye, bir kısmı akraba ve komşuya, bir kısmı da kurban kesemeyen ihtiyaç sahiplerine dağıtılır.[98,99,100,101]

İnebolu'da bayram hazırlığı genellikle ikramlıklar üzerine yapılmaktadır. Ancak çocukluk yıllarımda bayram geldiği zaman mutlaka bakır kaplara kalay atılırdı. Yiyecek olarak da bayrama hazırlık için sütlaca benzeyen ve "süt aşı" ve hemen hemen her evde bayram tatlısı diyebileceğimiz "koca karı gerdanı" ikram edilmektedir. Her hane kendine göre tatlısını, su böreğini hazırlar. Her evde bayram öncesi İnebolu'ya özgü olan "İnebolu güveci" pişirilmektedir. Bayramlarda etli pilav ve et yemekleri yapılmaktadır. Bu etkinlik üç gün devam eder ve köylerimize dağıtılır. Bazı köylerimizde bayramlarda geleneksel oyunlar diyebileceğimiz kaşıkla yumurta taşıma gibi oyunlar da oynanmaktadır. İnebolulu olup da şehir dışında yaşayanlar İstanbul, Ankara gibi şehirlerden köylerini ve ilçelerini ziyaret etmek için ailelerinin yanına gelirler ve bayram ziyaretleri daha coşkulu geçer. İnebolu'da bayram sabahı cemaat bayram kahvaltısı yapmak üzere toplanır. Yöre insanımız için kaynaşma ortamı sağla-

nır, birlik ve beraberlik güçlendirilir ve gurbetçilerle hasret giderilir. Ayrıca İnebolu'da kaymakamlık olarak bayramlaşma yapılmaktadır. Bayramlaşma öğretmen evinde başlar ve ondan sonra emniyet, jandarma, protokol ve huzur evi olarak devam edilir. Bütün kurumlar ayrı ayrı ziyaret edilir ve tatlılar ikram edilir. Yöremizde eskiden "mahalle bayramlaşması" yapılırdı. Örneğin birinci gün bir mahalleye ikinci gün diğer mahalleye bayramlaşmaya gider, üçüncü gün ise ikinci gün gidilen mahalle ilk gün gidilen mahalle ile bayramlaşır, o gün hangi mahalleye bayramlaşmaya gidilecekse o mahalle sakinleri evinden çıkmaz ve misafir beklerdi. Kurban bayramında ise etli pilav ya da kurban etlerinden pişirilen kavurma ikram edilmektedir. Ayrıca köylüler kendi aralarında bir miktar para toplarlar ve toplanan parayla kurban kesilir. Bu kurban da kurban kesemeyen kişiler başta olmak üzere halka dağıtılır. [72,73,74,75,76]

Küre ilçemizde Ramazan ayı içerisinde özellikle Tarhana çorbası ve Küre'ye özgü Ecevit çorbası yapılmaktadır. Bunların dışında iftarlarda tatlı (kadayıf, baklava) bulunmaktadır. Bamya türü yiyecekler ile küre mantısı fazlaca yenilmektedir. Sahurlarda ev ekmekleri, mantarlı ekmekler ve etli ekmekler yapılmaktadır. Çünkü Küre yöremizde "Kanlıca Mantarı" fazlaca bulunmaktadır. Kanlıca mantarının turşusu yapılır ve komşu akrabalara ikram edilmektedir. Küre'de eski Ramazan ayları çok güzeldi. Herkes birbirine sahip çıkardı. Komşuda yemek yoksa bile fırında güveç pişirilip o komşuya verilirdi. Küre'de dört beş fırın vardı. Erkekler güveçleri fırına getirirdi. Güveçler pişirilip iftar vaktine eve getirildi. Güveç yerken evde yapılan kalın yufka ekmeğiyle beraber yenirdi. İftara yakınlarımızı davet ederdik. Misafir çağırılarak iftarlaşma olurdu. Bir de oruç tutmaları için insanları kaldırmak için sahurda ramazan davulcuları davul çalarlar bir yandan da maniler söylerlerdi. Davulcular ramazan ayının on beşinci günü kapı kapı dolaşıp bahşiş toplarlardı ve daha fazla mani söylemeleri için bahşişleri geç verirdik. Küre'de dini bayramlar öncesi, akrabalar, eş, dost komşu ziyaretleri olacağı için, halkın evlerinde dolmalar, yemekler, ev ekmekleri, yufkalar, baklavalar yapılmaktadır ancak özellikle Küre'ye özgü "Küre Mantısı" yapılmaktadır. Burada beş yıldır görev yapmaktayım. Bu zaman içerisinde Küre'nin iki, üç köyünde özellikle organizasyon yapıldığına şahit oldum. Bu köylerde bayramın birinci, ikinci ve üçüncü günlerinde sırasıyla her köyde pilav günleri olmaktadır ve etli pilav ikram edilmektedir. İlçe merkezi ve diğer köyler de bu etkinliğe davet edilmektedir. Böylece bayramlaşmalar yapılmaktadır. Küre ilçemizde bayram namazından bir akşam önce yatsı namazında camiye gelinir. Ak Şemsettin Camii'nde "Sakal-ı Şerif" çıkarılır ve halkımız ziyaret eder. Yatmadan önce sabah kalkış saatinin belirlenir ve çocuklar, gençler babalarıyla beraber bayram namazına giderler. Ayrıca Küre ilçesinde eskiden sabah sala verildiğinde mutlaka çocuklara çeşmeden su doldurtulurdu ve buna "Sala Suyu" denirdi. Evin erkeği erken kalkar ve camiye gider. Evin erkeği namazdan sonra eve geldiğinde ilk önce hanımı ve çocuklarıyla bayramlaşır sonrasında da erkeğe tatlı verilmektedir. Namazdan sonra ise bayramlaşma için genellikle halk Ak Şemsettin Camii içerisinde eğer hava şartları uygunsa cami önünde bir halka oluşturulup toplanır ve halka ikramlar olacaksa bununla ilgili hazırlıklar yapılmaktadır. Eğer çevre il veya ilçelerden bayramda Küre'ye gelip namaza gelen varsa evlere yemeğe davet edilir. Sabah namazı ve bayram namazı arasındaki sürede ahali kahvede oturup bayram namazı saatini beklemektedir. Yöremizde bayram namazı kılınırken imamın sağına cemaat içindeki en yaşlı kişi oturmaktadır. Daha sonra yaş ortalamasının azalma sırasına göre oturulmaktadır ve en yaşlı kişiden başlanılarak bayramlaşma yapılır. Bu sıralamadan insanoğlu olarak bazı çıkarımlarda bulunabiliyorum. Örneğin, birinci sıraya yakın oturan kişi biliyor ki artık yaşlanmış ölüm ona yakın ama beş on sene önce yirminci sıradaydı belki. Buradan da o kişi anlıyor ki kendinden önce olan kişiler öbür dünyaya göç etti. Bu kural da her insanın ölümü tadacağı da bir kez daha hatırlatmaktadır. Bayramlaşmada misafirlere ilk önce bayram şekeri tutulur, baklava ve yaprak sarması ikram edilir. Çocuklar kapı kapı gezerek şeker ve harçlık toplarlar. Çocuklar için bozuk para ayrılır ve çocuklara eskilerde mendil verilirdi. Ülkemizin genelinde olduğu

gibi Küre ilçemizde de bir ay ya da bir hafta önceden hazırlıklar başlamaktadır. Öncelikle kurban satın alınır ve kesileceği güne kadar özel olarak bakılıp beslenir ve kurban bayramı geldiğinde kurban genellikle işin ehli olan kişiler tarafından kesilir. Kurban kesileceği zaman bıçak kasaba teslim edilerek vekâlet verilir ve dua edildikten sonra kurban kesilir. Kesilen kurbanın ilk önce ciğeri pişirilerek gelen misafirlere ikram edilir. Kurban etinin üçte biri evde muhafaza edilir, üçte biri ne kadar zengin olursa olsun akrabalara verilir ve üçte biri de fakirlere dağıtılır. Kurban derisi ise cami ya da gerekli vakıflara bağışlanmaktadır. [77,78,79,80,81]

Seydiler ilçemizde bayram öncesi türbe ve mezarlık ziyaretleri yapılır. Öncelikle gelen misafirlere daha nezih bir ortam sunmak için her evde olduğu gibi ilçemizde de genel bir bayram temizliği yapılır ve misafirlere yemekler hazırlanır. Dini bayramlar öncesi kurban pazarları ve normal ihtiyaçlar için köy pazarları kurulmaktadır. Bayram sabahı ailenin erkeklerinden en büyüğünden en küçüğüne kadar herkes en yakın camiye namaza giderler. Evde kalan kadınlar da bayram kahvaltısı hazırlayarak camiden gelecekleri beklerler. Bayram namazından dönülmesiyle aile içi bayramlaşma başlar. Daha sonra akraba ziyaretlerine gidilir. Yaşça küçük olanlar büyüklerin yanına giderek bayramlarını kutlarlar. Küçükler büyüklerinin elini öperek onlara hürmetlerini sunarlar. Genellikle şeker ve çikolata ikramı yapılır. Ayrıca Merkez Cami'de belediye başkanı, kaymakam ve daire başkanları olarak bayramlaşmalar yapılmaktadır. Ramazan bayramı öğleden sonra, Kurban bayramı ise ikinci gün belediyenin düğün salonunda toplanıyoruz ve halk ile genel bir bayramlaşma yapılmaktadır. İslami usullere göre kurban kesimi gerçekleştirilir. Ardından kurban etiyle "kavurma" yapılır ve gelen misafirlere ikram edilir. Kurban etlerinden pay şeklinde ayrılarak kurban kesemeyen kimselere dağıtılır.[82,83,84]

Taşköprü ilçemizde bayram hazırlığı olarak tatlılar, börekler yapılır. Belediyemiz mezarlıkları ve yolları temizlemektedir. Köylerde üç gün farklı farklı mahallelerde toplanılır, bayramlaşılır buna da bayram çıkartması denilmektedir. Bayram çıkartmasında yenilen yemeklere de "Bayram çıkartma yemekleri" denmektedir. İlçemizde bayram namazına katılım çok fazla olur. Herkes en temiz en güzel kıyafetini giyer ve namaza giderler. Namazdan sonra kimse dağılmaz. Tokalaşma merasimi olur. Yasin-i Şerif okunur ve akabinde dilimlenmiş ekmek ve helva dağıtılır. Bu geleneğin adına "Zıyrat (Ziret)" denilmektedir. Ramazan aylarında diğer namazlar için camiye gelinmese ya da oruç tutulmasa bile Teravih namazına mutlaka gidilir. Hurma, tarhana çorbası, et yemeği, sütlaç gibi yemek ve tatlılar yapılır. Arife günü ikindi namazından sonra mezar ziyaretleri yapılmaktadır. İlçemizde borcu olsa bile hemen hemen herkes kurban keser. Diğer ilçelere göre değişik bir adet olarak kurban kesiminden sonra yapılan pay dağıtımı bizim ilçemizde çiğ et yerine "pişmiş veya çevirme" şeklinde payların verilmesidir bu bizim yöremizde daha kabul görülür. Ramazan aylarında da ihtiyaç sahiplerine yöremizde mutlaka zekât verilmektedir. [87,88,89]

Tosya ilçemizde bayram namazından önce çoğu köylerde mezarlıklar ziyaret edilmekte, bilenler Kur'an-ı Kerim okuyarak dua etmektedir. Arife günü genellikle ilçe müftülüğü halkın mezarlık ziyaretlerini yapmaları için minibüsler ayarlayarak bazı camilere gönderir. Böylece mezarlık ziyareti yapmak isteyen kişiler bu minibüsleri kullanarak ziyaretlerini gerçekleştirirler. Bazı köylerde arife günü akşam namazından sonra yemek verilmektedir. Köy odalarına bayram sabahı ve arife günü akşamı, köydeki komşular yemekler getirir ve karışık bir şekilde oturularak yemekler yenmektedir. Yenilen yemeğin arkasından dualar edilmektedir. Tosya'da sabahları kahvehaneler açılıp çay ve simit yenilmektedir ve bu bir gelenek olarak devam ettirilmektedir. Bayram namazını kılınca cemaat olarak dışarı çıkılır ve cemaat olarak bayramlaşılır. Fakat hava soğuk olursa bu merasim cami içerisinde yapılır.

İmam veya cemaatin en yaşlı üyesi başa geçer ve büyükten küçüğe doğru halka şeklinde el öpülerek bayramlaşma gerçekleşir. Bayramlaşmanın ardında dualar okunur. Cami imamının okuduğu

duanın ardından eğer kurban bayramıysa herkes kurbanını kesmeye gider, Ramazan Bayramı ise herkes evine dağılır. Ramazan ayı içerisinde yemek olarak yöreye özgü diyebileceğimiz keşkek yapılmaktadır. Ramazan bayramı ziyaretlerinde baklava tatlısı, yaprak sarması ikram edilmektedir. Kurban bayramından önce kurbanlığa akşamdan kına yakılır, boncuk takılır bir gelin gibi kurbanlık süslenmektedir. Sabahları namazdan sonra kurbanlık ortak kesilecek ise ortaklar bir araya gelir kurbanı keserler, bireysel ise herkes evinin bahçesinde kurbanını kesmektedir.[43]

Şenpazar ilçesinde Ramazan aylarında "İri çorbası" (mısırdan yapılan bir çorba) ve anavatanı Karadeniz bölgesi diyebileceğimiz "İspit" bitkisi pişirilmektedir. Arife günü kurbanın sırt kısmından alnına kadar kına yakılır. Aynı zamanda türbe ve mezarlık ziyareti arife günü yapılır ve buralarda ekmek ve helva dağıtılır. Kurban bayramında kurban kesildikten sonra kurban sahibi iki rekât şükür namazı kılar.[36,38]

Kastamonu merkez ve köylerinde Ramazan ayı öncesinde herkesin oruç ayı için zihni hazırlığı da vardır. Yani ramazan ayı girecek oruç tutacak ondan önce kişiler zihnini gönlünü daha temiz tutmaya, daha çok temizlemeye ve kendisiyle bir hesaplaşmaya girmeye çalışır. Herkes oruç tutmak için daha temiz ve hazırlıklı olmaya çalışır dini bayramlar öncesi mezarlıklara gidilir. Bazen bayram günü de olmaktadır ama genelde arife günü kabir ziyareti yapılır. Kabristanda günümüzde kek dağıtılmaktadır ancak eskiden kimisi katmer kimisi gözleme getirirdi. Bu yiyecekler ortaya koyulur ve bölünüp herkese bir poşet olarak dağıtılır ve Yasin duası okunur. Bazı köylerde mezarlık ziyaretlerine kadın ve erkek ayrı giderler. Erkekler öğle veya ikindi namazından sonra gider, kadınlar ise onlar dağılınca giderler ve yanlarında orada dağıtmak üzere yiyecek götürürler. Orada Kur'an-ı Kerim okunur ve yiyecekler dağıtılır. Kastamonu'da arife günleri mutlaka buhur kokutulur. Çünkü atalarının ocağa (eve) geleceklerini düşünürler ve ocağın tüttüğünden haberdar olması istenir. Bayram temizlikleri, alışverişler, yiyecek içecek hazırlıkları vb. yapılmaktadır. Ramazan ayında verilecek fitreler genellikle bayram namazında fitre verilir. Hiç namaz kılmayan insan bile bayram namazını kılar. Böylece bayramlar başlamış olur. Çünkü bayram namazının bereket getireceğine inanılır. Bayram namazında imam efendinin konuyla ilgili, gündemle ile ilgili hutbesi vardır. Bayram namazına genelde çocuklarla gidilmeye çalışılır. Dini bayramlar öncesi ilk yapılacak iş bayram namazıdır ve daha sonra kurban ise kurbanla meşgul olunur, ramazan ise ona göre hazırlıklar olur. Erkekler bayram namazı dönüşü genellikle köylerde belli bir yer vardır bu bir köy odası olabilir, belli birinin evi olabilir. Orada yemekler hazırlanır ya da herkes kendi evinden yemekler getirir ve toplanılan yerde yemekler yenir ve bayramlaşılır. Ancak eskiden bayramlaşmalar daha anlamlıydı çünkü mahalledeki bütün kapılar açık olurdu ve her ev sizinmiş gibi girebilirdiniz ve bayramlaşırdınız. Dinimizde ibadet yönü olarak akraba ziyareti vardır. İnsanların hayat koşuşturmasında ihmal ettiği, akrabalarının kapısını çalmadığını düşünürsek bayramdan bayrama da olsa o akrabanın kapısına uğrayıp hal hatır sorma gibi dinimizin bizden yapmamızı istediği rahim denilen şeyler vardır. Bunları da bayramlar vesilesiyle yapmış oluyoruz Kastamonu dağınık bir yerleşime sahiptir yani köyler birkaç mahalleden oluşabilmektedir. Bu da bayramlaşmaları köyler arası ziret kesmek yönünde etkilemiştir. Bazen ilçenin en üst kısmında yer alan köyden ziyarete başlanır bazen de muhtarlığın olduğu mahalle ilk toplanılacak yer olarak belirlenir. Diğer mahalleler o gün oraya giderler. Ertesi gün hangi mahalledeyse bütün herkes oraya gider bu böyle devam eder. Bayram ikramları yemek yeme şeklinde olur. Eskiden her gelene sofra kurulurdu şuan ikramlar biraz daha hafiflemiş şekilde tabak sunumuna dönmüş bulunmaktadır. Bayram ikramlıkları hangi bayram olduğuna göre değişmektedir. Ramazan bayramında şeker çikolata ikram edilirken, kurban bayramında kavurma ikramına dönebilmektedir. Bizim toplumumuzda tabak sunumu şeklinde ikramlar yapılmaktadır ve baklava, sarma ve börek kesin ikramlıklar arasında yer alır. Ramazana özgü Kastamonu' da benim gördüğüm iftar yemeklerinde mutlaka

bamya çorbası, tavuklu pilav, sarma, su böreği, baklava ve tarhananın olmasıdır. Özel yiyecekler Banduma, Tirid, Etli ekmek vb. yöresel yemeklerdir. Kastamonu'nun kel simidi de önemli yer tutar. Kurban Bayramının hazırlığı adı üstünde kurban kesecek olanların önce keseceği hayvanı (kurbanı) hazırlaması ile başlar. Ancak kendisi köyde yaşayan birisi veya ahırında hayvan olan birisiyse ya hayvanların içinden birini kurban için aylar öncesinden daha özenle beslemeye çalışır. Eğer hayvan besleyen biri değil ise pazardan kurban satın alacaktır ya da çiftliklerden besi yapanlardan aylar öncesinden alır hazırlığını yapar. Önce kurbanlık alınır, kurban bayramı hazırlığı bu şekildedir. Kurban kesimi genellikle sabah namazından sonra yapılır. Kesim aşamasında köy yelerinde zaten ortam müsaittir evinin önünde, bahçesinde herhangi bir yerinde küçük bir kuyu kazılarak hayvanın kanı o kuyuya akıtılır ve köpeklere kedilere yapılan ikramdan kalanlar toprağa gömülür, köyde bu şekilde olur. Şehirde de buna benzer kesimler oluyordur kenar mahallelerinde son derece azaldı artık bu işi profesyonelce yapan kesim haneler hayır kurumlarında sıhhi şartlarda kesim yapılıyor. Kişi kurbanını belli bir ücret karşılığında burada kestiriyor ve sonra da içlerine kurban etleri konan poşetleri alıp götürüyor. Kurban kesildikten sonra kurban kanı özellikle küçük çocukların alnına sürülür. Bunun da baş ağrısını ortadan kaldırdığına inanılır. Kurban bayramı olduğu için et dağıtımı etler üçe bölünerek yapılmalıdır. Hadiste bu şekilde geçiyor. Bir kısım kendi evinde kalır, bir kısmı fakir fukaraya ve diğer kısmı da komşuya verilir. Zengin bile olsa komşuya ikram vardır. Böylece herkesin evine et girmiş olur. Kurban bayramında kurban kesip eti pişene kadar kimse bir şey yememeye dikkat ediyor ve bayram namazından hemen sonra kurban kesiliyor eti pişirilip yeniyor. Kastamonu'da hamur işi çok yapılır. Mesela kurban bayramı işleri bittikten bir ya da iki gün sonra hemen etli ekmek yapmaya geçilir. Bayramlar için ev baklavası yapılır. [102,103,104,105,106,107,108,109,110]

Aşure Günü

Abana ilçesinde aşure gününde halktan bazı insanalar oruç tutar. Büyük bahçesi olan insanlar bahçelerinde kazanlar ile pilav yapıp dağıtırlar. Mahallelere ve köylere yaklaşık iki bin kişilik aşure dağıtımı yapılır. Kuran ve mevlit programları yapılır. [2,3,5]

Araç ilçesinde Muharrem ayının onuncu gününde sivil toplum örgütleri, aşure yapıp halka dağıtır. Halk ise evlerinde kendi aralarında yaptığı aşureyi komşularına dağıtır. Bazı hayırseverler merkezde aşure dağıtırlar. Çarşı esnafları da kendi arasında aşure yapıp birbirlerine ikram ederler. Dinimiz açısından önemli olan Muharrem ayında özellikle camilerimizde bu ayın önemi hakkında vaaz verilerek insanlarımıza bilgiler verilir. [6,7,9]

Azdavay ilçesinde aşure gününde hem kurumlarda hem de mahallelerde mutlaka aşure pişirilir. Bunun yanında yemekler yapılarak Ramazan bayramı tadında etkinlik yirmi ya da yirmi beş gün devam eder. Yapılan aşureler insanlara ikram edilir. [11]

Cide ilçesinde aşure günü bayram günü gibi kutlanır. Misafirler çağırılır, başta aşure olması şartı ile çeşitli yemekler misafirlere ikram edilir. Bu etkinlik her köyde, her mahallede yapılır.[21]

Devrekâni ilçesinde Muharrem ayında aşure yapılır ve dağıtılır. İsteyen insanlar 3 Gün oruç tutar. Müftülük tarafından geleneksel aşure günü yapılır. Köylerde bu gelenek zayıf olmakla birlikte şehir merkezlerinde daha yaygındır. [25,28, 29]

Ağlı ilçesinde halk evlerinde aşure pişirerek komşulara dağıtırlar. Camilerde Muharrem ayı ile ilgili sohbetler yapılır. [49]

Bozkurt ilçesinde Muharrem ayında aşure yapılıp kol böreği, yoğurtlu patates, komposto ve ekmek ile ikram edilir. [55]

Pınarbaşı ilçesinde aşure gününde belediyenin ve esnafların katkılarıyla büyük kazanlarda aşureler yapılır ve namaz çıkışında dağıtılır. Bu gelenek halen günümüzde devam etmektedir. Muharrem Ayı'nın önemini belirten vaazlar verilmekte ve hutbeler okunmaktadır. [34]

Şenpazar ilçesinde her mahallede ayrı ayrı aşure yapılmaktadır. [37]

Tosya ilçesinde aşure gününde evlerde aşureler yapılır komşulara ve tüm çevreye dağıtılır. Müftülük tarafından programlar düzenlenip kazanlarda aşure pişirilir, mevlit okunur ve cumhuriyet meydanında tüm halka aşure dağıtılır. [41]

Çatalzeytin ilçesinde Muharrem ayında aşure yapılmaktadır. Aşure aileler ve esnaflar tarafından hazırlanıp çevreye ve camilere gelen kişilere dağıtılır. Eski dönemlerde ise keşkek yapılıp içerisinde para konulmaktaydı ancak günümüzde böyle bir gelenek kalmamıştır. [94]

Daday ilçesinde halk belirli bir mahallede toplanılıp kendi arasında iş bölümü yaparak aşure pişirir ve köye dağıtırlar. Aşure günü ile ilgili dini olarak Muharrem ayının 9, 10 ve 11' inci günü oruç tutulmaktadır. [56,60, 78]

Doğanyurt ilçesinde Muharrem ayında camide aşure dağıtılır. Örneğin, son aşure gününde Cuma namazından sonra aşure dağıtılmıştı. Evlerde de ise aşureler yapılarak komşulara dağıtılmaktadır.[66]

İhsangazi ilçemizde aşure gününde aşure aşı pişirilmektedir. Aşure gününde, aşure gününün bir gün öncesinde veya bir gün sonrasında oruç tutulmaktadır.[99]

İnebolu ilçesinde aşure gününde hemen hemen her hanede aşure pişirilir. Belediyemiz halka aşure yapar ve dağıtır. Müftülük ise şehitlerin anısına aşure dağıtır. Aşure günü bereket olsun diye herkes küçük çapta evlerine yiyecek bir şeyler alırlar.[72]

Küre ilçemizde Aşure günlerinde "aşure çorbası" pişirilip ve komşulara dağıtılmaktadır. Genellikle Muharrem ayında fazlaca Kur'an okunmaktadır. Aşure gününde Hz. Âdem efendimizin tövbesi kabul edilmiş ve cennetten dünyaya gönderilmiştir. Muharrem ayında özellikle de bu ayın onuncu günü olan aşure gününde bunun gibi, İslam tarihinde dönüm noktası sayılabilecek önemli olaylar olmuştur. Dolayısıyla, halkın Muharrem ayına çok saygılı olduğunu bilinmektedir.[81]

Taşköprü ilçemizde bütün evlerde geleneksel tatlımız olan aşure yapılarak yedi komşuya dağıtılır. Belediye, sivil toplum kuruluşları, diyanet işleri de aşure yapıp halka dağıtmaktırlar.[91]

Kastamonu merkezde aşure günü aşure pişirilip dağıtılır. Aşure alınan kap geri verilirken yıkanmadan verilir. Çünkü bereketi kaçar diye düşünülür. Bazen de büyük bir kaba aşureyi doldurup komşunun kabına aşure koyulur. Aşure dağıtılmadan önce de Kur'an okutulur ondan sonra aşureler dağıtılır. Aşure gününde oruç tutulmaktadır. Peygamber efendimizin bu yönde tavsiyeleri vardır. Farz olarak değil ama sevap kazandıracağına dair uygulamalar vardır. Bazı alevi toplulukları orucu farklı şekillerde tutmaktadır.[102, 103, 104,105]

Kandil Geceleri

Abana ilçesinde kandil geceleri akşamla yatsı namazı arasında müftülüğün düzenlediği organizasyonla camilerde Kur'an'ı Kerim okunur ve mevlit şekeri dağıtılır. Kandil gecelerinde camilerde yoğunluk olmaktadır. Kandil gecelerinde ilaçlama araçlarına gül suyu eklenip sokaklara sıkarak kandilin atmosferini daha derinden hissedilmesi sağlanmaktadır. [2, 3, 5]

Araç ilçesinde Kandil geceleri merkez camimizde müftülüğümüzün öncülüğünde geniş katılımlı kandil programı yapılır, sohbetler edilir. Köylerimizde mevlit programları ve gecenin ehemmiyetine uygun bilgilerle vatandaşlarımıza duyurular yapılır. Özellikle içinde bulunduğumuz Kötürüm Beyazıt Camiinde peygamberimizin sakal-ı şerifi Kadir gecesi ziyarete açılır halk burayı ziyaret eder. Camilerde ve evlerde dualar edilir. Tesbih ve kaza namazları kılınır. Sabaha kadar o gecenin bereketinden istifade edilmeye çalışılır. Araç ilçesinde kandil gecelerine özgü eski uygulamalar kalmamıştır. Yine bizim neslimiz büyüklerimizi arayarak veya ziyaret ederek kandillerini kutlarlar.[6, 7, 9, 10]

Azdavay ilçesinde kandil geceleri camilerde mevlit okutulup özel vaaz verilir. Aynı zamanda cami cemaatinden durumu iyi olanlar kandil simidi yaptırır. İnsanlar o geceyi ibadetle geçirir.[11,13]

Kandil geceleri Cide ilçesinde camilerde mevlit okutulur. Ayrıca oruç tutmak isteyen insanlar oruç tutarlar. Kandil simidi yapılıp komşulara dağıtılır, kalanı camiye verilir. Camiye gelen kişilere ikram edilir. [16, 22]

Ağlı ilçesinde camilerde mevlit okunarak ikramlar yapılmaktadır. [47]

Bozkurt ilçesinde kandil gecelerinde her camide mevlit okutulur. Sınarcık Camiisi'nde pilav ikram edilir.[53]

Pınarbaşı ilçesinde kandil gecesinin ayrı bir önemi bulunmaktadır. İlçede gündüzden itibaren kandil gecesi olacak programlar duyurulmaktadır. Akşam ve yatsı namazı arasında mevlit okunur, vaazlar verilir ve ilahiler söylenir.[34]

Şenpazar ilçesinde kandil duaları edilip, Yasin-i Şerif okunmaktadır. [39]

Tosya ilçesinde kandil gecelerinde Merkezi Abdurrahman Paşa Cami'sinde geceye uygun ilahilerle mevlit okunur. Camiye giriş ve çıkışlarda çeşitli ikramlar cemaate verilir.[43]

Doğanyurt ilçemizde kandil gecelerinde Tepebaşı Camii'nde akşam ve yatsı namazı öncesinde Mevlid-i Şerif ve Kur'an-ı Kerim okutulur. Her kandil gecesinde camiden çıkışta belediye tarafından kandil simitleri dağıtılır. Ayrıca köylerde cami görevlisi bulunmuyorsa köylüler ilçedeki camilere gelirler. Mevlit programının ardından mevlit şekeri, çikolatası vb. yiyecekler dağıtılır. Bu günlerde camiler yoğun olmaktadır.[62,64]

Çatalzeytin ilçemizde kandil gecelerinde ilçemizde bulunan "Dostlar Derneği" tarafından camiye gelen vatandaşlara kandil simidi dağıtılır. [93]

Hanönü ilçemizde kandil gecelerinde evler dışında bazı yerlerde kandil yakma yani mum yakma geleneği devam etmektedir. İbadet için camilere gelen kişiler birbirleri ile musaf yaparlar yani herkes birbirinin elini sıkarak selamlaşmaktadır. Tesbihat duası yapılmaktadır. [67,68, 70,71]

İhsangazi ilçemizde kandil gecelerinde mevlit okutulur. Halkın katılımı fazla olduğu için biraz daha program uzatılarak devam eder. Kur'an-ı Kerim okunur, salavatlar ve tekbirler getirilir. Özellikle Kadir gecesinde tesbih namazı kılınmaktadır. [99]

İnebolu'da kandil gecelerinde camilerde daha uzun süreli ibadet yapılır onun dışında mezarlıklar ziyaret edilir. [75]

Küre ilçesinde kandil günü fırınlarda kandil simitleri yapılıp halka dağıtılmaktadır. Kandil gecesi öncesi "buhur" denilen kokular evlerde yakılarak hoş koku yayması sağlanmaktadır. Onun dışında akşamları, akşam ve yatsı aralarında veya günlerin kısa olduğu zamanlarda yatsı namazından sonra Mevlit okunur. İnsanlar kandil gecelerinde ve gündüzlerinde birbirlerinin kandillerini kutlamaktadırlar. Gelişen teknolojiyle beraber cep telefonlarımızla, sosyal medya aracılığıyla da birbirlerinin kandil gecesini tebrik etmeye özen göstermektedirler. Kandil günleri mezarlıklara gidilir ve mezarlıkta, evlerde Kur-an okunmaktadır. Camiye gelebilen varsa camide, gelemeyenler ise evlerinde ibadet etmektedir. Bu günlerde varsa kaza namazları kılınmaktadır. Eskiden özellikle Berat Kandil'inde yağ koksun diye börek pişirilmekteydi. [79,80]

Seydiler yöremizde kandil gecelerinde camilerde ibadet için toplanılır. Mevlit okunur. Kandil günleri ev hanımları kandil için helva, gözleme, kandil simidi gibi yiyecekler yaparak komşularına ölmüşlerin ruhu için dağıtırlar. [82,85]

Taşköprü ilçesinde kandil gecelerinde mevlit okutulması, tavuklu pilav ve çeşitli yemekler yapılıp dağıtılması adet haline gelmiştir. Cami çıkışlarında tütsüler satılır. Evlerde "üzerlik otu" yakılır. Bunun kötü ruhları kovduğuna inanılmaktadır. [87, 92]

Kastamonu merkezde kandil gecelerinde mutlaka hamur bol yağda kızartılır. Yağ kokutulur ve kızartılan hamurlar dağıtılır ya da buhur kokutulur. İnsanların eksik namazları için nafile ya da kaza namazı kılarlar. Bizim uygulamamız da mevlit dinleme gibi uygulama vardır. Kandil gecelerine özenle hazırlanır kandil yaklaşırken zihnen bedenen hazırlığını yapar. Başka zamanlarda beş vakit namazını kılamayan, ibadetini tam yapamayanlar bile kandil gecelerinde çok daha dikkatli şekilde ibadetlerini yaparlar. Kandil geceleri ibadetleri için daha ziyade halkın saygı gösterdiği türbelerin olduğu cami ve külliyeler tercih edilir. Buralarda hayırseverler tarafından pilav, çorba, tatlı, kandil simidi, pasta, kurabiye gibi ikramlar olur. Hem sevaptır hem de şifalıdır diye yemeye ve almaya çalışırlar. İnsanlar Allah'ın sevdiği kullarının civarında ibadet etmeyi daha sevap bilirler, böyle inanırlar ve oralarda kandil gecelerini geçirmeye çalışırlar. Kandil gecelerinde Hz. Pir Külliyesinde iğne atılsa yere düşmez, çok kalabalık olur. Tövbeler yapılır, topluca zikir Hz Pir basta olmakla bazı yerlerde yapılır. Kandil geceleri bu şekilde bol ibadetle geçer Kandil gecelerinde camide akşam namazıyla Kur'an-ı Kerim okunmaya başlanır. Dualar edilir. Yatsı namazında sonra da tesbih namazı kılınır. Kandil gecelerinde dua edilir. Mutluluğumuz artsın, hastalığımıza çare bulunsun tarzında dualar edilir namaz kılınır. Camiler külliyeler ziyaret edilir. [109,110,111]

Mevlit Geleneği

Abana ilçesinde belediye tarafından cenaze töreni olan vatandaşlara ziyaret ederek pilav ve ayran yardımı yapılmaktadır. Örneğin, bu yaz bir şehidimiz vardı. Onun için taziye çadırı kuruldu, yedisinde ve kırkında mevlitler okundu ve binlerce kişi şehidimizi uğurladık. Ayrıca Abana ilçemizde sünnet düğünleri yapılmaktadır. Bu törenlerde konvoy oluşturularak, yakın çevreye ikramlar yapılıp mevlit okutulmaktadır. [2, 3, 4]

Araç ilçesinde de mevlit okutma geleneği vardır. Cenazenin yedisi ve kırkında mutlaka okutulur. Aynı şekilde şehitler için senede bir veya iki defa toplu şekilde bütün ölmüşlerimiz içi mevlit okutulur. [6,7,9]

Azdavay yöremizde özellikle ölen kişilerin cenazesinden sonra ilk yedi gün içerisinde mutlaka yemekli bir program yapılıp mevlit okutulur. Kırkında yine yemek verilir, mevlit okutulur. Elli ikisinde ve ölüm yıldönümlerinde mutlaka mevlit okutulur. Genelde cami ya da mevlit sahibinin evinde

ikramlar eşliğinde yapılır. Dinimizde böyle bir zorunluluk yoktur fakat burada bir gelenek haline gelmiştir. [11,13,15,19]

Cide ilçesinde cenazesi olanlar evlerinde mevlit okutulur. Kadınlar erkekler farklı odalarda olurlar. Daha sonra pilav, tatlı vs. yiyecek ve çeşitli içecekler ikram edilir. Gül suyu mevlidin olmazsa olmazıdır. [21,24]

Devrekâni ilçemizde vefat eden kişinin arkasından üçü, yedisi ve kırkı gibi etkinlikler yapılmakta. Genelde camii de cemaat toplanır, Kur'an-ı Kerim okurlar.[26]

Ağlı ilçesinde genellikler ölülerin kırkıncı ve elli ikinci ölüm günlerinde mevlitler okunur. Sünnet ve şehit cenazeleri definlerinden sonra da mevlit okutulmaktadır.[49]

Bozkurt ilçesinde ölülerin yedinci ve kırkıncı gününde mevlit okutulur. Mutlaka pilav ikram edilmektedir.[55]

Pınarbaşı ilçesinde cenaze defin edildikten yedi gün sonra yakın eş dost ve çevre halkıyla camide yemekli bir mevlit düzenlenmektedir. Bu kırkında, elli ikisinde ve yıl dönümünde aynı şekilde yapılmaktadır. Yemek cenaze sahibi tarafından verilmektedir. Düğün mevlidi, sünnet mevlidi ve şehit mevlitleri de mevlit sahibinin ayarladığı uygun bir günde aynı şekilde yapılmaktır.[32]

Şenpazar ve Daday ilçelerinde cenazelerin yedisi, kırkı ve elli ikisi dediğimiz günlerde mevlit okutulur ve mevlitler yemekli olmaktadır.[58, 59, 75, 76, 85, 94]

Tosya ilçesinde Sünnet düğünlerinde camide mevlit okunarak, yemekler ikram edilmektedir. Diğer törenlerde de aynı şekilde yemek ikramları yapılmaktadır. Yemekler de olmazsa olmaz pilav ve kavurmadır.[41]

Çatalzeytin ilçemizde mevlit okutma olup daha çok, ölen kişinin kırkıncı günü için camide ya da evinde mevlit okutulup yemek verilmektedir. Sünnet düğünlerinde ya da herhangi bir mutluluk için de mevlit okutma geleneği yapılmaktadır. [94]

Daday ilçemizde her düğünde kına merasimlerinde camilerde dualar edilir. Cenazeler için mevlitler düzenlenir. Bazı köyler mevlit günleri belirlerler ve bu günlerdeki mevlitlerine "Divan Mevlidi" adı verirler. İmece usulü etler getirilerek pişirilerek ve adaklar kesilmektedir.[57]

Doğanyurt ilçemizden 2009 yılında Şemdinli'de bir şehit vermiştik. Şehidimizin adı, Adil Yıldız'dı. Şehidimiz için mevlitler okunmuştu. Ayrıca ilçemizde 19 Eylül Şehitler ve Gaziler Günü'nde müftülük ve ilçe jandarma komutanlığı tarafından düzenlen bir program yapılmaktadır. Bu tür programlar genelde Merkez Cami'de yapılır. Cenaze törenlerinde cenaze hangi camiden kaldırılıyorsa orada bir Kuran-ı Kerim okunur. [62,64]

Hanönü ilçemizde genellikle Cuma namazı öncesi mevlit okunacağı ile ilgili bilgilendirilme yapılır. Mevlitler Cuma namazı öncesi anons şeklinde okunur ve sonrasında tatlı ya da yemek dağıtılır. [67,69,70]

İhsangazi ilçemiz genel olarak belki de bu bölgenin en çok mevlit programı uygulanan yeridir. İhsangazi'de ölenlerin ruhuna 40'ında, 52'sinde ve yıl dönümünde mevlitler okutulur. Cenaze törenleri genellikle merkezi bir yerde veya cenaze sahibi nereliyse orada yapılır. Onun ötesinde bu bölgede "divan mevlidi" denilen mevlit şekli vardı. Divan mevlidi, birkaç tane köy ya da mahallenin bir araya gelmesiyle, büyük çaplı mevlitler okutulmasıdır. Yine erkek çocuğun askere gidişinde ya da askerden gelişinde mevlit okutulur. Mevlitlerde bir şekilde ikram yapılan etkinliklerdir diyebilirim yani insanlar eşine, dostuna yemek ikramı yapmak için mevlit okuturlar. Bu mevlitleri geçmişlerin ruhuna adanır. Bunlara ek olarak İhsangazi'de çocukların sünnet günlerinde ya da doğumlarında mevlit

okutulmaktadır. Sünnet düğünü yapılacaksa eğer bir evliya türbesi varsa oraya gidilerek dualar edilir ve sonra düğün gerçekleştirilir. [98,101]

Küre ilçemizde Süleyman Çelebi tarafından Peygamber Efendimiz için yazılan mevlidi okutmak kurumsal hale gelen uygulamalardan biridir. Şehit cenazelerinde veya polis günlerinde Emniyet Amirliği şehit polisler için mevlit okutmaktadır. İlçe Müftülüğümüz kandil günlerinde özel programlar yapıp mevlit okutmaktadır. Mevlitlerde yemek ve benzeri ikramlar yapılmaktadır. Ancak yemeksiz mevlitler de olmaktadır. Mevlit duyuruları belediye anonsu şeklinde yaptırılır. Ya da sünnet, düğün vb. törenleri için dağıtılan davetiyeler ile eşe, dosta duyurulur. Mevlit günleri, insan ilişkilerinin kuvvetlenmesi için bir araya gelinebilmesi, uzun zamandır görüşmemiş insanların görüşmesi için ortam sağlayan bir etkinlik olması sebebiyle de anlamlıdır. Küre ilçemizin sünnet düğünlerinde her ne kadar davul zurna olsa da Mevlit de mutlaka okutulmaktadır. Eskiden sünnet düğünlerinde erkek çocuklarını hastanede sünnet ettirmek gibi bir imkân olmadığı için, pazartesi günleri Küre'nin pazarı olurdu. O gün belediyeden "şu gün Küre'de şu kişilerin sünnet düğünleri var, siz de çocuğunuzu sünnet ettirmek istiyorsanız götürün orda yaptırın" diye ilan verirdi. Sünnet düğününde yöresel Ecevit çorbası pişirilir, yöresel yemekler hazırlanır. Sünnetten bir gece önce çocuğa kına yakılır ve bu gelenek günümüzde de devam etmektedir. Sünnet günü sabahı sünnetçi gelmeden çocuğun atı süslenir ve çocuk at üzerinde hamama götürülür. Çocuğun giyeceği çorap ve iç çamaşırları bir bohçaya, giyeceği kıyafetler ise başka bohçaya konularak çocukların babasına verilir. Davullar çala çala hamama gidilir ve çocuk hamamda yıkanır. Daha sonra sünnetçi gelip o gün kaç çocuk sünnet oluyorsa onları sünnet eder. Sünnet yaptıran ailelerin Küre halkına yemek ikram eder ve halk da sünnet olan çocuklara para verirler.[78,81]

İnebolu ilçemizde sünnet düğününde mevlit törenleri ilahiler söylenerek yapılmaktadır.[73]

Seydiler ilçemizde 15 Temmuz 2016'da yaşanan hain saldırıda verdiğimiz şehitlerimiz için bu tarihten sonra belli bir zamana kadar her akşam mevlit okutuldu. Ayrıca Gaziler günü gibi önemli günlerde de mevlit okutturmaktayız. İlçemizde yeni doğan bebeklere "beşik belemesi" denen beşik mevlidi de yapılmaktadır. [84,85]

Kastamonu merkezde sünnet merasiminde, cenazelerde, asker uğurlamasında, doğum yapılınca vs. mevlit okutulması gibi bir alışkanlık vardır. Ölümlerde mevlit olmamalıdır çünkü mevlit doğum anı doğum zamanı denilmektedir. Peygamber efendimizin (s.a.v) doğumunu kutlamak için yapılan duadır ama bizim insanlarımız sevincinde de kederinde de mevlit okutur. Ancak yanlış uygulama Türkiye'nin her yerinde olduğu gibi burada da devam ediyor. Bazı yanlışlar zaman içeresinde yerleşmiştir ve insanlar için doğru olarak kabul edilmiştir, artık vazgeçilmez olmuştur. [102,103,104,105]

Nazar ve Nazarlık

Abana ilçesinde eskiden nazara karşı muska yapılırdı. Artık bu uygulama yerini Kuran-ı Kerim'de yazan nazar surelerine bırakmıştır. Genellikle nazardan korunmak için bu sureler okunmaktadır.[2,4]

Araç ilçesinde nazar olduğuna inanılır. Halk nazarla ilgili herhangi bir rahatsızlık hissettiğinde imamlara gelirler. İmamlar da Allah'ın şifa ayetlerinden, nazar ayetlerinden okurlar.[9]

Azdavay ilçesinde nazardan korunmak için nazar ayeti ve duası okunur. Genellikle çocuklara muska takılır. Ayrıca bir gelenek haline gelmiş olan mavi boncuk evlere, kıyafetlere, kısacası her yere takılır. Evin kapısına hayvan boynuzları asılır. Sadece insanlara değil hayvanlara da nazar değeceğine inanıldığı için ahırlara da zincirler asılır.[13,15]

Ağlı ve Cide ilçelerinde nazara karşı Kur'an-ı Kerim'de bulunan nazar duaları okunur ve bazen de insanlar üzerlerinde nazar bocuğu bulundururlar.[19,20,60,61,63]

Devrekâni ilçesinde nazara karşı geçmişten gelen bir adet olarak çocuğun yüzüne kara sürmek vardır. Ayrıca nazardan korunmak için evlere de mavi boncuk asılır.[29]

Bozkurt ilçesinde nazardan korunmak için bazı insanlar muska yazar. Bazı insanlar evlerinin saçakları altında kurban ettikleri koçun boynuzunu kapılarının üzerine takarlar. Nazar boncuğu takarlar. Muavvizat sureleri (iki sığındırıcı sure) olan Felak ve Nas sureleri okunur.[52]

Şenpazar ilçesinde nazar boncuğu takılır. Genellikle yeni doğan bebekleri nazardan korumak amacıyla beşik üzerine kurşun dökülür. Felak ve Nas suresi okunur. [38]

Tosya ilçesinde hemen hemen her evde kapının üzerinde nazar duası asılı durur. Bu duayı ezbere bilenler birbirine okurlar. [42]

Pınarbaşı ilçesinde genellikle insanlar arasında nazardan korunmak için "maşallah" kelimesi kullanılır. "Allah'ım Kem Gözlerden Korusun" cümlesi de kullanılır. Nazara gelmiş insanlar için Nas, Felak sureleri ve nazar duası okunmaktadır. 31,32,33,35

Daday ilçesinde genelde çocukları nazardan, kazadan ve beladan korumak için çocuklara nazar boncuğu ve genellikle üçgen kolye şeklindeki dua metni olan "Cevşen" takılır.[56]

Doğanyurt ilçesinde nazardan korunmak için okunan Peygamberimizin tavsiye ettiği ayetler vardır. Bir gelenek haline gelmiş nazar boncuğu özellikle bebekler için kullanılır ancak hayvanlara ve arabalara da nazar değebileceği için nazar boncuğu takılır. Nazar boncuğu takmaktaki asıl amaç kişinin niyeti kötü olmasa bile kötü olabilecek bakışlarını, nazar boncuğuna çekmektir. Mavi renkli taşlar eskiden beri kötü gözlerden korunmak amacıyla kötü bakışları emici özelliği olduğuna inanılan renktir. Nazar boncuklarının da mavi olmasının nedeni budur. Ancak nazar boncuğunun kişiyi koruması gibi bir durum söz konusu olmasın çünkü bu batıl inançtır. Çünkü nazar boncuğu kişiyi korumaz.[64,65]

Hanönü ilçesinde çocuklara nazar değmesin diye nazar boncuğu takılır ve eskiden çok fazla görülen ancak günümüzde az da olsa varlığını sürdüren nazardan korunmak için nazar dualarından oluşan muska takma vardır. Kur'an ve Nas, Felak sureleri ile nazar duası okunur.[67,69]

İhsangazi ilçesinde nazardan korunma ile ilgili dualarının kuvvetli olduğuna inanılan, yaşça büyük olan ve dini bilgisine güvenilen kişilere gidilir. Bu kişiler zaman zaman ziyaret edilerek dualarını alınır. Ayrıca nazar değmemesi için bazı köylerde ailelerimiz, mavi boncuk gibi kişinin gözünün nazarını alması için kırmızı bir kumaş parçası veya koyu yeşil bir kumaş parçası evin, iş yerinin veya hayvan barınağının kapısına nazarlık olarak asılır. Nas ve Felak sureleri ile nazar duası okunur.[100,101]

Dinimizde nazar diye bir gerçek vardır. Seydiler ilçesinde genelde nazardan korunmak için nazar duası edilir. Yeni doğan bebeklere, işinde herhangi bir başarıya ulaşanlara ya da meydana gelmiş herhangi güzel bir olaya yorum yapılırken "Maşallah" denilmesi o kişiye nazar değmesini önlediğine inanılır. Ayrıca mavi boncuk takılması, kurşun döktürme ya da nefesi kuvvetli olduğuna inanılan bir hocaya okutmakta da yine inanılan önlemlerden biridir.[82]

İnebolu ilçesinde her yerde olduğu gibi kapılara nazar boncuğu asılır ve nazardan koruduğuna inanılır.[73]

Küre ilçesinde nazardan korunmak için genellikle Nazi'at, Nas ve Felak sureleri okunur. Kişiler üzerlerinde çörek otu taşırlar. Örneğin, eskilerde büyükanneler çocuklarının, torunlarının cebine çö-

rek otu koyarak nazardan korunabileceklerine inanırlardı. Nazar eden kişinin gözü nazar boncuğuna takılırsa nazarı boncukta kalır diye nazar boncuğu takılması gibi bir inanış vardır.[80,81]

Taşköprü ilçesinde büyüklerimiz bir diş sarımsağı ceplerinde bulundurarak nazardan korunduklarına inanırlardı. Ancak günümüzde sarımsağın yerini nazar boncuğu almıştır. Çocukluğumuzda çörek otu ya da kaplumbağa kabuğunu üzerimizde bulundururduk. Evlerin girişine de nallar çakılırdı. Ayrıca nazardan korunmak için Hititlerden günümüze gelen muska vardır. Hitit dininde "Muska" adında bir tanrı vardır. Günümüzde muska şekilleri genellikle üçgen şekildedir bu da ana tanrıça inancı önemli olduğu için kadın rahmini temsil eder. Muska ismi ve şekli Hititlerden günümüze gelmiştir denilebilir. [87,91,92]

Nazar Anadolu'nun yer yerinde olduğu gibi önemsenen ve sakınılması gereken bir tehlike olarak görülür. Onun için çok değişik tedbirler alınması için dualar ve diğer uygulamalar vardır. Nazardan korunmak için nazar boncuğu çok kullanılır sadece insanlara değil canlı cansız her türlü varlığa nazar değeceğine inanılır ve nazar boncuğu kullanılır. Evin görünen bir yerine genellikle dış kapıya yakın yerlere sarımsak, nal, hayvan kafası, geyik veya koçboynuzu, kazayağı asılır. Üzerlikler de nazar boncuğu gibi kullanılır. Kastamonu'da çok yaygın değil olmamakla birlikte görülür. Hayvanlar için genellikle iğde dalından, mavi boncuklardan veya kumaşlardan yapılmış nazarlıklar asılır. Evin herhangi bir yerine mavi boncuklarla ve renkli kâğıtlarla yapılmış içine soğan kabuğu, sarımsak kabuğu, çörekotu koyulmuş nazarlıklar da asılır. Çocukların omzuna yine okutulmuş muskalar asılır. Anadolu'nun her yerinde olduğu gibi Kastamonu'da da nazar değen kişiye kurşun döken ocaklar vardır. Çetene, yemişen ağacından yapılan ve çatal şeklinde yapılır. Kâğıda dua yazılıp çatalın ortasına yerleştirilir. Dua çatala iple sarılır ve nazardan koruması için cepte gezdirilir. Evlerin kapılarına, ilk göze çarpan yerlere, saçak altına, kapı üzerine mavi renkli daha çok Arapça yazılı levhalar konur. Büyük boy boncuk ya da benzeri şeyler konur ki o eve kötü niyetli bakan kişilerin nazarları orda kalsın başka yere geçmesin orda zehri kırılsın diyedir. Çocuklar için ona bakanların nazarı değmesin diye çocukların omuzlarına bez içerisinde para, boncuk, muska olur. Hatta tavuk gübresini beze sarıp dikerler ya da kuru naneyi keseye doldururlar ve çocukların omuzlarına çatal iğne ile tuttururlar. Bunların hepsindeki amaç nazardan gelen tehlike burada kalsın kişiye, hayvana ya da nesne geçmesindir. Ayrıca kolye türü takılar da kadınların güzelliğine nazar değmemesi için ilk bakışın ona gelmesi ve nazarı çekmesi diye bir düşünce vardır. Sadece insanların değil hayvanların da boyunlarına takı takılır nazar değmesin diye. Boynuzlu bir hayvan ise inek, öküz gibi boynuzuna, binek hayvan ise boynuna takılır. Kur'an-ı Kerim de geçen şifa ayetlerinin ve Ayet-el Kürsü dualarının sarılı olduğu muskalar boyunlara takılır. Köylerde sabah işine giderken ya da esnaf nazarı keskin olduğu bilen insanlar vardır mahallede şu adamı kadını gördüğüm zaman işlerim düzgün gitmez böyle bir inanç da vardır bundan korunmak için Felak ve Nas sureleri okunur ya da eve geri döner. Çünkü Peygamber efendimiz İhlas, Felak ve Nas sürelerinin üçer kez okunmasını tavsiye eder. Sabah bu sureleri üçer kez okursanız akşama kadar ve akşam da üçer kez okursanız sabaha kadar sizi nazar gibi kötülüklere karşı korur. Genellikle evden çıkarken Ayet-el Kürsü suresi okunur çünkü koruyucu bir yönü vardır. Nazar ayeti diye bilinen ayetler de okunur. Ayrıca bir kişi bir kişiye ya da bir şeye nazar değmemek için, Allah mübarek etsin, hayırlı uğurlu olsun anlamında "maşallah ya da barikallah" gibi kelimeler kullanır. Sonuç olarak nazardan korunmak için Allah'a sığınmak gerekir.[102,103,104,105,106,109]

Hac Geleneği

Abana ilçesi küçük bir yer olduğu için hacca gideceklerin haberi önceden alınır. Hacca gidecek kişilere halkın ilgisi ve sevgisi yoğun olur. Belediye, hacca gidecekler için camide program yapılacağını ilan eder, halk toplanır, hacca gidecek kişiler tanıtılır, namazlar kılınır, Kuran-ı Kerim okutulur, hoş sohbet edilir. Hayırla gidilip gelinmesi için iyi niyetli dualar eşliğinde meydandan otobüs kaldırılarak gidecekler uğurlanır. Hacdan dönüşte ise kişiler aileleri tarafından karşılanıyor daha sonrasında da halk eve ziyarete gider. Hacdan getirilen hediyeler ziyaretçilere verilir. [1,2,3,4,5]

A raç ilçesinde hacca veya umreye gitmeden önce ilçe müftülüğümüz nezaretinde yine din görevlilerimizin katılımıyla, ilahiler okunarak, Salavat-ı Şerifler getirilerek onların sağ salim gidip gelmeleri için dualar edilir ve helalleşme yapılarak bir program icra edilir. Hacca gidecekler için ilçenin büyük camisinde uğurlama merasimi olur. Hacca giden kişiler konvoy şeklinde yolcu edilir. Gelince de aynı şekilde aileleri ile birlikte karşılanır. Evlerine ziyarete gidilir. Oradan getirdikleri hurma, zemzem, tesbih vs. gelen konuklarına hediye edilir. Geldikleri zaman ise Kur'an-ı Kerim okunarak dini bir program yapılır. [6,7,9]

Azdavay ilçesinde kutsal topraklara gitmenin bir mükâfat olduğu düşünüldüğü için hacca gidenler çok önemsenir. Hacca gidecekler kura ile belirlenir. Hacca gidenler için seminer düzenlenir. Gidenler hacca giderken eşi, dostu, akrabası, komşusu ile helalleşir. Halkın çoğu toplanır, hacca giden insanlar görkemli bir şekilde uğurlanır. Hacdan geldikten sonra bütün eş, dost, hısım, akraba evlere ziyarete gider. Hacdan getirilen zemzem ve hurma ikram edilir.[11,12,13]

Cide ilçesinde hacca gidenleri genelde aileleri uğurlar. Yakınları otobüslerle toplu halde havaalanına gider. Hacca gidecek kişiler ziyaret edilerek hediyeler verilir. Hacdan dönenler de yakınları tarafından karşılar. Uğurlama ile karşılamalar mevlitlerle yapılır. Hacdan dönen kişiler ziyaret edilir. Gelen kişilere yemek ikram edilir. [16,20,22]

Devrekâni ilçesinde hacca gitmeden önce camilerde mevlit okutulur. Yoğun bir katılım gerçekleşir. Hacca giden insanlar herkesle helalleşir, yolcu edilir. Daha sonra hacdan dönen insanlar evlerinde ziyaret edilir ve hediyeler götürülür. Hacdan getirilen zemzem ve hurma gibi hediyeler getirilir ve ziyaretçilere verilir. [25,26,29]

Ağlı ilçesinde hacca gidenler cami önünde dualar eşliğinde gönderilir ve yine dualar eşliğinde karşılanır. Geldiklerinde ise mevlit ve Kuran-ı Kerim okutulur.[49] Pınarbaşı ilçesinde genel olarak hacca gidecek kişileri eş ve dostları ziyaret ederler. Hacca gidenleri uğurlamak amaçlı ise namazdan sonra helallik alınır. Helallik alındıktan sonra hacı uğurlama duası yapılır. Hacdan geldiklerinde ise gelen kişi mevlit programı gerçekleştirir ve ilçe halkını bu programa davet eder. [34]

Şenpazar ilçesinde hacca gidenler dualarla uğurlanmakta ve onlara hediyeler verilir. Aynı zamanda yemek ikramları olur. Hacca gidenler toplu olarak gönderilir ve toplu olarak karşılanırlar. Hacdan döndüklerinde evlerinde ziyaret edilirler. Hacı olmuş kişiler de kendilerini ziyarete gelenlere zemzem, tesbih, koku gibi hediyeler getirir. [38]

Tosya ilçesinde hacca gidecek kişi ya da kişiler mutlaka Cumhuriyet meydanında uğurlanır. Cumhuriyet meydanında herkes toplanır. Hacca gidecek kişiler için hocalar ilahiler okurlar, dualar ederler ve o şekilde uğurlanır. Dönüşünde düğün salonunda toplu karşılama yapılır. Hurma, zemzem hediye dağıtılır. Hacdan gelenler evlerine üç gün boyunca bayrak asarlar ve gelen misafirlere hacdan getirdikleri hediyeler verilir.[43]

Küre ilçesinde eskiden hacca gidenler tekbirler ile camiden çıkışta selamlanırdı ve oradan otobüse bindirip gönderilirdi. Belli bir yere kadar karayoluyla hacı adaylarımıza eşlik edilirdi. Hacı olup

geldiklerinde ise evlerine hoş geldine gidilir. Hacdan hurmalar, yüzükler, zemzem suları getirirlerdi ve bunlar ziyaretçilere dağıtılırdı. Müsait oldukları gün evlerinde Mevlit okutulurdu.[78,81]

Taşköprü ilçesinde müftülük ve belediye her yıl Cumhuriyet Meydanı'nda ya da pazar yerinde hacca gidecekler için uğurlama programı düzenlenir. Toplu olarak uğurlama yapılır. Hac ziyaretine çıkanlar belli olduktan sonra eş dost onları ziyarete gider ve onlara havlu, iç çamaşırı, kolonya gibi hediye götürür. Maddi durumu iyi olanlar evlerinde yemek verirler. Hacca gidecekler ile toplu sabah namazı kılınır. Dualar, Kuran-ı Kerim ve mevlitler okunur. Gidecekleri saate kadar ibadet yapılır. Camilerde vedalaşmalar yapılır. Cumhuriyet meydanında toplanılır araçlara bindirilir ve uğurlanır. [89,91]

Daday ilçesinde hacca gidecek kişi akraba ziyareti yapar, akraba eş dostu da onu ziyaret eder. Kişi dilerse mevlit okutabilir. Gideceği gün halk ve müftülük tarafından dualarla otobüse binene kadar uğurlanır. Geldikten sonra da kişiye hoş geldin ziyaretine gidilir ve hacdan getirdiği hurma, zemzem, tesbih, seccade gibi hediyeleri misafirlere verir.[56,57,58,59,60,61]

Doğanyurt ilçesinde Hacca gidenler genellikle aile fertleri tarafından uğurlanır. Biz her gidene "Sahabe 'ye veya Resul-ü Ekrem'e" selam söyleyin, Kâbe'de bizim için de dua edin diye istekler belirtilir. Hacdan dönüşlerinde de evlerinde ziyaret edilir. [62,63,64,66]

Hanönü ilçesinde hacca gideceklere çok büyük bir uğurlama yapılır. Hacdan gelen insanlara ise yine aynı şekilde çok büyük şekilde karşılanma yapılır. Hacca giderken anons yapılır. Hacca gidecek kişi uğurlanır. Hanönü ilçesinden hacca gidenlere para, harçlık verilir. Hacdan hurma ve tesbih alınsın diye. Döndüklerinde "Hacı" sıfatı verilir. Geldikleri zaman eve davet edilir. Hacca gidip gelen kişi mevlit okutur. Ziyarete gelenlere hurma ikram edilir ve tesbih hediye edilir.[67,68,69,70,71]

Hac ibadeti İslam'ın beş şartından birisidir ve ömürde bir kez yapıldığı için çok kıymetlidir. Bundan dolayı İhsangazi ilçesinde her hacca gideni önce yakın komşuları sonra köylüler ziyaret ederler. Gideceklerin hac ibadetinin kabul olması için dua edilir ve ziyaretçilerin de o toprakları görmelerinin nasip olması adına hacca gideceklerden dua etmeleri istenir. Ülkemiz, ilçemiz, memleketimiz için dua etmeleri hatırlatılır. İlçemiz merkez camiinde uğurlama programı düzenlenir ve gelenlerden helallik alırlar. Bu şekilde yolculuğa çıkarlar. Dönüşlerinde hacılar toplu olarak karşılanırlar ve hacıların hac ibadetlerini "Allah kabul etsin" demek için ziyaret edilir. Hacdan gelenler de ziyaretçilere zemzem ve hurma ikram ederler.[98,99,101]

Seydiler ilçesinde hacca gidecekler Seyyid-i Zülfikar Hazretleri Türbesi'nde toplanırlar ve öğle veya ikindi namazı sonrasında burada bir halka oluşturulur ve vakit namazı çıkışında herkesten helallik alırlar. Toplu şekilde dualarla uğurlanırlar. Hacdan gelenler ziyaret edilir ve tesbih, seccade, hurma, zemzem gibi hac hediyesini ziyaretçilere verirler. [82,83,84,85]

Bizim toplumumuzda hac ziyaretinin ayrı bir yeri vardır. Gerçekten giden açısından ömür de bir defa hac farzdır ve normalde de hacca gitmek isteyen çok kişi olduğu için sıra bir defa gelir. Bu açıdan hayatında bir defa yapılacağı için dönüm noktası gibidir. Hatta artık ona hacı lakabı verilmesi sanki bir mecburiyet gibi algılanır. Bir hadisten dolayı hacca gidip gelenin annesinden doğduğu günkü kadar tertemiz günahsız olacağı inancı vardır. Hatta derler ki hacı sen hacdan geldin terazi tutma oysaki terazi tutmasında bir problem yoktur yeter ki düzgün olsun yani hayatın bundan sonra iyi gitsin anlamında söylenir. Gerçekten gönderirken de büyük törenler yapılır. Kastamonu'da hacca gidecek kişiler gitmeden önce mutlaka Şeyh Şaban-ı Veli Türbesi'ne uğrarlar ve dua ederler. Ayrıca komşular ziyaret edilir ve haklarını helal etmeleri istenir. Hacca gidecek kimsenin borcu varsa borcunu öder. Yakın komşular akrabalar hacca gidecekleri yemeğe davet ederler. Kastamonu'da Kuzeykent Merkez Camisi alanında hac uğurlama töreni yapılır. Hacca gidecekler toplu olarak gideceklerse tanıdıkların hepsi otogara veya hava alanına gidip oradan dua ile uğurlarlar. Hacdan gelenler için de "ne zaman

gelecek hurmasını yiyeceğiz, zemzemini içeceğiz" diye sözler söylenerek beklenir. Hacdan gelen genelde hurma ve zemzem getirir. Hoşgeldine gelen misafirlere özel zemzem bardağı ile zemzem ikram edilir. Hacdan getirilmiş tesbih, seccade vs. hediye edilir. Eskilerde hacdan getirilmiş fotoğrafları izletme de vardı. Hacdan dönenler de fırsat buldukça akrabaları ziyaret eder. [103,104,105,106,109]

Tasavvuf Geleneği

Kastamonu merkezde olduğu gibi ilçelerinde de tasavvuf geleneği ile ilgili Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli ile ilgili etkinlikler yapılır. Mayıs ayının ilk haftası Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli ve Kastamonu Evliyaları Anma Haftası etkinlikleri vardır. Anma haftası kapsamında Kuran-ı Kerim, ilahiler okunur ve katılan kişilere ikramlar verilmektedir. [2,9,13,14,25,29,30,33,87,88,89,91,92]

Hz. Pir, Şeyh Şaban-ı Veli başta olmak üzere Kastamonu'da tasavvuf kültürü etkilidir. Hatta çocukların sünnet, evlilik gibi törenlerde bir defa oraya bir gidilir. Günümüzde yeni başlatılan bir gelenek denebilir, sabah namazından sonra zikir halkasının yapılması, pazar günü çok katılım olur. Eskiden burada Mevlevi tekkelerinin olduğu buralarda semazen olduğu söyleniyordu ama Konya'daki kadar yaygın değildir.[103]

Halveti geleneği vardır. Ramazan ayı bitimine on gün kala girilir. Şeyh Şaban-ı Veli merkezidir. Camide bunun için odalar vardır. İnsanlar burada inzivaya çekilirler. Mayısın ilk haftası Şeyh Şaban-ı Veli Anma Haftası olarak kutlanmaktadır. Burada zikir yapılır. Mehmet Feyzi Efendi'yi Anma Haftası da yapılmaktadır. Dünyanın her yerinden ziyaretçiler gelir. Mezarında dua ederler.[106]

Hacı Bayram-ı Veli Hazretleri başta olmak üzere Allah dostlarını, felsefesinin yaşadıkları insanları, Kastamonu'daki mekânlarının kutsal olduğunu, oralarda yapılacak olan duaların kabul olunacağına inanırız. Azdavay Belediye Başkanı olarak Kastamonu'da yapılan birçok çalışmaya burada halkımızı ilanlarla bilgi sahibi ederek katılımlarını sağlıyoruz.[11]

Cide ilçesinde Mevlana geleneği olarak Şeb-i Aruz günlerinde sema gösterileri yapılmaktadır.[20]

Küre ilçesinde tasavvuf geleneğiyle ilgili özel olarak yapılan bir uygulama yoktur. Ancak ben, Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli Türbesi ve Külliyesinin restorasyonunda şantiye şefi olarak görev yaptım. Pazar sabahları yapılan zikirlere bizzat katıldım ve yöreden giden kişiler de vardı. Ayrıca Ankara'ya yolu düşenler Hacı Bayram-ı Veli ve Hacı Bektaş-ı Veli Hazretlerini de ziyaret ederler.[77]

Kastamonu Merkez'inde Mehmet Feyzi Efendi'yi anma gününe katılımlar olmaktadır.[78]

Abdulkadir Geylani Hazretlerini, kadınlar evlerinde tespih çekerek anmaktadır. Hacı Bayram-ı Veli Hazretlerinin kasideleri evlerde Kur'an-ı Kerim okunurken mutlaka dile getirilir. Kastamonu merkezde Hz Pir Şeyh Şaban-ı Veli hazretlerini ve Mehmet Feyzi Efendi'yi ziyarete gideriz.[81]

Hanönü ilçemizde yaklaşık 10 yıl önce Hz. Şeyh Şaban-ı Veli kutlama programı başladı ve hala yapılmaktadır. Çevreden de katılım sağlanır.[67,68]

Bölgemizde Hz. Pir çok yoğun ve etkisi çok büyük ama bizim ilçemizde Saadeddin Haraçi (Haraçoğlu Türbesi) var. Daha önceleri çok eskiden ilçenin yoğunluk olan yerleri türbe ve çevresi olarak geçmektedir. Tabi ki bu gelenek özellikle son yüzyılda unutulmaya yüz tutmuş bir dergâh var ilçemizde. Genelde vatandaşlarımız namaz kılmak için oraya gidiyorlar ve Saadeddin Haraçi için dua ediyorlar. Sık sık yoğun bir şekilde, sadece ilçemizden değil il merkezinden de hatta il dışından zaman zaman ziyaretçiler gelmektedir.[99] Bu zatlar genellikle dergâhlarında, eskiden yolculuk yapan insanların konaklamalarını sağlamışlar, burada yemek vermişler yani dergâhında ağırlayıp onlara İslam dinini anlatmışlardır. Bu zatların amaçları da insanlara İslamiyet'i anlatmak, insanları kötülüklerden uzak tutmak, onlara hem dünyada hem ahirette onları kurtaracak ameller yapmalarını

söylemişlerdir. Bizim buradaki türbemizde de Nakşibendi dergâhı olarak kurulmuş ve daha önceleri Perşembe akşamları burada zikir merasimi yapmışlardır. Bizde burada yatan evliya için yılda bir defa mevlit merasimi düzenliyoruz.[101]

2.2. HRİSTİYANLIK İNANCI İLE İLGİLİ UYGULAMALAR

Hristiyanların bir bölümü Kastamonu ili Taşköprü ilçesine bağlı Kapaklı (Tütenli) köyünde yaşamaktadırlar. Anadolu Ermenileri ve Gregoryen mezhebine mensuplardır [112,113,114].

MÖ. 6. yy. Balkanlar'dan Doğu Anadolu'ya (Van Gölü havzası, Ağrı Dağı yöresi, Kars, Ani, Arpaçay, Ardahan, Erzincan) göç ederek yerleşmişlerdir. Ermenilerin vatanı 11. yy.dan itibaren çeşitli Türk ve İran devletlerinin egemenliği altında paylaşılmıştır. Bu tarihte Kilikya (Çukurova) bölgesine de yerleşilmiştir.

Şu anda yaşadıkları köyde toprak verimsiz olduğu için köy halkı tarımla uğraşamamaktadır. Bu nedenle kendi istekleri ile köylerinden taşınıp, yurt dışına ya da İstanbul'a yerleşmektedirler. Yıllardır Müslüman-Türklerle iç içe yaşadıkları için yemek ve günlük yaşam kültürleri fazlasıyla benzeşmektedir. [112,113,114]

Cenazeler

Eskiden –yaklaşık kırk ya da elli- sene önce köyümüzde çok kişi vardı ve bir din büyüğü tarafından defin işlemlerimiz yapılmaktaydı. Ancak günümüzde sadece dört ya da beş hane kaldığı için dini bilgisi olan yoktur. O yüzden papazlık görevini Arman Bey gerçekleştirmektedir. Cenazelerimizi biz de yıkamaktayız ve saklama yapmaktayız (kefenlemek). Eskiden cenazelerimizi sanduka ile gömerken günümüzde biz de cenazemiz toprağa değsin istiyoruz ve bu nedenle kefenleyerek gömüyoruz. Ardından kısa bir dua olan "Haymer" duası okunarak defin işlemini yapıyoruz ve ardından yemek veriyoruz. Kendimize ait mezarlığımız vardır. Yurtdışına ve İstanbul'a çok fazla göç verdik. Köy dışında vefat edenler kendi köylerinde gömülmek istiyorlar o yüzden cenazeler köye getiriliyor ve buraya gömüyoruz. [112,113,114]

Bayramlar

Nevruz: İlkbaharın gelişini meydanda kadın erkek toplanarak kutlamaktayız. Eskiden kırk hane vardı. Hepimiz bir araya gelip büyük bir ateş yakıp üzerinden atlardık. Bir de söğüt dalı kesilirdi ve ambarların, ahırların kapısına bereketlensin diye söğüt dalıyla vurulurdu. Günümüzde hala söğüt dallarının kiliselerde dağıtıldığını görmek mümkündür. Çünkü söğüt dalının bolluk, bereket, başarı ve hayırlar getireceğine inanılır. [112,113,114]

Paskalya (Yumurta) Bayramı: 20 Nisan'da kutlanır. Eskiden Balan Çayı Tütenli Köyü denilen köyümüzde tüm haneler (ben ilkokuldayken yani 1956 yılında öğretmenimiz bir ödev vermişti köyünüzde kaç kişi yaşıyor? Hepsini sayın diye o zaman saydığımda 340 kişi çıkmıştı) birleşerek üç gün süren yumurta bayramımızı kutlardık. Çok şenlikli geçerdi çeşitli oyunlar oynardık, yumurtalar boyanarak eğlenceler yapılırdı. Günümüzde Paskalya bayramında hala yumurta boyarız ancak eskisi gibi şenlikli olmamaktadır. Ayrıca şekerli, mayalı bir çörek olan "paskalya çöreği" yapılır ve eşe dosta dağıtılır. Bu çöreğin yanında pastırmalı pilav, zeytinyağlı yaprak dolması gibi yemekler de yapılmaktadır. [112,113,114]

Ölüler Bayramı: 18 Ocak'ta kutlamaktayız. Mezarlıklarımıza gidip ölülerimizi ziyarete gidiyoruz. Eskiden Ölüler Bayramında kepek helva yapılır ayrıca üstü yağlı yufka ekmek yapılırdı ve dağıtılırdı. [112,113,114]

Noel Bayramı: 24-25 Aralık'ta kutlamaktayız. Çok özel bir yemek yapılmamaktadır ancak özel olarak hindi pişirilir, zeytinyağlı yaprak dolması yapılır. Dualar ederiz. Mutlaka hediyeler alınır ve sevdiklerimizle hediyeleşiriz. [112,113,114]

Nazar- Nazarlık: Nazar değmesine inanılmaktadır. Nazar duası gibi duamız yoktur ancak kurşun dökme, nazar boncuğu inancı vardır. [112,113,114]

Dilek Dileme: Taşköprü'de eskiden Tekke Türbesi dediğimiz Abdal Hasan Türbesi'nde sacayak vardı ve örneğin, çocuğu olmayan kadınlar bu sacayağın altından geçince çocuklarının olacağına inanırlardı. Ayrıca bu türbenin yanında bir ağaç vardı ve bu ağaca bez parçaları bağlayarak çeşitli dileklerde bulunurlardı. Biz de dileklerimizi dilerdik. [112,113,114]

3.
BÖLÜM

Kastamonu'da Dini Törenlerde Ziyaret Edilen Yerler ve Adak Merkezleri

Kastamonu şehrinde on yedi bin evliyanın yattığı söylenmektedir. Neredeyse her köyde, her mahallede bir türbe vardır. Halk çok farklı sebeplerle türbeleri ziyaret etmektedir. İnsanlar dileklerinin gerçekleşmesine, isteklerinin kabul olmasına, hastalıklara şifa bulmasına sebep ve derman aramak için türbeleri ziyaret yeri haline getirmişlerdir. Sadece bu nedenlerle değil, ayrıca isteklerinin gerçekleşmesi için adak adamak, askere giden çocuklarının sağ salim tekrar evlerine dönmeleri için, sünnet ve evliliklerin hayırlı olması için, çocuk sahibi olamayanlar bu sıkıntılarını gidermek için ya da tamamen Allah rızası kazanmak için dini nedenlerle türbeleri ziyaret etmektedirler.

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de Türk toplumlarında ziyaret yerleri ve adak merkezleri önemli bir yere sahiptir. Eski Türk inançlarından "Atalar Kültü "nün ziyaret ve ziyaret yerleri üzerinde etkisi görülmektedir. Halk arasında "Velî Kültü" önem arz etmektedir. Velî kelimesinin anlamı Arapça velâ, veliye; yaklaşmak, yakın olmak fiilinden gelmektedir ve dost, arkadaş, yardımcı gibi anlamlara gelmektedir ve evliya kelimesi ise çoğul şeklidir. Tasavvufta velî, Kur'an-ı Kerim'de tekil ve çoğul şekliyle dost anlamında geçtiği ayetlere dayandırılmak suretiyle, Allah'ı seven, dost edinen, onun tarafından dost edinilen manasında alınıp kullanılmıştır (Küçükbasmacı, 2000).

3.1. ŞEYH ŞABAN-I VELİ TÜRBESİ

Türbe, Hisarardı Mahallesi, Şeyh Şaban-ı Veli caddesi üzerinde yer alan bir külliye yapısı içerisindedir.

Tasavvuf tarihinde çok üstün bir yeri olan Halvetiliğin Şa'bâniyye kolunun kurucusu olan Şeyh Şaban-ı Velî`nin doğum tarihi hakkından kesin bir bilgi olmamasına rağmen kaynaklarda M.S 1481 yılında Kastamonu ili Hanönü (Gökçe Ağaç) ilçesine bağlı Çukurçayı Köyü'nde doğduğu bilgisi yer almaktadır. Halvetilik Kastamonu'da Şeyh Şaban Veli'den önce Seyyid Ahmed Sünneti tarafından temsil edilmiştir. Seyyid Sünneti Hisarardı mahallesinde kendi adıyla anılan bir mescit inşa ederek burada hizmet vermiştir (Maden ve Eğilmez, 2014).

Şeyh Şaban-ı Velî, babasını dünyaya gelmeden önce kaybettiği için yetim, üç yaşında iken annesini kaybettiği için ise öksüz kalmıştır. Hayırsever bir kadın Şeyh Şaban-ı Velî'yi evlâtlık almıştır ve öz evladı gibi bakarak tahsili ile yakından ilgilenmiştir. Şeyh Şaban-ı Velî ilköğrenimine, doğduğu mahallenin mektebinde Kur'an-ı Kerîm talimiyle başlamıştır. Kastamonu'daki tahsilini tamamladıktan sonra kara yoluyla İstanbul'a gider. Orada da eğitimini ilerlettikçe gerçekleri görmeye başlar. Şeyh Şaban-ı Velî'nin gönlünde tasavvufa yönelik arayışa sevk eden bir sıkıntı vardı. Bir gece rüyasında memlekete gitmesi gerektiğini arayışlarının karşılığını orada bulacağı hitabını duymuş ve Kastamonu'ya dönmeye karar vermişti. Bolu civarından geçerken Hayreddin-i Tokadî dergâhında yatsı namazı kılmaya gitmiş ve Hayreddin-i Tokadî' ye maddi ve manevi her şeyini teslim ederek on iki sene yanında kalmıştır. Bu süre içinde şeyhinin hizmetinde bulundu ve birçok mertebeleri aştı. Daha sonra hilafetle Kastamonu'ya gönderilmiştir. Mürşidi kâmil olarak ünü dört bir yana yayılıp Osmanlı Devleti'nin her tarafına halife gönderen (Zengin, 2005) Şeyh Şaban-ı Velî 4 Mayıs 1596'da dünyasını değiştirmiştir (Küçükbasmacı, 2000; Maden ve Eğilmez, 2014).

Şeyh Şaban-ı Veli, Anadolu'nun "Evtâd-ı erbaası"(Dört direk) sı olarak kabul edilen Mevlana, Hacı Bektaş-ı Veli, Hacı Bayram-ı Veli ile birlikte dördüncü büyük evliyası olduğuna inanıldığından geniş bir coğrafyada yaygın bir ünü vardır (Çağımlar, 2005). Şeyh Şaban-ı Velî külliyesi şehir içinden ve şehir dışından olduğu gibi ülke dışından da pek çok ziyaretçi ağırlamaktadır (Yücel, 2016). Şeyh Şa'bân-ı Velî'nin manevî etkisi sadece yaşadığı coğrafyada değil hem yetiştirerek farklı yerlere gönderdiği halifeleri hem de kerametlerinin yazılı ve sözlü kültürde yayılmasıyla Anadolu'nun her

köşesine ulaştığı gibi Yemen, Hicâz, Fas, Mısır, Tunus, Balkanlar ve hatta Bekriyye'nin Semmâniyye şubesi vasıtasıyla Sudan ve Asya içlerine kadar yayılmıştır (Tatçı, 2012; Atlı, 2013).

Günümüzde ziyaret edilen türbeyi Şa'baniyye şeyhlerinin en değerlilerinden olan beşinci postnişin Ömer Fuâdî, 1614 yılında yaptırmıştır. Türbenin içinde kendileriyle birlikte onaltı kabir vardır ve ikisi hariç diğerleri halifeleridir (Zengin, 2005).

Türbe ziyareti ve Allah dostu kişilerin ruhlarından şefaat ve medet isteme ve Şeyh Şa'bân-ı Velî'nin türbesini ziyaret edenlerin arasında gayrimüslimlerin de olduğu konusunda Ömer Fuadi, Menakıb-ı Şaban-ı Veli ve Türbename adlı eserinde *"Hazretin nur kaynağı türbelerine temiz bir itikat ve samimiyetle gelip medet isteyenlerin murada eriştikleri tecrübe ile sabittir. Hazreti Şaban-ı Veli'nin türbesini ziyaret edip de yardım isteyenlerin mahrum kaldıkları duyulmamıştır... Müslümanlardan başka zımmî kâfirlerin de çerağ (mum) ve kurbanla gelip hastalarını vesair belaya düçar olanları getirip ziyaretle hâcet diledikleri vâkidir. Nitekim bu fakir (Ömer Fuâdî) şeyhliğim müddetince bizzat şâhit olmuşumdur. Türbede dua ve temenni ettiklerini gördüğümde İslam ile şereflenmeleri için dua ederdim. Halen de gelip gitmektedirler. Ziyarete gelirken çerağ (mum) ve kurban getirmelerinin sebebini sorduğumda, mühim bir hacetimiz olduğunda, hastalık ve belaya düştüğümüz zamanlarda Hz. Pir'den medet ve himmet ister kurban ve çerağ adarız. Pir hürmetine muradımıza nail olup elem ve ıstırabımızdan kurtulunca da bu adağımızı yerine getiririz, diye cevap vermişlerdir"* diye açıklamışlardır (Çiftçi, 2002).

Hem çevre bölgelerden hem de il dışından gelen ziyaretçilerin en yaygın olarak yaptıkları Şeyh Şa'bân-ı Velî'nin türbesine kurban/adak adamaktır. Kurban adağı Hz. Pîr'in kerametinde şu şekilde yer almaktadır: *"Bir gün genç ve yiğit bir tüccar Şeyh Şa'bân-ı Velî'nin yanına kurbanlıklar ve bir miktar elbiselik kumaş ile gelir. Hazreti Pir ile konuşmak ister. Sebebi sorulduğunda şöyle bir hikâye anlatır: "Denizde giderken Allah'ın emriyle fırtına çıktı. Hepimiz Hak Teâlâ'ya yalvarırken azizden de medet bekleyip "Kastamonu'da gerçeğim Şa'bân Dede! Gerçek er isen Allah'ın izniyle yetiş bize!" deyince Allah'ın kudreti ile hemen bir el peydah oldu ve gemimizi tutup bir tarafa itti. Gemi ok gibi doğrulup istenilen yere doğru hareketlendi. Böyle bir afetten kurtulduğumuz için gemideki herkes kurban adamıştı. Ben de onları getirdim."* der (Çiftçi, 2002).

Türbeye sünnet çocukları sünnetten önce getirilip hayır duası edilir. Aynı uygulama düğünlerde gelin alındıktan sonra (k.k.103) ve hacca gidecekler gitmeden önce (k.k.106) yapılmaktadır. Ayrıca insanlar çocuk isteği, iş isteği, sınav kazanma isteği gibi istekleri için türbeye adaklar adarlar (k.k.102). Ruhsal rahatsızlıkları olanların, çocukları yaşamayanların ya da olmayanların ziyaret ettikleri yerler arasındadır. Türbeye sürekli düşük yapan kadınlar kilit kilitlemek için de gelmektedir. Kadın hamile kaldıktan kırk gün için de Hz. Pir'e gelir ve burada dualar okunarak kilit kilitlenir (Küçükbasmacı, 2000). Külliye içerisinde türbeye yakın yerde bulunan "Asa Suyu" denilen ve çevredeki dağlardan çıkarak külliyenin içine akan bir su vardır. Halk arasında "Ebizemzem" olarak adlandırılan bu suya, ziyaretçiler ve Kastamonu halkı Kâbe'de çıkan zemzem suyu kadar önem vermektedirler. Ziyaretçiler bu sudan içmekle hastalıklarına şifa bulduklarına inanmakta ve psikolojik rahatlama duymaktadırlar (Yazar, 1985; Küçükbasmacı, 2000; Zengin, 2005) . Diğer inanışlar (Yazar, 1985):

- Taşköprü'de "Hazret-i Pir" kuyusu denilen bir kuyu varmış. Gelişmesi zayıf olan aydaş çocukları bu su ile yıkarlarmış, kavun, karpuz bostanlarına dadanan böcekler için bu sudan serperlermiş, at yarışları sırasında atlara bu sudan içirirlermiş, eskiden Ramazan aylarında bu sudan, Kastamonu merkez camii olan Nasrullah Camii'ne getirilir ve iftar vaktine yarım saat kala küçük fincanlara konarak iftara hazırlanırmış. Hacı Bayram-ı Veli'nin türbesi Ankara'da, Hz. Mevla-

na'nın türbesi Konya'da, Şeyh Şaban-ı Veli'nin türbesi Kastamonu'da oldukça bu şehirlere düşman işgali girmez.

- Hürbenin doğu tarafındaki pencerenin üzerinde işaretli, halka şeklinde bir demir parçası takılırmış ve çeşitli niyetlerle gelen ziyaretçiler pencere demirine takılı bu halkayı süratle döndürüp durduğu zaman niyetlerine göre anlam verirlermiş.
- Pakistan'da tarikatların fazlaca yaygınlık kazandığı bilinmektedir. Bu tarikatlar arasında Halvetilik mensupları çoğunluktadır. Kastamonu'dan yayılmış olan Şa'baniyye tarikatı muhakkak ki buraya kadar ulaşmıştır. Pakistanlı denizcilerin Şeyh Şaban-ı Veli'den darda kaldıkları zaman yardım istemeleriyle ilgili kerameti bilinir.
- Türbeye gelen kişilerin çoğu, aradan belli bir zaman geçtikten sonra tekrar Hz. Pîr'i ziyarete gelmek istediklerini, manevî bir gücün kendilerini buraya çektiklerini ifade etmektedirler (Atlı, 2013).

3.2. AÇIKBAŞ SULTAN TÜRBESİ

Açıkbaş Sultan'ın hangi dönemde yaşadığı bilinmemektedir. Honsalar Mahallesi, Gökdere Caddesi, Açıkbaş sokağında olan bu türbenin bugün sadece kavuk kısmı kalmış olan mezar taşından başka bir şey yoktur. Üzeri açık ve kapısı da bulunmadığından değişik tahribâta uğramıştır (Zengin, 2005; Çiftçi, 2012).

Halk arasında "Çiş Türbesi" olarak bilinmektedir. Açıkbaş Sultan'ın hangi dönemde yaşadığı bilinmemektedir. Ayrıca türbeye "Çişt Türbesi" de denilmektedir. Fazıl Çiftçi (2012) bu ismin Açıkbaş Sultan'ın Çeştiyye (Çiştiyye) tarikatına mensup olmasından dolayı verildiğini ve halkın bu ismi "çiş" ile karıştırdığını söylemiştir. Abdülkerim Abdulkadiroğlu (1987)'nun da "Çiş Türbesi olarak zikrettiği bu türbeye gece altını ıslatan çocuklar götürülür. Çocuğun bezinden bir parça kesilerek türbeye bağlanır. Bir başka uygulama göre de çocuk türbeye götürülür. Türbede eli olan bir kadın vardır. Bu kadın çocuğu çiş tutar. Çocuk çişinin yaparsa rahatsızlığı geçer, yapmazsa geçmez (Küçükbasmacı, 2000). Ancak günümüzde yöre halkı, özellikle bu türbeye gelip burada bez bağlanmasını ya da gece yatağını ıslatan çocukların getirilerek işetilmesini burada yatan veliye saygısızlık ve cahillik olarak kabul etmektedir. Bu tür batıl davranışların çaresizlik içindeki cahil insanlar tarafından yapıldığına inanılmaktadır (Çağımlar, 2005).

3.3. BENLİ SULTAN TÜRBESİ

Kastamonu merkezine 27 km. uzaklıkta Ilgaz Dağı'nın eteklerinde yer alan Ahlat Köyü'nün Benli sultan Mahallesi'nde bulunan külliye cami, mutfak, misafirhane ve türbeden meydana gelmektedir. Hakkında ulaşılabilen en eski kaynak olan "eş-Şakâiku'n-nu'maniyye" de Benli Sultan, unvanlarıyla birlikte tam adı "Ebû Şâme Şeyh Muhyiddîn Mehmed/Muhammed Benli Sultan" olarak geçmektedir. Benli Sultan'ın gönüller sultanı olduğu gibi bölgenin zor coğrafi ve iklim şartlarına da boyun eğmeyen, hatta vahşi hayvanlarla bile bağ kurabilen bir veli olduğu bilinmektedir (Kastamonu Valiliği, 2017). Benli Sultan'ın yanağında büyükçe bir ben olduğu için bu isimle anılmaktadır (İnanç Turizmi Gezi Rehberi, 2000). 15. yüzyılda yaşadığı söylenen Benli Sultan'ın doğum yeri hakkında söylenen bilgiler kesin değildir (Çağımlar, 2005). Tosya'dan, Sivas'tan veya başka bir yerden gelip Kastamonu'ya yerleştiğini söyleyenler de vardır. Her büyük insan gibi, onun da herkes kendi yöresinden olduğunu söylemekte hatta civarındaki birçok türbede metfun olan kişinin onun kardeşi veya müridi olduğu iddia edilmektedir (Zengin, 2005).

900-1500 yılları başında Kastamonu'ya yerleşerek II. Bayezid ve Yavuz Sultan Selim dönemleri ile Kanuni'nin saltanat yılları başına kadar yaşadığı bilinmektedir. Halkın dini ve tasavvufi bakımdan eğitilmesinde önemli katkılarının olduğu ve Kanuni döneminin önemli vaizlerinden Kastamonulu Şeyh Muharrem Efendi'nin Benli Sultan'ın öğrencisi olduğu kaynaklarda belirtilmektedir. Nakşi tarikatının Kastamonu'ya ilk defa Benli Sultan tarafından getirildiği rivayet edilmektedir. Benli sultan Külliyesi, camii, mutfak, misafirhane ve türbeden meydana gelmektedir. Daha önce bir medrese ile kütüphane bulunduğu kayıtlarda olsa da günümüzde bu yapılardan eser yoktur. Ancak son tamirler sırasında doğu tarafına boydan boya ahşap çardak, iki katlı bir misafirhane ve tuvalet yapılmış, eskiden beri orada bulunan ahşap oluk da yenilenmiştir (Zengin, 2005).

Yörede kimilerinin Şeyh Şaban-ı Veli'nin kardeşi, kimilerinin ise yakın dostu olarak inandığı Benli Sultan ise Şeyh Şaban-ı Veli'den sonra en çok bilinen, kerametine en çok inanılan velidir (Çağımlar, 2005). Bu nedenlerden dolayı, Benli Sultan türbesi insanların dilek ya da istekleri için adak adadıkları yerlerdendir (k.k.111). Ancak daha çok çocuk için adak adanmaktadır. "Çocuğum olursa kurban keseceğim" diye adak adanır ve iki rekât namaz kılınır. Şeyh Şaban-ı Veli'nin türbesinde yer alan suya "Asa suyu" denildiği gibi Benli Sultan Türbesinin bahçesindeki suya da "Asa suyu" denmektedir. Bu sudan şifa bulmak isteyenler suyu içmektedirler ve bu suyla yıkanmaktadırlar. Bu sudan doldurup götüren kimse suyu hiçbir yere dökmemelidir yoksa hasta olur (Küçükbasmacı, 2000). Diğer bir inanışa göre, çocuğu olmayan çiftler bu suyla yıkanırlarsa kısa bir süre sonra çocuklarının olacağına inanılmaktadır. Bunun için karı koca türbeye gelip namaz kılıp dua etmekte, türbenin yanındaki ağacın altında buradan akan suyla yıkanmakta ve Allah'tan çocuk sahibi olmayı dilemektedirler. Bu yıkanma, tamamen soyunarak yapılan bir yıkanma değil, mevsimin izin verdiği ölçüde ıslanılarak bir nevi sembolik yıkanma şeklindedir (Çağımlar, 2005).

Halk arasındaki inanışa göre; Benli Sultan günümüzde türbenin bulunduğu yere gelmiş büyük bir ağacın kovuğunda inzivaya çekilmiştir. Bu inziva sırasında vahşi hayvanlarla bağ kurmuş onların dilinden anlamıştır. Hatta evliyanın bugünkü türbesinin yapımında ilk yardımcı olanlar evliyanın dostluk kurduğu geyikler olmuştur. Anlatılan bir efsane göre türbenin yapımı sırasında geyikler evliyaya yardım ederken köyün öküzleri geyikleri kovalamış onlara zarar vermiştir. Köy halkı da bunu görmesine rağmen öküzlerin zarar vermesine engel olmamışlardır. Bunun üzerine evliya da beddua ederek "Öküzünüz çift olmasın" demiştir. İnanışa göre o günden sonra türbenin bulunduğu köyde kimsenin iki tane öküzü olmamıştır. Bir öküzü varken diğerini alan kişinin öküzünden birisi mutlaka ölmüştür. Yüzlerce yıl önce yapılan bedduanın etkisinin bugün de sürdüğüne inanılmaktadır. Bugün türbenin yanındaki görkemli ağacın evliyanın inzivaya çekildiği ağaç olduğuna inanılmaktadır. Yine inanışa göre Benli Sultan bir gün atıyla dolaşırken ağacın yanına gelmiş, ağaç evliyaya saygısından yere eğilmiş evliya da atıyla ağacın üzerinde dolaşmıştır. Bu nedenle bugün bile ağacın gövdesinde at nallarının izinin bulunduğuna inanılmaktadır (Çağımlar, 2005). Ayrıca bu ağacın kovuğundan şifa niyetine üç defa geçilmektedir. Yine şifa istemek için yapılan bir başka uygulama ise Benli Sultan'ın sandukasının içinden toprak alıp kokladıktan sonra geri bırakmaktır (Küçükbasmacı, 2000).

3.4. ABDAL HASAN TÜRBESİ

Tahminen 15. Yüzyılın sonu 16. Yüzyılın başında doğan Abdal Hasan'ın türbesi Taşköprü ilçesinin güneyinde bulunan Abdal Hasan köyündedir. Türbe, cami, hamam ve tekke yapısı ile bir külliye şeklindedir. Abdal Hasan ile ilgili tarihi bir belge bulunmamaktadır. Ancak yazılı bir kaynağı olmamakla birlikte Horasan'dan geldiği ve II. Beyazıd döneminde yaşadığı zannedilmektedir. Türbe içinde yer alan iki sandukadan giriş kapısının sağındakinin Abdal Hasan'a, solundaki ise II. Beyazıd'ın kızı olduğu söylenen (Küçükbasmacı, 2000) Dilsiz Sultan'a aittir (İnanç Turizmi Gezi Rehberi, 2000).

Türbenin duvarlarında asılı olan geyik başlarının, Abdal Hasan türbesini yaparken geyiklerin ona yardım ettiği ve bunların da yardım eden geyiklerin başları olduğu rivayet edilmektedir (Küçükbasmacı, 2000).

Abdal Hasan türbesinde isteklerin gerçekleşmesi için dua edilip adaklar adanır (k.k.86,87,88,89,90,91) ve adaklar burada kesilerek yöre halkına dağıtılmaktadır (k.k.87,91). Genellikle türbeye adanan adaklar çocuk sahibi olmak içindir. Türbede çocuk sahibi olmak isteyen kadınlar satılır. Bu uygulama şu şekildedir: Çocuk kalınca üç ayrı bıçağa ayrı renklerde ip bağlanır. Bağlanan üç bıçak akşamdan su dolu birer kaba koyulur. Kaplardan biri Abdal Hasan türbesine, birisi Aykır türbesine diğeri ise Taşköprü'nün köylerinde bulunan bir başka türbeye niyet edilir. Sabah olunca bıçaklara bakılır. Hangi türbe için niyet edilen bıçak küflenmişse çocuk ondan sonra o türbede kurban kesilir. Çocuk kız doğarsa adı Satıye, erkek doğarsa adı Satı Mehmet, Satılmış ya da Hasan koyulur. Ayrıca düşük yapanlar da buraya gelip kilit takarak hamileliklerini devam ettirmeye çalışmaktadır. Kilit, günün geçtikten sonra beş ya da altı gün içinde Abdal Hasan türbesinde kadının uçkuruna takılır. Kadın sancılanıncaya kadar uçkurunda durur ve sancılanınca açılır. Sırtı ve belinden rahatsız olanlar türbe içinde yer alan sacayağın altından geçerler ve geçerken her seferinde bel ve sırtlarını sacayağın üç kenarına değdirirler. Böylece rahatsızlıklarının geçeceğine inanırlar (Küçükbasmacı, 2000). Eskiden Tekke Türbesi de denilen bu türbedeki sacayağın altından çocuğu olmayan kadınlar geçince çocuklarının olacağına inanırlardı. Türbenin yanında bir ağaç var ve bu ağaca bez parçaları bağlanarak çeşitli dileklerde bulunulur. Burada yaşayan gayrimüslimler de Müslüman yöre halkı gibi bu ağaca bez bağlayarak dileklerde bulunurdu (k.k.112,113). Abdal Hasan'ın sandukasının altından toprak alınıp koklandıktan sonra geri koyulduğu ve herkesin kolaylıkla bu toprağı alamadığı sadece toprağı alabilenlerin dileklerinin kabul olduğuna inanılmaktadır (Küçükbasmacı, 2000).

Abdal Hasan ile ilgili anlatılan birçok efsane vardır ve bu efsanelerden bazı halk inanışları da doğmuştur. Bu efsanelerden bazıları şöyledir: Zamanında Sultan Beyazıt'ın bir kız çocuğu olur ve bu kız yirmi yaşına kadar hiç konuşmaz. Kızının derdine deva bulamayan Sultan, çevresindekilerin tavsiyesi üzerine kızını adamlarına teslim ederek Kastamonu'daki Abdal Hasan'a gönderir. Daha kafile köye gelmeden Abdal Hasan olaylar kendine malum olduğu için, kafileyi köyün girişinde karşılar. "Kızım konuş" der. Kız ise "Selametü'l-insan, fi hıfzı'l- lisan" (İnsanın selameti dilini tutmasındadır) der. O günden sonra konuşmaya başlayan sultanın kızı köyden ayrılmayarak oraya yerleşir. Bu efsaneden yola çıkarak da konuşamayan çocuklara asa suyundan içirerek kısa zamanda konuşacağına inanılmaktadır (Zengin, 2005). Abdal Hasan'ın türbesinin biraz yukarısında bir su vardır. Bu suya halk arasında "Asa Suyu" denmektedir. Abdal Hasan'ın türbesindeki suyun, cilt hastalıklarına iyi geldiği ve çeşitli rahatsızlıkları olan kişilerin bu suyla yıkandıktan sonra, rahatsızlıklarından kurtulacaklarına inanılmaktadır. Ayrıca cinlerin musallat olduğuna inanılan, hamileyken çocuğunu düşüren ya da çocuğu olmayan kadınlar da bu türbeye gelerek dua etmekte ve dileklerinin gerçekleştiğine inanmaktadırlar (Çağımlar, 2005; Zengin, 2005).

3.5. HARAÇOĞLU TÜRBESİ

Haraçoğlu türbesi İhsangazi ilçesinin İsalar Mahallesinde bulunmaktadır. Osmanlı dönemi nüfus kayıtlarında türbenin bulunduğu yer, "Türbe Karyesi" yani "Türbe Köyü" olarak geçmektedir. Halk arasında ise "Tekke" diye anılmaktadır. 16. Yüzyılda Kastamonu'ya gelen ve Horasan erenlerinden olan Mevlana Sa'deddin tarafından Nakşibendi Dergâhı olarak kurulmuştur. Bu yerin Nakşibendi Dergâhı olduğu 1869, 1872,1874 ve 1875 yıllarına ait Osmanlı dönemi Kastamonu Vilayeti Salnamelerinde yer almaktadır. Osmanlı dönemi belgelerinde bu dergâha "E'izze-yi Kiramdan Mevlana Sa'deddin ve Heraczade Dergâhı" adı verilmesi kurucu şeyhin, Mevlana Sa'deddin olduğunu ortaya

koymaktadır. Son dönemlerde Heracoğlu'nda oturan aile büyükleri, tekke ile ilgilenirler ve onlara "Tekke Şeyhi" denilmekteydi. Bu gelenek hala devam etmektedir. Köyün en yaşlısı gönüllü olarak türbenin bekçiliğini yapmaktadır (Anadolu Ajansı, 2017). Mezar kitabelerinde tekke şeyhlerinin adı bulunmaktadır (Çelik, 2016).

Mevlana Sa'deddin türbesi halkın ve Kastamonu velilerinin ziyaret ettiği en önemli ziyaretgâhlarından biridir. 1874 tarihli Çeşme kitabesinde, evliyaya hizmetten bahsedilmektedir. Bu kitabe burada evliyanın olduğunun ve evliyaya hizmet geleneğinin var olduğunu ortaya koymaktadır. Halk arasında bu çeşmeye "Asa Suyu" denmektedir. Bu kaynak suyunun şifalı olduğu kabul edilmektedir (İnanç Turizmi Gezi Rehberi, 2000). Haraçoğlu türbesine gelen adak sahipleri burada duasının iyi geldiğine inanılan evliyaya dua eder ve şifa niyetine Asa suyu ile yıkanabilir. Burada kesilen adak kurbanı da o çevrede yaşan ihtiyaç sahiplerine dağıtılır (k.k.99,100; ihsangazidernegi.net, 2017). Çocuğu olmayanlar ya da yaşamayanlar buraya gelip şeyhe satılırlar. Kadına bir bağ geçirilip Halaçoğlu'nun sandukasının etrafında üç kez dolaştırılır. "Çocuğum olursa kurban keseceğim" diyerek adak adanır. Çocuk doğduğunda adı Satı ya da Satılmış olur (Küçükbasmacı, 2000).

Türbedeki zikir tesbihinin içinden üç kez geçenin şifa bulacağına inanılır. Buradan da şifa niyetine toprak alınır ve hastalık sahibi kişiler banyo sularına bu topraktan karıştırarak yıkanırlar. Ancak alınan toprağın geri yerine koyulması gerekir aksi halde cin, peri gibi varlıkların bu kişiyi rahatsız edeceğine inanılır (Küçükbasmacı, 2000).

3.6. BAKİ SULTAN (BABA) TÜRBESİ

Baki Sultan ya da Baki Baba da denilen türbe, Küre ilçesinde yer almaktadır ve Baki Baba'nın tarihi bilgisine herhangi bir kaynakta rastlanmamaktadır. İlçeye hâkim bir tepe üzerinde bulunan türbe Küre'de çıkarılan bakır maden ocağından dolayı kaldırılmış ve tekrar kurulması için beklenmektedir (k.k.77). Eski zamanlarda türbede çocukları olmayanlar ya da olup düşenler buraya gelip çocukları için adak adarlarmış. Çocuk doğduktan sonra erkekse ismi Baki, kız olursa Bakiye koyulurmuş (k.k.77,80). Konu ile ilgili bilgi alınan kişi, amcasının türbeye adak adadıktan sonra kız çocukları olduğu için isminin Bakiye koyulduğunu söylemiştir (k.k.80). Adaklar kesileceği zaman yük kamyonlarının üzerine adaklar konularak türbeye gelinir ve akraba, eş, dost buraya çağırılır. Türbede adak kesildikten sonra pişirilip yenir (k.k.81). Türbenin dışındaki ağaca da her türlü istekler için çaputlar bağlanmaktaymış (Küçükbasmacı, 2000).

3.7. BALLI BABA TÜRBESİ

Ballı Baba türbesi Daday'ın Ballıdağ bölgesinin zirvesinde yer almaktadır. İki bölümden oluşan yapının bir kısmında kurban kesimi ve özel günlerde kullanılacak kap ve gerekli diğer eşyalar bulunurken, diğer kısmında üç adet sanduka bulunmaktadır. Sanduka taşlarından anlaşıldığı üzere iki erkek ve bir kadına ait olan kabirler dışında, evliya hakkında bir bilgi yoktur (archive.org, 2017). Ballı Baba türbesi önemli bir adak merkezidir. Yılın belli bir ayında özellikle Haziran ayında adaklar adanır ve ilçe müftüsü veya ilçe imamları dua ederler ve mevlitler okunur. Türbe yakınında uygun bir alanda adaklar kesilir ve ihtiyaç sahibi halk ile Kur'an kurslarına dağıtılır (k.k.56,57,59). Ayrıca bu türbe yağmur duası etmek için de ziyaret edilir (k.k.61). Bunlara ek olarak çocuğu yaşamayanlar da Ballı Baba türbesine adak adamaktadır (Küçükbasmacı, 2000).

3.8. KIYIK TÜRBESİ

Daday ilçesinde yer alan Kıyık köyünün adı Candaroğlu Beylği'nin son beyi olan Nasireddin Mahmud Bey'in kardeşi Ali Bey 'in oğlu Kıyak Bey'den gelmektedir. Candaroğulları ve Çobanoğlları arasındaki savaşta Daday yakınlarında şehit düşen Kıyak Bey'in türbesi Daday yakınlarındadır (archive.org, 2017). Daday halkı tarafından adanan adaklar burada kesilir ve burada et yemekleri dağıtılır (k.k.56,59). Çocuğu yaşamayanların başvurdukları "kadın satma"uygulamasının yapıldığı yerlerden biri de bu türbedir. Türbede bu uygulamayı yapan bir kadın vardır. Hamile kadının boynuna kuşak takılır. Satan kadın kuşaktan tutup hamile kadını türbenin etrafında dolaştırır. Üç kere Yasin-i Şerif suresini okur. Çocuk doğunca adı Satı ya da Satiye koyulur (Küçükbasmacı, 2000).

KAYNAKÇA

Akarpınar, R.B. (2006), Mevlid Törenlerinin Yapısı, *Türkbilig Dergisi*, 12, 38-63.

Akyol, Y. (2009). *Dinsel Ritüeller ve Modern Milliyetçilikte Ritüel İnşası: Şehit Cenazeleri*. Bilgi Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Alver, K.(2010). Emile Durkheim ve Kültür Sosyolojisi, *Sosyoloji Dergisi*, 3 (21), 199-210.

Artun, E.(2002). Adana'da Törenlere, Adaklara, Özel Günlere Ait İnançlar, Pratikler ve Bunlara Bağlı Mutfak Kültürü. *Milli Folklor Dergisi*, 49, 27-37.

Artun, E. (2011). *Çukurova Halk Kültüründe Törenler, Bayramlar, Şenlikler*. Fethiye III. Uluslararası Türk Kültürü Kurultayı, 21-23 Mart 2011, Fethiye Belediyesi, Fethiye-MUĞLA

Atlı, S. (2013). Şeyh Şa'bân-ı Velî'nin Türbesi Etrafında Oluşan İnanç ve Uygulamalar. *Sûfî Araştırmaları Dergisi*, 6, 51-64.

Çağımlar, Z. (2005). *Kastamonu Halk Kültürü İçinde Yatır-Ziyaret İnancı ve Bu İnanç Çerçevesinde Şeyh Şa'bân-ı Velî Etrafında Oluşturulan Efsaneler*. İkinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri, Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi, 445-464.

Çakmak, T. F.(2014). *İnanç Turizminin Turistik Destinasyon Pazarlamasındaki Yeri ve Önemi: Göbekli Tepe Örneği*. İstanbul Üniversitesi /Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Çelik, F. (2016). İlçe müftüsü tarafından hazırlanan Haraçoğlu türbesi levhası.

Çevik, A. (2012). "Performans, Ritüel, Oyun", Tiyatro Tarihi ve Oyun Ders Notu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

Çiftçi, F. (2002). Hazreti Pir Şeyh Şa'bân-ı Velî, Kastamonu: Hazreti Pir Şeyh Şa'bân-ı Velî Kültür Vakfı Yayınları.

Çiftçi, F. (2012) Kastamonu Camileri-Türbeleri Ve Diğer tarihi Eserler, Kastamonu Belediye Başkanlığı, 4. Baskı.

Çokişler, N. (2013). *Türk Halk Kültürü Ürünlerinin Turizmde Kullanımı: Doğu Karadeniz Örneği*. Ege Üniversitesi /Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İzmir.

Demircan, Ş. (2014). *İnanç Turizminin Yerel Kalkınmadaki Önemi: Midyat Örneği*. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla. Erdoğdu, A. (2008). *Kastamonu Folkloru 2*, Kastamonu Belediye Başkanlığı.

Göçer, O. (2014). *Adana İli Karaisalı İlçesi Halk Kültüründe Halk İnançları, Bayramlar ve Törenler*. Çukurova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana.

Günay, Ü. & Güngör, H.(2003). *Başlangıçtan Günümüze Türklerin Dini Tarihi*. İstanbul: Rağbet Yayınları.

İnan, A.(2002). Müslüman Türklerde Şamanizm Kalıntıları *Türkler Ansiklopedisi* içinde (Cilt.3,s.392-399).Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

İnanç Turizmi Gezi Rehberi (2000). Kastamonu Belediye Başkanlığı & Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli Kültür Vakfı Başkanlığı.

Karaman, K. (2010). Ritüellerin Toplumsal Etkileri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 227-236.

Kastamonu Gezi Rehberi (2009). Kastamonu Belediye Başkanlığı.

Koca, S. (2002). Eski Türklerde Bayram ve Festivaller *Türkler Ansiklopedisi* içinde (Cilt.3,s.51 – 57), Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Kurt, S. (2009). *Türk Halk Kültürü Ürünlerinin Turizmde Kullanımı: Fethiye Örneği*. Ege Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Küçükbasmacı, G. G.(2000). *Kastamonu'da Halk Tababeti, İnanış ve Uygulamaları*. Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Maden, F. & Eğilmez, M. (2014). XIX. Yüzyılda Şeyh Şaban Veli Külliyesi. *Vakıflar Dergisi*, 42,51-67.

Mandaloğlu, M. (2012). İslamiyet'ten Önce Türklerde Toplantı ve Törenler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2, 212-232.

Ocak, A.Y.(1998). Hıdrellez. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde (Cilt.17, s. 313- 315), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Özkan, A.R.(2002).Türk Kültüründe Yönler. *Türkler Ansiklopedisi* içinde (Cilt.3, s.427- 433). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Tatçı, M. (2012). *Hazret-i Pîr Şeyh Şabân-ı Velî ve Şabâniyye*. İstanbul: H Yayınları.

Sayılı, Z. (2016) " Ritüel Kuramı", Sanat Kuramları ve Eleştirisi-1 Ders Notu, Karabük Üniversitesi. Tepekaya, M.(2002). Türk Kültüründe ve Tarihinde Nevruz. *Türkler Ansiklopedisi* içinde (Cilt.3,s.600- 610). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Tutar, H.(2002). Tarihte ve Mitolojide Nevruz. *Türkler Ansiklopedisi* içinde (Cilt.3,s.611- 621). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Yazar, L. N. (1985). *Halvetîliğin Şa'bâniyye Kolu Menâkıb-ı Şa'bân-ı Velî ve Türbenâme*, Ankara: Mas Matbaacılık.

Yücel, S.E. (2016). *Hz.Pir Şeyh Şa'ban-ı Veli (k.s)*. Hz. Pir Şeyh Şa'ban-ı Veli Kültür Vakfı Başkanlığı. Yüksel, G. (2011). Kastamonu'da Dini Bayramları Kutlama Gelenekleri ve Bu Geleneklerin İnsan İlişkilerine Etkisi, *Akademik Bakış Dergisi*, 26, 1-26.

Zengin, A.Y. (2005). *Kastamonu Velileri*. N. Korkmaz (Ed.), 6. Baskı, İstanbul: Baskı Çetin Matbaacılık.

İnternet Kaynakları

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=rit%C3%BCel&uid=76588&guid=TDK.GTS.5823181ec6f133.60177320, Erişim Tarihi: 09.11.2016

http://anadoluturkmenleri.com/eski-turk-dininin-anadoludaki-izleri/, Erişim Tarihi: 10.11.2016

http://www.kastamonu.gov.tr/kulliyeler-ve-camiler, Erişim Tarihi: 11.08.2017

http://ihsangazidernegi.net/index.php/haracoglu-camisi-ve-turbesi/, Erişim Tarihi: 23.08.2017

http://aa.com.tr/tr/vg/video-galeri/bu-koyde-turbe-koyun-en-yaslisina-emanet, Erişim Tarihi: 23.08.2017

https://archive.org/stream/EvliyalarehriKastamonu/kastamonu_djvu.txt, Erişim Tarihi: 29.09.2017

KAYNAK KİŞİLER

ABANA

KATILIMCI 1: Cemal Güneysu - İşletme sahibi

KATILIMCI 2: Metin Şentürk – Yerel medya

KATILIMCI 3: Okan Özkan- Kültür ve Sosyal İşler Sorumlusu

KATILIMCI 4: Recep Atak- Milli Eğitim Müdür Vekili

KATILIMCI 5: Yavuz Yüksel -Müftü vekili

AĞLI

KATILIMCI 44: Senvur Erkan- Kaymakamlık Yazı İşleri Müdürü

KATILIMCI 45: Serhat Güven -Halk eğitim sorumlusu

KATILIMCI 46: Akın Alim -Kütüphane sorumlusu

KATILIMCI 47: Muhammer Çolak -Merkez Mahalle Muhtarı

KATILIMCI 48: Muharrem Köse -İlçe Müftü Yardımcısı

KATILIMCI 49: Kemal Sığmaz - Belediye Başkan Vekili

KATILIMCI 50: Bahri Akça –Yerli Halk

ARAÇ

KATILIMCI 6: İsmail Savaş -Belediye Yazı İşleri Müdürü

KATILIMCI 7: Hakkı Cidal Savaş -Gazeteci

KATILIMCI 8: Abdullah Savaş -Muhtar

KATILIMCI 9: Süleyman Bağcıoğlu -İmam-Hatip

KATILIMCI 10: Erol Nalbant – Yerel Halk

AZDAVAY

KATILIMCI 11: Hasan Yıldırım- Muhtar

KATILIMCI 12: Ali Güner- Kaymakam

KATILIMCI 13: Fikri Topçu- Müftü Yardımcısı

KATILIMCI 14: Osman Nuri Civelek- Belediye Başkanı

KATILIMCI 15: İsim Belirtilmedi -Yerel halktan bir kişi

BOZKURT

KATILIMCI 51: Rafet Akbaş- Halk Eğitim Merkezi

KATILIMCI 52: Abdurrahman Aydın -İlçe Müftüsü

KATILIMCI 53: Erol Balta – Halk Eğitim Merkezi

KATILIMCI 54: Ali Kibrit -Polis memuru

KATILIMCI 55: Hasan Acar -Belediye Başkanı Vekili

CİDE

KATILIMCI 16: İsim Belirtilmedi -Emekli öğretmen

KATILIMCI 17: Emekli öğretmen

KATILIMCI 18: Azime Yılmaz- Muhasebeci

KATILIMCI 19: Ertaç Işık- İmam Hatip

KATILIMCI 20: Arzu Erkoca – Öğretmen

KATILIMCI 21: Adil Ergin – Öğretmen

KATILIMCI 22: Hakkın Seymen- Öğretmen

KATILIMCI 23: Hasan Koyuncu –Yerel halk

KATILIMCI 24: Hüseyin Taşkın- Öğretmen

ÇATALZEYTİN

KATILIMCI 93: Seçkin Özen- Muhtar

KATILIMCI 94: Musa İhsan Uğuz-Belediye Başkanı

KATILIMCI 95: Harun Yeter- Çatalzeytin Müftüsü

KATILIMCI 96: Recep Demir-İmam

KATILIMCI 97: Emin Türkay Öztürk- Yerel Gazete Sahibi

DADAY

KATILIMCI 56: Zait Çiftçi -Daday Belediye Başkan Yardımcısı

KATILIMCI 57: İsmail Çakır -Daday Müftüsü

KATILIMCI 58: Şeref Beşir -Daday Halk Eğitim Merkezi Müdürü

KATILIMCI 59: Ecevit Ergin - Selalmaz muhtarı

KATILIMCI 60: Osman Çeken - Selalmaz İmamı

KATILIMCI 61: Ayhan-Daday Sakini

DEVREKANİ

KATILIMCI 25: Ali Kaya- İlçe Özel Kalem Müdürü

KATILIMCI 26: Ali Çolak-Kaymakam

KATILIMCI 27: Ümit Kadir Veyisoğlu- Muhtar

KATILIMCI 28: Mehmet Emin Çebekçi – İmam-Müftü Şoförü

KATILIMCI 29: Ferdi Sipahi-Kıdemli İmam

KATILIMCI 30: Mümtaz Ali Ustaoğlu- Belediye Başkanı

DOĞANYURT

KATILIMCI 62: Ahmet Kaya -Doğanyurt Belediye Başkanı

KATILIMCI 63: Adnan Öztürk -Doğanyurt Halk Eğitim Merkezi Müdürü

KATILIMCI 64: Zeki Abalı -Doğanyurt İlçe Müftüsü

KATILIMCI 65: İsim Belirtilmedi -Esnaf

KATILIMCI 66: İsim Belirtilmedi-Esnaf

HANÖNÜ

KATILIMCI 67: Şükrü Özün- Eski Belediye Başkanı

KATILIMCI 68: Osman Sağlam- Müftü

KATILIMCI 69: Soner Hüner-Okul Müdür Yardımcısı

KATILIMCI 70: İsim Belirtilmedi-Polis Memuru

KATILIMCI 71: Engin Tok- Kaymakam

İHSANGAZİ

KATILIMCI 98: Zühtü Danacı -Belediye Başkanı

KATILIMCI 99: Faruk Çelik -İhsangazi İlçe Müftüsü

KATILIMCI 100: Hayati Sağlık -İhsangazi İlçe Halk Eğitim Merkezi Müdür Yardımcısı

KATILIMCI 101: Rafet Karaca- Haraçoğlu Türbesi İmam Hatip

İNEBOLU

KATILIMCI 72: Sevinç Özlü -İnebolu Belediyesi Basın Yayın Halkla İlişkiler Müdürü

KATILIMCI 73: Akif Eşref -Yazı İşler Müdürü

KATILIMCI 74: Ali Bilen -Kıdemli İmam

KATILIMCI 75: Hüseyin Çakır- Halk Eğitim Merkezi Müdürü

KATILIMCI 76: Kadir Yıldırım- Yeni İnebolu Gazetesi Sahibi

KÜRE

KATILIMCI 77: Ferhat Arabacı - Memur

KATILIMCI 78: Hüseyin Ersöz -İmam

KATILIMCI 79: Said Yıldırım- Küre Kaymakamlığı Yazı İşleri Müdürü

KATILIMCI 80: Mehmet Ölmez-Muhtar

KATILIMCI 81: Nihal Cengiz- Küre Halk Eğitim Merkezi Kilim Ustası Öğreticisi

MERKEZ

KATILIMCI 102: Gülten Küçükbasmacı –Öğretim Görevlisi

KATILIMCI103: Ahmet Özdemir –Öğretim Görevlisi

KATILIMCI104: İbrahim Canlı – Halk Kültür Merkezi Müdür Yardımcısı

KATILIMCI 105: Nazmi Şahin -Merkez Ortaokulu Din Kültürü Öğretmeni

KATILIMCI 106: İsim Belirtilmedi Müze Görevlisi

KATILIMCI 107: Mustafa Üçüncü - Başkan Yardımcısı

KATILIMCI 108: Ali Ortaoruç- Hisarardı Mahalle Muhtarı

KATILIMCI 109: Fazıl Çiftçi- Ayniyat Saymanı

KATILIMCI 110: Yaşar Tüysüz- İmam

KATILIMCI 111: Onur Barutçu- İşletme Sahibi

PINARBAŞI

KATILIMCI 31: Mehmet Yılmaz -Belediye Başkanı

KATILIMCI 32: Musa Şahin-İşçi Emeklisi

KATILIMCI 33: Mesut Civelek- Muhtar

KATILIMCI 34: Mehmet Açıkgöz-İlçe Müftü Vekili

KATILIMCI 35: Bilal Taşdelen-Yazı İşleri Memuru

SEYDİLER

KATILIMCI 82: Mehmet Şahin -Seydiler Belediye Başkanı

KATILIMCI 83: Cemal Eğilmez-Muhtar

KATILIMCI 84:Mehmet Akif Köse –Kaymakam

KATILIMCI 85: Cemile Topaloğlu -Aşçı

ŞENPAZAR

KATILIMCI 36: Hanife Sak-Yazı İşleri Müdürü

KATILIMCI 37: Hasan Soysal- Merkez Mahallesi Muhtarı

KATILIMCI 38: Yaşar Yıldırım- Halk Eğitim Müdürü

KATILIMCI 39: İsmet Gündoğan- Şenpazar Cami İmamı

KATILIMCI 40: Naim Sürekli -Sofra Lokantası Sahibi

TAŞKÖPRÜ

KATILIMCI 86: Hamdi Dağlı –Taşköprü Kaymakamlığı Yazı İşleri Müdürü

KATILIMCI 87: Harun Reşit Şimşek – Taşköprü Halk Eğitim Müdür Yardımcısı

KATILIMCI 88: Ahmet Özarslan – Taşköprü Kara Mustafa(TAŞ) Camii Kıdemli İmamı

KATILIMCI 89: Mehmet Tuğcu –Taşköprü Postası Yazı İşleri Müdürü

KATILIMCI 90: Hüseyin Arslan – Taşköprü Belediye Başkanı

KATILIMCI 91: Hüseyin Seven – Taşköprü Türk Kızılay'ı Şube Başkan

KATILIMCI 92: Yeşim Karataç – Taşköprü Belediye Arkeolog

KATILIMCI 112:Giragos Soyadı belirtilmedi-Besici

KATILIMCI 113:Anna Soyadı belirtilmedi - Emekli

KATILIMCI 114: Arman Soyadı belirtilmedi- Esnaf

TOSYA

KATILIMCI 41: Halim Koçak- Bahçeli Evler Mahalle Muhtarı

KATILIMCI 42: Halim Türkmen- Öğretmen

KATILIMCI 43: Mehmet Kaşıkçı - Din Görevlisi

9 786052 540679

KASTAMONU'NUN MANEVİ İKLİMİ

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ 2006

KASTAMONU

Bu yayın "Bütünleşik Turizm Projesi" kapsamında Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı tarafından bastırılmıştır.